

PSARAKIS || KEFALAS
COMMERCIAL LITIGATION

|| NOMIKA ΔΕΛΤΙΑ - ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

ΨΑΡΑΚΗΣ - ΚΕΦΑΛΑΣ ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

ΝΟΜΙΚΑ ΔΕΛΤΙΑ – ΕΚΔΟΣΗ 2022

Το αντικείμενο ενασχόλησης της εταιρείας μας συνδέεται με τον χώρο της επιχειρηματικής αντιδικίας, ιδίως με υποθέσεις εμπορικής και ποινικής φύσεως. Ωστόσο, «αιχμή του δόρατος» αποτελούσε ανέκαθεν και αποτελεί το τραπεζικό δίκαιο.

Στον τομέα του τραπεζικού δικαίου οι υπηρεσίες που παρέχουμε επικεντρώνονται στην αντιμετώπιση πιστωτικών κρίσεων επιχειρήσεων και διαχείριση υψηλών οφειλών, σε όλα τα στάδια εμφάνισής τους. Έχοντας ιδιαίτερη γνώση του τραπεζικού δικαίου αλλά και του δικαίου της τραπεζικής εποπτείας σε συνδυασμό με το δίκαιο προστασίας καταναλωτή, αντιμετωπίζουμε τυχόν καταχρηστικές πρακτικές των πιστωτικών ιδρυμάτων και επαναφέρουμε υπέρμετρα επαχθείς και καταχρηστικές συμβάσεις στη δίκαιη και νόμιμη κατάσταση. **Αξίζει δε να σημειωθεί ότι είμαστε μία από τις ελάχιστες εταιρείες που ουδέποτε έχουμε αποδεχθεί εντολή εκπροσώπησης από πιστωτικό ίδρυμα, έχοντας πάντα ως πρωταρχικό στόχο την υπεράσπιση του δανειολήπτη/δανειολήπτριας επιχειρησης.**

Η εταιρεία διαθέτει μεγάλη εμπειρία στην επεξεργασία και αντιμετώπιση ζητημάτων τραπεζικού δικαίου. Το τελευταίο περιέχει ειδικές ρυθμίσεις οι οποίες δεν είναι συνήθως γνωστές στον δανειολήπτη-επιχειρηματία/καταναλωτή, με αποτέλεσμα αφενός να στερείται της δυνατότητας άσκησης των νόμιμων δικαιωμάτων του, αφετέρου να επιβαρύνεται κατά τη λειτουργία των πιστωτικών συμβάσεων με παράνομες ή αντισυμβατικές, ενίστε, χρεώσεις. Τα ζητήματα που ανακύπτουν κάθε φορά στο ευρύτατο αντικείμενο του τραπεζικού δικαίου είναι πολυάριθμα και χρήζουν εξειδίκευσης και αναλυτικής γνώσης του συγκεκριμένου αυτού τμήματος του δικαίου. Για τον λόγο αυτό, οι συνεργάτες της δικηγορικής εταιρείας συντάσσουν και δημοσιεύουν σε τακτά χρονικά διαστήματα ενημερωτικά σημειώματα πάνω σε τρέχοντα αλλά και κλασικά ζητήματα του τραπεζικού δικαίου.

Παράλληλα, στο πλαίσιο της αναγκαστικής είσπραξης των απαιτήσεων, είναι γνωστό ότι, μετά την καταγγελία των πιστωτικών συμβάσεων, τα πιστωτικά ιδρύματα ή οι εταιρείες διαχείρισης απαιτήσεων συνήθως υποβάλλουν αιτήσεις για έκδοση Διαταγών Πληρωμής, τις οποίες, κατόπιν, και εφόσον εκδοθούν, εκτελούν με βάση τις διατάξεις του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας για την αναγκαστική εκτέλεση (αναγκαστική κατάσχεση κινητών και ακινήτων, δέσμευση/συντηρητική κατάσχεση τραπεζικών λογαριασμών ή θυρίδων κ.ο.κ.). **Η Δικηγορική Εταιρεία εξειδικεύεται στην άμεση και αποτελεσματική αντιμετώπιση τέτοιων περιπτώσεων, ασκώντας με επιτυχία τα προβλεπόμενα ένδικα βοηθήματα με τα οποία αναδεικνύονται αφενός όλοι οι τυχόν παράνομοι και καταχρηστικοί όροι των τραπεζικών συμβάσεων, αφετέρου όλες οι τυχόν πλημμέλειες στη διαδικασία έκδοσης της διαταγής πληρωμής.**

Εξάλλου, ακόμα και στην περίπτωση που δεν έχει προχωρήσει το πιστωτικό ίδρυμα σε πράξεις αναγκαστικής εκτέλεσης και σε εν γένει επιθετικές ενέργειες, η νομική συμπαράσταση είναι απαραίτητη στο πλαίσιο αφενός μιας διαπραγμάτευσης των όρων αποπληρωμής και περαιτέρω λειτουργίας της δανειακής σύμβασης, αφετέρου τυχόν εφαρμογής του Κώδικα Δεοντολογίας του ν. 4224/2013 (βλ. και κατευθυντήριες γραμμές της Τράπεζας της Ελλάδος βάσει της ΠΕΕ 42/30.05.2014 για το σχεδιασμό και αξιολόγηση βιώσιμων τύπων ρύθμισης). Η τεκμηριωμένη και συγκεκριμένη επισήμανση των «αδύνατων» κάθε φορά σημείων της θέσης του πιστωτικού ιδρύματος ή της εταιρείας διαχείρισης απαιτήσεων προφανώς ισχυροποιεί την πρόταση του δανειολήπτη και δρα υποστηρικτικά στην έγκριση των υποβληθέντων αιτημάτων από τις επιμέρους επιτροπές των τραπεζών.

Στο παρόν περιοδικό παρουσιάζονται ορισμένα από τα νομικά δελτία που συντάχθηκαν από συνεργάτες μας και δημοσιεύθηκαν στην ιστοσελίδα μας σε σχέση με το τραπεζικό δίκαιο και την αναγκαστική εκτέλεση εκ μέρους πιστωτικών ιδρυμάτων.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΠΑΛΛΑΓΗ ΕΓΓΥΗΤΗ ΚΑΤΟΠΙΝ ΣΥΝΑΨΗΣ «ΠΡΟΣΘΕΤΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ» ΜΕΤΑΞΥ ΠΡΩΤΟΦΕΙΛΕΤΗ ΚΑΙ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ	6
Η ΑΚΥΡΩΣΗ ΔΙΑΤΑΓΗΣ ΠΛΗΡΩΜΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΚΑΤΟΠΙΝ ΑΣΚΗΣΗΣ ΑΝΑΚΟΠΗΣ ΑΠΟ ΔΑΝΕΙΟΛΗΠΤΗ	10
ΑΝΤΙΘΕΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΕΓΓΥΗΣΗΣ ΣΤΑ ΧΡΗΣΤΑ ΗΘΗ	16
ΤΑ «ΚΟΚΚΙΝΑ» ΔΑΝΕΙΑ ΤΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΥΕ	20
ΟΙ ΠΩΛΗΣΕΙΣ «ΚΟΚΚΙΝΩΝ» ΔΑΝΕΙΩΝ ΚΑΙ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΔΑΝΕΙΟΛΗΠΤΗ - 6 ΧΡΟΝΙΑ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΨΗΦΙΣΗ ΤΟΥ ΣΧΕΤΙΚΟΥ ΝΟΜΟΥ	25
Η ΕΝΣΤΑΣΗ ΕΛΕΥΘΕΡΩΣΕΩΣ ΤΟΥ ΕΓΓΥΗΤΗ	28
Η ΠΑΡΑΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΔΑΝΕΙΑΚΩΝ ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΝ	32
Η ΑΜΥΝΑ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΙΣ ΕΠΙΘΕΤΙΚΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΤΩΝ SERVICERS (ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΝ)	34
ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΟΙΝΟΥ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΥ ΚΑΤΑΘΕΣΗΣ	38
ΟΙ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΤΩΝ FUNDS (ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΝ) ΣΤΗΝ ΜΑΧΗ ΤΩΝ "ΚΟΚΚΙΝΩΝ" ΔΑΝΕΙΩΝ	39
ΕΥΘΥΝΗ ΕΓΓΥΗΤΗ ΣΕ ΔΑΝΕΙΟ - upd	41
ΤΟ "COLPO GROSSO" ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ	48
ΑΝΑΓΩΓΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΕΓΓΥΗΤΗ ΠΟΥ ΕΞΟΦΛΗΣΕ ΤΗΝ ΟΦΕΙΛΗ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΦΕΙΛΕΤΗ	50

ΑΠΑΛΛΑΓΗ ΕΓΓΥΗΤΗ ΚΑΤΟΠΙΝ ΣΥΝΑΨΗΣ «ΠΡΟΣΘΕΤΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ» ΜΕΤΑΞΥ ΠΡΩΤΟΦΕΙΛΕΤΗ ΚΑΙ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ

Γιώργος Ψαράκης
ΜΔΕ, LL.M., PgCert
Γιώργος Κεφαλάς
ΜΔΕ, LL.M. (mult.), Msc.

1. Ο προβληματισμός

Σε παλαιότερα ενημερωτικά μας σημειώματα είχαμε ασχοληθεί εκτενώς με το θέμα της ευθύνης του εγγυητή. Εν προκειμένω θα αναφερθούμε σε ένα συγκεκριμένο ζήτημα που σχετίζεται με την ευθύνη του εγγυητή και αφορά στις λεγόμενες «πρόσθετες πράξεις». Την περίοδο της άκρατης χορήγησης δανείων κάθε λογής από τα πιστωτικά ιδρύματα πριν την εκδήλωση της οικονομικής κρίσης, έχει ακολουθήσει μία περίοδος, κατά την οποία τα πιστωτικά ιδρύματα προσπαθούν –παρέχοντας κάθε είδους «διευκολύνσεις» προς τους δανειολήπτες– να εισπράξουν τα ποσά από τα χορηγηθέντα αυτά δάνεια. Μία πρακτική που ακολουθούν οι τράπεζες αναφορικά με επαγγελματικές πιστώσεις, που έχουν χορηγηθεί υπό τη μορφή αλληλόχρεου λογαριασμού, είναι η τροπή αυτών σε τοκοχρεωλυτικά δάνεια. Με τον τρόπο αυτό, η τράπεζα «κλείνει» τον αλληλόχρεο λογαριασμό και πλέον διατηρεί απαίτηση κατά του δανειολήπτη για την καταβολή των μηνιαίων δόσεων εκ του τοκοχρεωλυτικού δανείου. Έτσι η τράπεζα αποφεύγει να καταγγείλει τον αλληλόχρεο λογαριασμό και να εγγράψει ως «κόκκινο δάνειο» τη συγκεκριμένη πίστωση στον ισολογισμό της. Αντίθετα, μέσω του κεφαλαίου του τοκοχρεωλυτικού δανείου εξοφλείται και κλείνει ο αλληλόχρεος λογαριασμός και η τράπεζα διατηρεί πλέον στον ισολογισμό της το τοκοχρεωλυτικό δάνειο –το οποίο είναι πλέον «πράσινο»– και εξυπηρετείται δια των μηνιαίων –συνήθως– καταβολών του δανειολήπτη. Στην πράξη αυτό γίνεται διά της υπογραφής μεταξύ δανειολήπτη και πιστωτικού ιδρύματος μίας καλούμενης «πρόσθετης πράξης» της αρχικής σύμβασης. Τίθεται, ωστόσο, το ερώτημα, ποια είναι η τύχη των ασφαλειών που είχαν παρασχεθεί κατά τη σύναψη της αρχικής σύμβασης πίστωσης μετά την επέλευση της ως άνω μεταβολής; Διατηρούνται οι ασφαλειες, ακόμη και εάν δεν χορηγηθούν εκ νέου ή καταργούνται και πρέπει να επαναχορηγηθούν; Ήδη παρόμοιες υποθέσεις έχουν αχθεί ενώπιον των δικαστηρίων της ουσίας μας και έχει αποκρυσταλλωθεί η θέση της νομολογίας επί των σχετικών ζητημάτων. Μάλιστα, ο σχετικός

προβληματισμός δεν περιορίζεται μόνον στην περίπτωση της τροπής του αλληλοχρέου σε τοκοχρεωλυτικό δάνειο, αλλά επεκτείνεται και σε κάθε δια «πρόσθετης πράξης» ουσιώδη τροποποίηση της αρχικής σύμβασης πίστωσης.

2. Οι έννοιες του αλληλόχρεου λογαριασμού και του τοκοχρεωλυτικού δανείου

Σύμφωνα με τη νομολογία, αλληλόχρεος (ή ανοικτός ή τρεχούμενος) λογαριασμός υπάρχει όταν δύο πρόσωπα συμφωνούν με σύμβαση να μην επιδιώκονται ή διατίθενται μεμονωμένα οι απαίτησις, που προκύπτουν από τις μεταξύ τους συναλλαγές, αλλά να φέρονται σε κοινό λογαριασμό με σκοπό να εκκαθαρίζονται κατά το περιοδικό κλείσιμο του λογαριασμού αυτού, που θα γίνεται κατά ορισμένα χρονικά διαστήματα (συνήθως 3μηνα ή 6μηνα), με τρόπο ώστε να οφείλεται, ανάλογα με την συμφωνία, είτε το περιοδικό κατάλοιπο (του 3μηνου ή 6μηνου αντίστοιχα) είτε μόνο το οριστικό κατάλοιπο που προκύπτει από το κλείσιμο του αλληλοχρέου (καταγγελία). Συνήθως στους τραπεζικούς αλληλόχρεους λογαριασμούς δεν υπάρχει υποχρέωση καταβολής του περιοδικού καταλοίπου, δηλ. του ποσού που προκύπτει από το περιοδικό ανά 3μηνο ή 6μηνο κλείσιμο του λογαριασμού. Απλώς υφίσταται υποχρέωση καταβολής των τόκων και του οριστικού καταλοίπου σε περίπτωση που το πιστωτικό ίδρυμα προβεί σε κλείσιμο λογαριασμού (δηλ. καταγγελία). Στον αλληλόχρεο λογαριασμό άρα δεν υπάρχει συμφωνημένη σταδιακή εξόφληση του δανεισθέντος κεφαλαίου, όπως υπάρχει στο τοκοχρεωλυτικό δάνειο.

Αντίθετα, στην περίπτωση του τοκοχρεωλυτικού δανείου το πιστωτικό ίδρυμα καταβάλλει το δάνεισμα στον οφειλέτη, ο δε δανειζόμενος αναλαμβάνει την υποχρέωση να το αποδώσει σε τακτές προσυμφωνημένες τοκοχρεωλυτικές δόσεις (οι οποίες συνήθως είναι ισόποσες). Ήτοι ο δανειζόμενος προβαίνει σε τμηματικές καταβολές προς τη δανείστρια τράπεζα, καθορισμένες εκ των προτέρων –ήδη από την υπογραφή της σύμβασης– κατά χρόνο και κατά ποσό για την κάλυψη του χορηγηθέντος δανείου. Η σύμβαση αυτή είναι τελείως διαφορετική από τη σύμ-

βαση πίστωσης με αλληλόχρεο λογαριασμό και για τον λόγο αυτό δεν μπορεί να εξυπηρετηθεί μέσω του τελευταίου.

Να σημειωθεί ότι είναι αδιάφορη η ονομασία που έχουν τυχόν δώσει τα μέρη στη μεταξύ τους καταρτισθείσα σύμβαση, αλλά το δικαστήριο θα κρίνει με βάση τα προτεινόμενα από τους διαδίκους και αποδεικνύμενα πραγματικά περιστατικά, αν πρόκειται στη συγκεκριμένη υπό κρίση περίπτωση για αλληλόχρεο λογαριασμό ή τοκοχρεωλυτικό δάνειο.

Σύμφωνα δε με τις διατάξεις των άρθρων 847, 848, 849 και 851 του Αστικού Κώδικα, το πρόσωπο που εγγυήθηκε σε αλληλόχρεο λογαριασμό υπέρ του δανειολήπτη - πρωτοφειλέτη ευθύνεται, λόγω του παρεπόμενου χαρακτήρα της εγγύησης, μόνον μέχρι του ποσού της αρχικής οφειλής, για το οποίο παρέσχε την εγγύηση, και όχι για χρηματικές απαιτήσεις που αναφέρονται σε μεταγενέστερη σύμβαση, για την οποία ο εγγυητής δεν παρέσχε εγγύηση.

3. Η ακολουθούμενη από τα πιστωτικά ιδρύματα πρακτική και η συνεπεία αυτής απόσβεση των ασφαλειών

A. Εξόφληση αλληλοχρέου μέσω λήψης τοκοχρεωλυτικού δανείου

Στην πράξη, όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, τα πιστωτικά ιδρύματα ακολουθούν σε πολλές περιπτώσεις την ακόλουθη πρακτική: **Επί υπάρχουσας σύμβασης πιστώσεως με ανοικτό (αλληλόχρεο) λογαριασμό χορηγούν με νέα σύμβαση – την οποία «βαφτίζουν» πρόσθετη πράξη της αρχικής – δάνειο ισόποσο με το υπόλοιπο της οφειλής του δανειολήπτη από την αρχική σύμβαση πιστώσεως με ανοικτό (αλληλόχρεο) λογαριασμό.** Ταυτόχρονα ανοίγεται ένας νέος λογαριασμός για την εξυπηρέτηση του δανείου αυτού, ο οποίος αποκαλείται συνήθως χρεωλυτικός ή «ΔΤΛ» (Δάνειο Τακτής Λήξης). Κατόπιν, το ποσό του δανείου που εκταμιεύτηκε άγεται αυθημερόν σε πίστωση του αλληλόχρεου λογαριασμού, ο οποίος πλέον μηδενίζεται ως εξόφλημένος (πρόκειται και για το πραγματικό αρκετών δικαστικών αποφάσεων - βλ. λ.χ. Εφθεσ 1695/2009, ΜΠρΗρακλ 864/2016, ΕιρΗρακλ 984/2016 κτλ.).

Σε περιπτώσεις όπως η ανωτέρω, γίνεται δεκτό από τη νομολογία ότι καταρτίζεται νέα σύμβαση τοκοχρεωλυτικού δανείου τελείως διαφορετική από την αρχική σύμβαση αλληλόχρεου λογαριασμού. **Επομένως στις περιπτώσεις αυτές, εφόσον ο εγγυητής δεν εγγυάται εγ-**

γράφως την αποπληρωμή της νέας σύμβασης δανείου, απελευθερώνεται από τη σύμβαση εγγύησης, διότι παύει πλέον να ισχύει η αρχική σύμβαση για την οποία και μόνον είχε παράσχει την εγγύησή του.

Κατά την κρίση των δικαστηρίων της ουσίας, σε περιπτώσεις όπως η ως άνω συντρέχει περίπτωση υπόσχεσης αντί καταβολής, η οποία αποτελεί μορφή ανανέωσης της σύμβασης που επιφέρει απόσβεση της υφιστάμενης ενοχής από τη σύμβαση πίστωσης με αλληλόχρεο λογαριασμό και τη δημιουργία νέας από τη σύμβαση του δανείου. Με την απόσβεση ωστόσο της αρχικής σύμβασης αποσβένονται συγχρόνως και τα παρεπόμενα σε αυτή δικαιώματα, όπως η εγγύηση ή η προσημείωση υποθήκης. Μόνο δε με τη συναίνεση του εγγυητή ή με την παροχή νέας εγγύησης εκ μέρους του θα μπορούσε η εγγύηση να διατηρηθεί υπέρ της νέας σύμβασης του τοκοχρεωλυτικού δανείου. Ειδάλλως, ο εγγυητής απελευθερώνεται από τη σύμβαση εγγύησης.

Αντίστοιχα, για τη διατήρηση της προσημείωσης υποθήκης που είχε παράσχει ο πρωτοφειλέτης, απαιτείται συναίνεση του ιδίου κατά την υπογραφή της νέας σύμβασης – «πρόσθετης πράξης», η οποία ωστόσο πρέπει να γίνει με συμβολαιογραφικό έγγραφο και να μεταγραφεί, άλλως είναι άκυρη (σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 159 παρ. 1 του Αστικού Κώδικα – σχετικά έχουν κρίνει δικαστικές αποφάσεις μεταξύ των οποίων και οι ΑΠ 434/2000 και ΕΦΑΘ 782/2000). Εφόσον δε τέτοια, διά συμβολαιογραφικού εγγράφου, συναίνεση δεν έλαβε χώρα, δύναται ο παρασχών την προσημείωση στην αρχική σύμβαση να αιτηθεί την άρση της κατά τη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων.

Στις περιπτώσεις λοιπόν αυτές δεν πρόκειται περί «πρόσθετης πράξης» της αρχικής σύμβασης αλλά περί νέας ολοκληρωτικά διαφορετικής σύμβασης, γεγονός που μπορεί, υπό προϋποθέσεις, να αξιοποιήσει όχι μόνον ο μη συμπράξας στη νέα σύμβαση εγγυητής ή ο παρασχών την προσημείωση, αλλά και ο ίδιος ο συμπράξας πρωτοφειλέτης. Υπάρχουν ήδη αρκετές αποφάσεις των τριών τελευταίων ετών όπου ακυρώνονται διαταγές πληρωμής λόγω εσφαλμένης αναφοράς της αιτίας πληρωμής, δηλ. της σύμβασης βάσει της οποίας διεκδικεί τα χρήματα το πιστωτικό ίδρυμα. Αν η διαταγή πληρωμής έχει εκδοθεί βάσει της σύμβασης αλληλόχρεου λογαριασμού και αποδείξει ο πιστολήπτης ότι πλέον αυτή η σύμβαση έχει καταργηθεί και στην θέση της υπάρχει μια νέα σύμβαση τοκοχρεωλυτικού δανείου, η

διαταγή πληρωμής ακυρώνεται λόγω εσφαλμένης αναφοράς αιτίας.

Λ.χ. στην υπ' αριθμ. 7402/2015 απόφαση του Μονομελούς Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης αναφέρεται: «η τελευταία όμως σύμβαση δεν αποτελεί τμήμα μίας ενιαίας σύμβασης πίστωσης αλλά αυτοτελή σύμβαση δανείου, αιτία, όμως, η οποία ουδόλως εκτίθεται στην αίτηση της καθ' ης τράπεζας για την έκδοση διαταγής πληρωμής [...] Επομένως και στην προσβαλλόμενη διαταγή πληρωμής εκτίθεται εσφαλμένα η αιτία της πληρωμής δεδομένου ότι όχι μόνο δεν γίνεται αναφορά σε σύμβαση δανείου, αλλά περαιτέρω χαρακτηρίζεται εσφαλμένα αυτή ως πρόσθετη πράξη της αυτής σύμβασης πίστωσης με αλληλόχρεο λογαριασμό». Βάσει των σκέψεων αυτών το δικαστήριο ακύρωσε την επίμαχη διαταγή πληρωμής.

Β. Ουσιώδης τροποποίηση όρων πιστωτικής σύμβασης

Εξάλλου, υπάρχουν άλλες περιπτώσεις στις οποίες δεν έχουμε λήψη τοκοχρεωλυτικού δανείου, ως δήθεν «πρόσθετη πράξη» προς εξόφληση του αλληλόχρεου λογαριασμού, αλλά τροποποίηση των όρων της σύμβασης του αλληλοχρέου σε τέτοιο βαθμό που να αλλοιώνεται η συμβατική σχέση με αποτέλεσμα να μην ευθύνεται πλέον ο εγγυητής βάσει της νέας σχέσης, εφόσον δεν έχει συμβληθεί και εκείνος (εφόσον δηλ. δεν έχει υπογράψει την δήθεν «τροποποίηση» ή «πρόσθετη πράξη»). Στις περιπτώσεις αυτές, όπου με συμφωνία που καταρτίζεται μεταξύ δανειστή και πρωτοφειλέτη, ερήμην του εγγυητή μετά την ανάληψη της εγγύησης, τροποποιείται ουσιώδως η αρχική σύμβαση πρόκειται για ανανέωση της αρχικής ενοχής η οποία (ανανέωση) επιφέρει κι εδώ απόσβεση της εγγύησης (σύμφωνα με το άρθρο 439 του Αστικού Κώδικα). Γενικότερα ο συνδυασμός παράτασης του χρόνου ισχύος ενός δανείου και τροποποίησης βασικών όρων του συνήθως θα προδίδει πρόθεση ανανέωσης. Επισημαίνεται ότι για τη διάγνωση αυτή πρέπει να υιοθετείται μια κατά βάση οικονομική θεώρηση της συμβατικής σχέσης, να ερευνάται δηλαδή κατά πόσο με τη νέα συμφωνία μεταξύ δανειστή και πρωτοφειλέτη μεταβάλλεται ουσιωδώς η οικονομική ταυτότητα της αρχικής ενοχής. Όπως αναφέρει και θεωρητικό σε σχετικό σύγραμμά του: «Σε ορισμένες περιπτώσεις, όπως με συμφωνία που καταρτίζεται μεταξύ δανειστή και πρωτοφειλέτη ερήμην του εγγυητή μετά την ανάληψη της εγγύησης μεταβάλλεται το περιεχόμενο της κύριας ενοχής, ίσως είναι δύσκολο να διακριθεί κατά πόσον πρόκειται για απλή τροποποίηση της κύριας οφειλής, η ισχύς της

οποίας (τροποποίησης) εξαρτάται κατά τα προεκτεθέντα από το αν καθίσταται ή όχι δυσμενέστερη η θέση του εγγυητή, ή αν πρόκειται για ανανέωση της αρχικής ενοχής ή οποία (ανανέωση) επιφέρει σύμφωνα με την ΑΚ 439 απόσβεση της εγγύησης. Σχετικώς γίνεται δεκτό ότι θα πρόκειται για ανανέωση όταν το περιεχόμενο της αρχικής ενοχής τροποποιείται σε τέτοια έκταση, ώστε η μεταβολή να ισοδυναμεί με την αντικατάστασή της. Με άλλη διατύπωση, ανανέωση θα υπάρχει όταν διαπιστώνεται τόσο ουσιώδης μεταβολή των όρων της αρχικής ενοχής, ώστε να αλλοιώνεται η ίδια η ταυτότητα της» (βλ. Γεωργιαδης Γ., Η ευθύνη του Εγγυητή, 2017, σελ. 242).

Περίπτωση ουσιώδους μεταβολής η οποία είχε ως αποτέλεσμα την απαλλαγή του εγγυητή απασχόλησε το Εφετείο Αθηνών σε πρόσφατη απόφασή του, από όπου και το κρίσιμο χωρίο: «Η δυνατότητα χορήγησης της πίστωσης και σε συνάλλαγμα προβλέφθηκε για πρώτη φορά με την από 15.3.2001 πρόσθετη πράξη τροποποίησης των όρων πίστωσης με ανοικτό (αλληλόχρεο) λογαριασμό που καταρτίστηκε μεταξύ της καθ' ης, της πρωτοφειλέτιδος εταιρίας και του ετέρου των συνεγγυητών, και η οποία (πρόσθετη πράξη), δεν φέρει την υπογραφή της ανακόπτουσας και δεν καλύπτεται από τη δοθείσα εγγύηση της ανακόπτουσας. [...] Πρέπει να επισημανθεί ότι η σύμβαση, με την οποία δόθηκε η δυνατότητα να λειτουργήσει η σύμβαση και σε ξένο νόμισμα δεν μπορεί να θεωρηθεί πρόσθετη σύμβαση, με την οποία απλώς αυξάνεται το ποσό της πιστώσεως, διότι εν προκειμένω δεν αυξάνεται το ποσό της σύμβασης, αλλά επέρχεται άλλου είδους μεταβολή, σύμφωνα με όσα εκτέθηκαν στη νομική σκέψη II, η οποία μάλιστα είναι ουσιώδης, δεδομένου ότι η ισοτιμία των ξένων νομισμάτων δεν είναι σταθερή και είναι δυνατόν να επηρεαστεί από παράγοντες που είναι αστάθμητοι και δεν είναι εκ των προτέρων γνωστοί, γεγονός που έχει άμεση συνέπεια στο ύψος της οφειλής». Παρατηρούμε, λοιπόν, ότι έγινε δεκτή η ελευθέρωση του εγγυητή λόγω του ότι δεν συμβλήθηκε σε χαρακτηριζόμενη από την τράπεζα «πρόσθετη πράξη» σύμβασης αλληλόχρεου λογαριασμού, με την οποία το δικαστήριο δέχτηκε ότι επήλθε ουσιώδης μεταβολή των όρων της αρχικής σύμβασης.

Γ. Μετατροπή αλληλοχρέου σε τοκοχρεωλυτικό δάνειο μέσω συμφωνίας καταβολής τοκοχρεωλυτικών δόσεων

Επίσης, απαλλαγή εγγυητή επέρχεται και όταν η σύμβαση του αλληλοχρέου συμφωνείται πλέον να τηρείται μέσω «ΛΗΞΙΑΡΙΟΥ ΔΑΝΕΙΟΥ» καθότι στο νομικό κόσμο έχουμε κατάργηση της σύμβασης αλληλοχρέου και σύ-

σταση νέας σύμβασης τοκοχρεωλυτικού δανείου. Το φερόμενο χρεωστικό υπόλοιπο δεν οφείλεται πλέον με αιτία την σύμβαση αλληλοχρέου, αλλά με αιτία την σύμβαση τοκοχρεωλυτικού δανείου βάσει νεότερης συμφωνίας πρωτοφειλέτη-τράπεζας. Με απλά λόγια έχουμε μετατροπή της σύμβασης αλληλοχρέου σε σύμβαση τοκοχρεωλυτικού δανείου και ρύθμιση της εξόφλησης του υπολοίπου σε ισόποσες, συνήθως, τοκοχρεωλυτικές δόσεις (ενίστε οι δόσεις δεν είναι ισόποσες αλλά έχουν σταθερό ποσό κεφαλαίου και μεταβαλλόμενο ποσό τόκων). Η φερόμενη ως «πρόσθετη πράξη» που συνήθως τιτλοφορείται «ΛΗΞΙΑΡΙΟ ΔΑΝΕΙΟΥ» αποτελεί συμφωνία περί τμηματικής εξόφλησης του οφειλόμενου από τον αλληλόχρεο λογαριασμό ποσού σε επιμέρους δόσεις που περιλαμβάνουν εκτός από τόκους και κεφάλαιο. Ωστόσο, όπως έχει ήδη αναφέρει και το Ελεγκτικό Συνέδριο σε σχετική απόφασή του: «...η σύμβαση τοκοχρεωλυτικού δανείου, ήτοι εκείνη, κατά την οποία ο αντισυμβαλλόμενος προβαίνει σε τμηματικές καταβολές προς τη δανείστρια τράπεζα, καθορισμένες εκ των προτέρων κατά χρόνο και κατά ποσό για την κάλυψη παρασχεθέντος δανείου, είναι τελείως διαφορετική από εκείνη του αλληλόχρεου λογαριασμού, οι δε δοσοληψίες από το τοκοχρεωλυτικό δάνειο, ως από τη φύση τους, δεν μπορούν να εξυπηρετηθούν με την τήρηση ανοικτού λογαριασμού, αφού δεν είναι απαιτητό από την αρχή το σύνολο του χρέους και για το λόγο αυτό: α) κάθε δόση είναι διακριτή από τις υπόλοιπες και διατηρεί την αυτονομία και την αυτοτέλεια της και δεν είναι δυνατή η παρακολούθηση της ως μέρους ενός ετερογενούς συνόλου, που περιέχει κεφάλαιο και άληκτα χρεωλύσια, αλλά και κονδύλια του ίδιου λογαριασμού, τα οποία προέρχονται από διαφορετικές αιτίες που επιβάλλουν ανομοιογενή μεταχείριση και β) δεν είναι δυνατό το περιοδικό κλείσιμο του λογαριασμού και ο ανά εξάμηνο ανατοκισμός του συνόλου του καταλοίπου, διότι κάθε δόση του τοκοχρεωλυτικού δανείου περιέχει και άληκτους τόκους, οι οποίοι δεν είναι επιτρεπτό να εκτοκίζονται. Κάθε δε συνομολόγηση, κατά την οποία το τοκοχρεωλυτικό δάνειο θεωρείται ως ανοι-

κτός λογαριασμός, είναι παράνομη, αφού γίνεται με τον πρόδηλο σκοπό να πορισθεί η τράπεζα έμμεσα και ανεπίτρεπτα ωφελήματα, που παρέχονται από το άρθρο 112 ΕισΝΑΚ και ιδίως τον ανά εξάμηνο ανατοκισμό (Εφθεσ 3078/2002 ΔΕΕ 2003, 958)). Άρα και σε αυτές τις περιπτώσεις, που έχουμε υπογραφή ενός «ΛΗΞΙΑΡΙΟΥ» μόνο από τον πρωτοφειλέτη και όχι από τον εγγυητή, ο τελευταίος απαλλάσσεται από την εγγυητική του ευθύνη. Τούτο διότι ο εγγυητής είχε αναλάβει την ευθύνη της εξόφλησης της οφειλής από την σύμβαση του αλληλοχρέου και όχι από οιαδήποτε άλλη νεότερη σύμβαση, όπως εν προκειμένω από την σύμβαση του τοκοχρεωλυτικού δανείου.

4. Συμπέρασμα

Εγγυητές, τρίτοι που έχουν παράσχει προσημείωση υποθήκης στο πλαίσιο σύμβασης πίστωσης και πρωτοφειλέτες πρέπει να είναι ιδιαιτέρως προσεκτικοί όταν το πιστωτικό ίδρυμα κινείται εναντίον τους με διαταγή πληρωμής, ιδίως στις περιπτώσεις που έχουν λάβει χώρα στο μεταξύ πρόσθετες πράξεις τροποποίησης της αρχικής τους σύμβασης. **Διότι νεότερες τροποποιητικές συμβάσεις οι οποίες δεν είναι απλά συμπληρωματικές - αυξητικές του ορίου της πίστωσης αλλά αποτελούν και τροποποιήσεις και άλλων όρων της αρχικής σύμβασης είναι δυνατόν να άγουν σε απαλλαγή τους από την ευθύνη (αναφορικά με την εγγύηση ή την προσημείωση) ή να δύνανται να στηρίξουν ελαττώματα της εκδοθείσας διαταγής πληρωμής.** Τούτο μάλιστα συνάδει και με την κοινή λογική και αίσθηση δικαιού: όταν ο εγγυητής έχει παράσχει την εγγύησή του για μία συγκεκριμένη σύμβαση με συγκεκριμένους όρους και συγκεκριμένο τρόπο και χρόνο εξόφλησης, είναι μη αποδεκτό από την έννομη τάξη να θεωρείται, χωρίς την έγγραφη συμφωνία του, ότι συνεχίζει να ευθύνεται και με βάσει νέες συμβάσεις αντικατάστασης ή ουσιώδους τροποποίησης του αλληλόχρεου λογαριασμού που το πιστωτικό ίδρυμα έχει «βαφτίσει» πρόσθετες πράξεις.

Η ΑΚΥΡΩΣΗ ΔΙΑΤΑΓΗΣ ΠΛΗΡΩΜΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΚΑΤΟΠΙΝ ΑΣΚΗΣΗΣ ΑΝΑΚΟΠΗΣ ΑΠΟ ΔΑΝΕΙΟΛΗΠΤΗ

Γιώργος Κεφαλάς
ΜΔΕ mult., Msc.

Η πρώτη ενέργεια ενός πιστωτικού ιδρύματος για την είσπραξη της απαίτησής του κατά του οφειλέτη είναι συνήθως η έκδοση διαταγής πληρωμής, δυνάμει της οποίας μπορεί στη συνέχεια να ξεκινήσει εκτέλεση με την κατάσχεση και τον πλειστηριασμό περιουσιακών στοιχείων του οφειλέτη. Πολύ συχνά, ωστόσο, η εκδιδόμενη διαταγή πληρωμής περιέχει σφάλματα που μπορούν να οδηγήσουν στην ακύρωση αυτής, καθώς και των μετέπειτα πράξεων εκτέλεσης που έλαβαν χώρα βάσει αυτής. Στο παρόν άρθρο παρουσιάζονται οι πλέον σημαντικοί λόγοι που μπορούν να προβληθούν προς ακύρωση της διαταγής πληρωμής.

1. Εισαγωγή

Οι τράπεζες ή οι εταιρείες διαχείρισης απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις (τα περίφημα "funds" ή "servicers") έχουν δύο επιλογές προκειμένου να διεκδικήσουν τις φερόμενες απαιτήσεις τους από τους οφειλέτες - δανειολήπτες. Η πρώτη επιλογή είναι η άσκηση αγωγής ενώπιον του αρμόδιου δικαστηρίου και η έκδοση σχετικής απόφασης, δυνάμει της οποίας, εφόσον καταστεί τελεσίδικη (κριθεί δηλαδή σε δεύτερο βαθμό) μπορούν να κινήσουν διαδικασία εκτέλεσης με την κατάσχεση και τον πλειστηριασμό τυχόν περιουσιακών στοιχείων του οφειλέτη. Η επιλογή αυτή έχει το μειονέκτημα ότι, ίδιως στα μεγάλα πρωτοδικεία της χώρας μας, απαιτείται η παρέλευση αρκετών ετών μέχρι την έκδοση τελεσίδικης απόφασης επί ασκηθείσας αγωγής. **Η δεύτερη επιλογή, στην οποία καταφεύγουν στη συντριπτική πλειοψηφία των περιπτώσεων οι τράπεζες, είναι η έκδοση διαταγής πληρωμής.** Η διαταγή πληρωμής εκδίδεται μετά από αίτηση του δανειστή, χωρίς να ακουστεί καταρχήν ο οφειλέτης και πρόκειται για μία ταχεία διαδικασία απόκτησης εκτελεστού τίτλου εντός λίγων μόνον μηνών. Ωστόσο, ακριβώς λόγω της ταχύτητας και του αιφνιδιασμού του οφειλέτη, ο οποίος δεν έχει εισφέρει την άμυνά του στην όλη διαδικασία, η έκδοση διαταγής πληρωμής εξαρτάται από πολύ αυστηρές προϋποθέσεις, η βασικότερη εκ των οποίων συνίσταται στο ότι πρέπει η απαίτηση και το οφειλόμενο ποσό να αποδεικνύονται με δημόσιο ή ιδιωτικό έγγραφο, που να έχει αποδεικτική ισχύ κατά τους ορισμούς του νόμου. Συνεπώς, ο οφειλέτης, αμυνόμενος κατά μιας διαταγής πληρωμής, μπορεί, πέραν των ουσιαστικών λόγων αμφισβήτησης της απαίτησης της τράπεζας, να προτείνει και ένα πλήθος τυπικών λόγων που μπορούν να οδηγήσουν στην ακύρωση της διαταγής πληρωμής. Στο παρόν άρθρο εξετάζουμε σφάλματα που απαντώνται από τράπεζες ή εταιρείες διαχείρισης απαιτήσεων και, εφόσον προβληθούν από τον οφειλέτη, μπορούν να οδηγήσουν σε ακύρωση αυτών.

2. Λόγοι ακύρωσης διαταγής πληρωμής

A. Μη προσκόμιση πρωτότυπων ή νομίμως επικυρωμένων εγγράφων (συμβάσεων, καταγγελιών, κινήσεων του λογαριασμού, συμβάσεων μεταβίβασης της απαίτησης) προς έκδοση της διαταγής πληρωμής.

Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 623 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας (ΚΠολΔ), διαταγή πληρωμής μπορεί εκδοθεί εφόσον, μεταξύ άλλων προϋποθέσεων, η απαίτηση και το οφειλόμενο ποσό αποδεικνύονται με δημόσιο ή ιδιωτικό έγγραφο. Ως έγγραφο νοείται καταρχήν από τη διάταξη το πρωτότυπο έγγραφο, ήτοι αυτό που φέρει την ιδιόχειρη υπογραφή (εν προκειμένω) του δανειολήπτη. Σύμφωνα, ωστόσο με τη διάταξη του άρθρου 449 παρ. 2 του ΚΠολΔ: «Φωτογραφίες ή φωτοτυπίες εγγράφων έχουν αποδεικτική δύναμη ίση με το πρωτότυπο, εφόσον η ακρίβειά τους βεβαιώνεται από πρόσωπο που είναι κατά το νόμο αρμόδιο να εκδίδει αντίγραφα». Συνεπώς, η απαίτηση και το οφειλόμενο ποσό πρέπει να αποδεικνύεται από έγγραφο που προσκομίζεται σε πρωτότυπο ή επικυρωμένο αντίγραφο. **Σε περίπτωση που ο δανειστής προσκομίσει προς έκδοση της διαταγής πληρωμής κάποιο εκ των εγγράφων (λ.χ. την αρχική σύμβαση δανείου) σε απλό αντίγραφο, τότε η διαταγή πληρωμής ακυρώνεται κατόπιν ανακοπής λόγω έλλειψης έγγραφης απόδειξης της απαίτησης.**

B. Ανυπαρξία στη σύμβαση πίστωσης/δανείου δικονομικής συμφωνίας σχετικά με την αποδεικτική ισχύ των αποσπασμάτων κίνησης του λογαριασμού του δανείου.

Προς διευκόλυνση της απόδειξης της απαίτησης των τραπεζών, στη συντριπτική πλειοψηφία των τραπεζικών συμβάσεων υπάρχει όρος σύμφωνα με τον οποίο η απαίτηση της τράπεζας και το ποσό της αποδεικνύεται βάσει του αποσπάσματος από τα εμπορικά βιβλία της τράπεζας που αποτυπώνει την κίνηση του λογαριασμού δανείου. Ο όρος αυτός αποτελεί σύμφωνα με τη νομολογία έγκυρη δικονομική σύμβαση. Ο όρος αυτός έχει

συνήθως το ακόλουθο περιεχόμενο: «Απόσπασμα που θα έχει εξαχθεί από τα βιβλία της Τράπεζας ή αντίγραφο αυτών και θα εμφανίζει τον ή τους παραπάνω λογαριασμούς και το υπόλοιπο που θα οφείλεται συμφωνείται ότι θα αποτελεί πλήρη απόδειξη της απαίτησης της Τράπεζας κατά του Οφειλέτη, επιτρεπομένης όμως της ανταπόδειξης». Σε περίπτωση, ωστόσο, που ο εν λόγω όρος δεν έχει περιληφθεί στη σύμβαση δανείου, και η τράπεζα προς έκδοση της διαταγής πληρωμής προσκομίσει απόσπασμα των εμπορικών της βιβλίων με την κίνηση του λογαριασμού, η διαταγή πληρωμής μπορεί να ακυρωθεί κατόπιν ανακοπής, λόγω έλλειψης έγγραφης απόδειξης. Αντίστοιχα, η μη αναφορά στην αίτηση προς έκδοση διαταγής πληρωμής της ύπαρξης της ως άνω δικονομικής συμφωνίας, ομοίως οδηγεί σε ακυρότητα της διαταγής πληρωμής, κατόπιν προβολής του οικείου λόγου.

Ενδεικτικά, η υπ' αριθμ. 2672/2020 απόφαση του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Πειραιά δέχθηκε σχετικά με το εν λόγω ζήτημα τα ακόλουθα: «Κατά συνέπεια, ως προς την πρώτη ανακόπτουσα - πιστούχο, τα προσκομισθέντα μηχανικά αποσπάσματα εξαχθέντα από τα τηρούμενα εμπορικά βιβλία της καθής η ανακοπή έχουν μεν απόδεικτική ισχύ κατά τα άρθρα 447, 448§1 ΚΠολΔ, ως προς τις επί μέρους εγγραφές τους, πλην όμως εφόσον αποδεικνύεται ότι ελλείπει η δικονομική συμφωνία περί απόδειξης δια του αποσπάσματος των εμπορικών βιβλίων της καθ' ης η ανακοπή και του προσδιορισθέντος σε αυτά χρεωστικού κατάλουπου του λογαριασμού δεν μπορούν να θεμελιώσουν την έκδοση διαταγής πληρωμής για την εν λόγω απαίτηση κατά τα εκτιθέμενα στην πρώτη (μείζονα) σκέψη του υπαγωγικού συλλογισμού».

Γ. Προσκόμιση προς απόδειξη της απαίτησης της τράπεζας μηνιαίων δελτίων ενημέρωσης υπολοίπου αντί αποσπάσματος από τα εμπορικά βιβλία της τράπεζας.

Σύμφωνα με όσα αναφέρθηκαν αμέσως ανωτέρω, το απόσπασμα από τα εμπορικά βιβλία της τράπεζας μπορεί να συμφωνηθεί ότι παρέχει πλήρη απόδειξη για την ύπαρξη και το ποσό της απαίτησης. Ο λόγος που τα εμπορικά βιβλία μπορούν με συμφωνία να αναχθούν σε αποδεικτικό μέσο που παρέχει πλήρη απόδειξη, παρά το γεγονός ότι δεν φέρουν την υπογραφή του οφειλέτη, συνίσταται ιδίως στο γεγονός ότι τηρούνται σύμφωνα με συγκεκριμένους κανόνες που προβλέπονται από τη νομοθεσία. Πολλές φορές, ωστόσο, οι τράπεζες προσκομίζουν, αντί για το απόσπασμα των εμπορικών βιβλίων,

τις μηνιαίες επιστολές που αποστέλλονται στον οφειλέτη προς ενημέρωση του υπολοίπου του δανείου του, στις οποίες, ωστόσο, δεν δύναται να προσδοθεί η ως άνω αναφερόμενη αποδεικτική ισχύς. Στις περιπτώσεις αυτές, η διαταγή πληρωμής μπορεί να ακυρωθεί κατόπιν άσκησης ανακοπής.

'Έτσι, η υπ' αριθμ. 1052/2019 απόφαση του Πρωτοδικείου Αθηνών έχει κρίνει σχετικά ότι: «...οι προσκομισθέντες μηνιαίοι λογαριασμοί δεν συνιστούν αποσπάσματα εξαχθέντα από εμπορικά βιβλία, προκύπτει εν προκειμένη ότι η επιδικασθείσα με την [...] Διαταγή Πληρωμής απαίτηση της καθ' ης που πηγάζει από το καταγγελθέν τοκοχρεωλυτικό δάνειο δεν αποδεικνύεται από δημόσια ή ιδιωτικά έγγραφα με εκ του νόμου ή εκ της συμβάσεως αποδεικτική δύναμη. Ελλειπούσης επομένως της διαδικαστικής προϋπόθεσης της εγγράφου αποδείξεως, η Διαταγή Πληρωμής είναι ακυρωτέα».

Δ. Μη προσκόμιση πλήρους αποσπάσματος των εμπορικών βιβλίων της τράπεζας.

Πολύ συχνά, παρά το γεγονός ότι υπάρχει η ως άνω δικονομική συμφωνία και οι τράπεζες προσκομίζουν πράγματι απόσπασμα από τα εμπορικά τους βιβλία, το απόσπασμα αυτό δεν αποτυπώνει την κίνηση του λογαριασμού του δανείου από την εκταμίευσή του μέχρι την καταγγελία του. Ωστόσο, βάσει της νομολογίας των δικαστηρίων από το απόσπασμα πρέπει να προκύπτουν όλες οι χρεοπιστώσεις που έχουν λάβει χώρα στο πλαίσιο του δανείου, διαφορετικά η διαταγή πληρωμής είναι ακυρωτέα.

Η υπ' αριθμ. 273/2018 απόφαση του Μονομελούς Πρωτοδικείου Ηρακλείου ακύρωσε την ανακοπτόμενη διαταγή πληρωμής, δεχόμενη ότι: «...προκύπτει ότι δεν αποτυπώνεται η πλήρης κίνηση του λογαριασμού από την ημερομηνία κατάρτισης της αρχικής σύμβασης την 18η-3-1999, αλλά οι πρώτες εγγραφές αρχίζουν από την 30η-12-2008 έως την 9η-8-2011 και ακολούθως από την 15η-11-2012 έως την 21η-1-2016. Ως εκ τούτου, κατά παραδοχή του σχετικού ισχυρισμού των ανακοπτόντων, η κίνηση του λογαριασμού δεν αποδεικνύεται εγγράφως στο σύνολό της, καθώς είναι προφανές ότι υπάρχουν εγγραφές οι οποίες δεν περιλαμβάνονται σε αυτόν, μολονότι τούτο απαιτείται, σύμφωνα και με τα ειδικότερα εκτιθέμενα στη μείζονα σκέψη της παρούσας, για την έκδοση διαταγής πληρωμής. [...] Κατ' ακολουθία των ανωτέρω αναφερομένων, η υπό κρίση ανακοπή πρέπει να γίνει δεκτή».

Ε. Μη απόδειξη της μεταβίβασης της απαίτησης από την τράπεζα στην εταιρεία ειδικού σκοπού (σε περίπτωση που την έκδοση της διαταγής πληρωμής ζήτησε η εταιρεία διαχείρισης).

Πολύ συχνά την αίτηση προς έκδοση διαταγής πληρωμής δεν υποβάλλει η τράπεζα, αλλά εταιρεία διαχείρισης απαιτήσεων, κατόπιν μεταβίβασης της απαίτησης από την τράπεζα σε εταιρεία ειδικού σκοπού ή εταιρεία απόκτησης απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις. Στις περιπτώσεις αυτές, η εταιρεία διαχείρισης, προκειμένου να αποδείξει ότι έχει συντελεστεί η μεταβίβαση της απαίτησης προσκομίζει την περίληψη της σύμβασης μεταβίβασης, όπως αυτή καταχωρίζεται στα δημόσια βιβλία του Ενεχυροφυλακείου Αθηνών. Πρόκειται για μία σύντομη περίληψη 3-4 σελίδων, όπου αποτυπώνονται ελάχιστοι από τους όρους της μεταβίβασης.

Η νομολογία των δικαστηρίων μας έχει επανειλημμένως κρίνει ότι για την απόδειξη της μεταβίβασης της απαίτησης από πιστωτικό ίδρυμα σε εταιρεία ειδικού σκοπού ή εταιρεία απόκτησης απαιτήσεων δεν αρκεί η προσκόμιση απλώς της περίληψης της οικείας μεταβίβαστικής σύμβασης, δεδομένου ότι από αυτήν ο οφειλέτης δεν μπορεί να αποκτήσει γνώση των όρων της μεταβίβασης και, επομένως, δυσχεραίνεται η άμυνά του.

Ενδεικτικά, η υπ' αριθμ. 63/2013 του Εφετείου Δυτικής Μακεδονίας, έκρινε ως προς το εν λόγω ζήτημα: «Ειδικότερα με την άνω αίτηση η εκεί αιτούσα και ήδη καθής επικαλέστηκε και προσκόμισε ως έγγραφα απόδειξης [...] 4) Επικυρωμένο απόσπασμα της από 6.11.2006 σύμβασης εκχώρησης, που καταχωρήθηκε σε περίληψη στον τόμο ... αριθμό ... του Ενεχυροφυλακείου Αθηνών, 5) Το από 14.11.2007 επικυρωμένο αντίγραφο του παραρτήματος των βιβλίων του ν. 2844/2000 του άνω Ενεχυροφυλακείου, που έχει καταχωρηθεί στον τόμο . αριθμό . και 6) Την με αριθμ. πρωτ. 106/6.11.2006 σύμβαση διαχείρισης δανειακών επιχειρηματικών απαιτήσεων, που καταρτίσθηκε μεταξύ της αιτούσας και της άνω Τράπεζας και έχει καταχωρηθεί στον τόμο ... αριθμό ... του άνω Ενεχυροφυλακείου, [...] Από τα ανωτέρω όμως έγγραφα δεν αποδεικνύεται εγγράφως η νομιμοποίηση της τότε αιτούσας και ήδη καθής για την υποβολή της ανωτέρω αίτησης, καθόσον δεν προσκομίσθηκε πλήρες και επικυρωμένο αντίγραφο της σύμβασης εκχώρησης που καταρτίσθηκε μεταξύ της καθής και της ανωτέρω Τράπεζας από το οποίο και θα προέκυπταν οι όροι της ανωτέρω σύμβασης».

Στ. Μη υπογραφή της καταγγελίας από πρόσωπο που εκπροσωπεί την τράπεζα/εταιρεία διαχείρισης.

Προϋπόθεση για την έκδοση διαταγής πληρωμής από αλληλόχρεο λογαριασμό (αλλά και από τοκοχρεολυτικό δάνειο στις περιπτώσεις που η έκδοση της διαταγής πληρωμής λαμβάνει χώρα πριν τη λήξη της συμβατικής διάρκειας του δανείου) είναι η καταγγελία της σύμβασης και η προσκόμιση του εγγράφου της ενώπιον του δικαστή που θα εκδώσει τη διαταγή. Η καταγγελία, ως πράξη του νομικού προσώπου της τράπεζας ή της εταιρείας διαχείρισης, πρέπει καταρχήν να προέρχεται από τα πρόσωπα που νομίμως εκπροσωπούν το εν λόγω νομικό πρόσωπο, ήτοι, καταρχήν, από το Διοικητικό Συμβούλιο αυτού ή από πρόσωπο που έχει εξουσιοδοτηθεί σχετικά.

Στις περισσότερες περιπτώσεις, ωστόσο, η καταγγελία δεν προέρχεται από το Διοικητικό Συμβούλιο, αλλά από απλούς υπαλλήλους της τράπεζας ή της εταιρείας διαχείρισης, χωρίς, ωστόσο, να προσκομίζεται σχετική εξουσιοδότηση, δυνάμει της οποίας χορηγήθηκε στον υπάλληλο η αντίστοιχη εξουσία.

Μία τέτοια περίπτωση απασχόλησε την απόφαση υπ' αριθμ. 1990/2020 του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Πειραιά, η οποία έκρινε, μεταξύ άλλων, ότι: «Την ανωτέρω από 9.5.2013 εξώδικη δήλωση - καταγγελία δεν προέκυψε ότι υπέγραψαν τα αρμόδια κατά νόμο εκπροσωπευτικά όργανα της καθ' ης, αλλά την υπέγραψαν, οι Σ.Τ. και Α.Ν. [...] Κατά τη συζήτηση δε της υπόθεσης και μέχρι το τέλος αυτής η καθ' ης δεν προσκόμισε κάποιο έγγραφο από το οποίο να αποδεικνύεται ότι είχε δοθεί έγκυρα η πληρεξουσιότητα στους ανωτέρω για καταγγελία της σύμβασης δανείου, ή ότι μεταγενέστερα η ίδια η καθ' ης ενέκρινε, διά των αρμοδίων εκπροσωπευτικών της οργάνων, την καταγγελία, ούτε δήλωσε, παριστάμενη με τον νόμιμο εκπρόσωπό της στο δικαστήριο, την έγκριση της καταγγελίας της σύμβασης δανείου με δήλωσή της καταχωριζόμενη στα πρακτικά [...] Επομένως, η ανωτέρω καταγγελία της σύμβασης δανείου ήταν άκυρη και δεν παρήχθησαν αποτελέσματα από αυτή, ήτοι δεν ενεργοποιήθηκε ο σχετικός ως άνω συμβατικός όρος που παρείχε στη δανείστρια καθ' ης το δικαίωμα να αξιώσει την άμεση πληρωμή από την οφειλέτιδα ανακόπτουσα ολόκληρου του οφειλόμενου κεφαλαίου και των τόκων και δεν κατέστη το σύνολο του ανεξόφλητου δανείου ληξιπρόθεσμο και απαιτητό».

Ζ. Εσφαλμένη επίδοση της διαταγής πληρωμής και

αυτοδίκαιη απώλεια της ισχύος της μετά την πάροδο 2 μηνών από την έκδοσή της.

Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 630Α του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας: «Η διαταγή πληρωμής επιδίδεται σε εκείνον κατά του οποίου στρέφεται μέσα σε προθεσμία δύο (2) μηνών από την έκδοσή της. Αν η επίδοση δεν γίνει μέσα στην προθεσμία του προηγούμενου εδαφίου, η διαταγή πληρωμής παύει αυτοδικαίως να ισχύει». Βάσει του ως άνω άρθρου, εντός δύο μηνών από την έκδοσή της, η διαταγή πληρωμής πρέπει να επιδοθεί – και μάλιστα εγκύρως – στο πρόσωπο κατά του οποίου απευθύνεται. **Σε περίπτωση, λοιπόν, που για οποιονδήποτε λόγο, είτε δεν λάβει χώρα η επίδοση εντός του διμήνου, είτε λάβει μεν χώρα επίδοση, αλλά αυτή δεν είναι έγκυρη, π.χ. επειδή η διαταγή πληρωμής επιδόθηκε σε τοποθεσία που αποδείχθηκε ότι δεν αποτελούσε την κατοικία του οφειλέτη, τότε το δικαστήριο, κατόπιν άσκησης ανακοπής, αναγνωρίζει το ανίσχυρο της διαταγής πληρωμής.**

Ενδεικτικά αναφέρουμε την υπ' αριθμ. 5095/2019 απόφαση του Πρωτοδικείου Αθηνών, η οποία επί παρόμοιου ζητήματος έκρινε τα εξής: «*Επιπροσθέτως και αναφορικά με τον τρίτο αιτούντα πιθανολογήθηκε ότι η ανωτέρω διαταγή πληρωμής δεν επιδόθηκε σε αυτόν νομίμως. Ειδικότερα: Ο τρίτος αιτών είναι κάτοικος Παλαιού Φαλήρου Αττικής επί της οδού [...] γεγονός το οποίο ουδόλως αμφισβητείται. Από την υπ' αριθμ. [...] έκθεση επιδόσεως του δικαστικού επιμελητή του Εφετείου Αθηνών [...] προκύπτει ότι ο τρίτος αιτών αναζητήθηκε προς επίδοση της ανωτέρω διαταγής πληρωμής επί της οδού [...] στον Νέο Κόσμο Αττικής, όπου βρίσκεται η έδρα της πρώτης αιτούσας και συγχρόνως τόπο εργασίας της συζύγου του και 2ης αιτούσας, η, δε, ανωτέρω ανακοπτόμενη διαταγή πληρωμής επιδόθηκε για λογαριασμό του στη δεύτερη αιτούσα σύζυγό του υπό την ιδιότητα αυτής ως συνεργάτιδας (βλ. το κείμενο της άνω εκθέσεως επιδόσεως). Πλην, όμως, ο τρίτος αιτών ουδόλως πιθανολογήθηκε ότι ήταν κατά τον χρόνο της άνω επιδόσεως εργαζόμενος στην πρώτη αιτούσα εταιρεία και επομένως η έδρα της πρώτης αιτούσας στην προαναφερόμενη οδό δεν συνιστά τη διεύθυνση εργασίας του τρίτου αιτούντος και επομένως ουδέποτε έλαβε χώρα επίδοση προς αυτόν της άνω διαταγής πληρωμής [...] η ανακοπτόμενη διαταγή πληρωμής θεωρείται ότι έχει χάσει αυτοδικαίως την ισχύ της ως προς τον τρίτο αιτούντα κατ' άρθρο 630Α ΚΠολΔ».*

Η. Ακυρότητα διαταγής πληρωμής λόγω άκυρης

καταγγελίας της σύμβασης πίστωσης λόγω καταχρηστικής συμπεριφοράς της Τράπεζας.

Οι τράπεζες, ως χρηματοδοτικοί οργανισμοί που διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην εθνική οικονομία, έχουν και αυξημένα καθήκοντα επιμέλειας έναντι των δανειοληπτών. Ιδίως μετά τη θέσπιση του Κώδικα Δεοντολογίας Τραπεζών (ΚΔΤ), έχει συγκροτηθεί ένα ολοκληρωμένο πλέγμα κανόνων που καθορίζει, κατά στάδια, τη συμπεριφορά που πρέπει να ακολουθούν τα πιστωτικά ιδρύματα, σε περίπτωση που εκδηλώνεται δυσκολία του δανειοληπτη να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις του. Στις περιπτώσεις, λοιπόν, αυτές, οι τράπεζες ή οι εταιρείες διαχείρισης, πρέπει να επιδεικνύουν μία υπεύθυνη στάση και, τηρώντας τον ΚΔΤ, να διαπραγματεύονται καλόπιστα με τον δανειοληπτη, προς εξεύρεση μίας λύσης ρύθμισης της οφειλής του, και όχι να προβαίνουν απευθείας σε καταγγελία της σύμβασης πίστωσης, ιδίως εάν και ο δανειοληπτης δείχνει έμπρακτα τη διάθεσή του να διαπραγματεύεται τον τρόπο εξυπηρέτησης της οφειλής. Υποχρεούνται δε κατά τον ΚΔΤ, κατόπιν αξιολόγησης των οικονομικών στοιχείων του δανειοληπτη, να υποβάλλουν πρόταση ρύθμισης της οφειλής του, η οποία δεν πρέπει να είναι προσχηματική, και επί της οποίας ο δανειοληπτης έχει ρητώς δικαίωμα να υποβάλλει δική του αντιπρόταση. Στην περίπτωση δε που, αγνοώντας τις επιταγές του ΚΔΤ, προχωρούν απευθείας στην καταγγελία της σύμβασης και στη λήψη δικαστικών μέτρων, η εν λόγω καταγγελία μπορεί να κριθεί ως καταχρηστική, συμπαρασύροντας σε ακυρότητα και την τυχόν εκδιδόμενη κατόπιν διαταγή πληρωμής.

Θ. Ακυρότητα της διαταγής πληρωμής λόγω καταχρηστικής υποβολής της αίτησης για έκδοσή της.

Σε αντιστοιχία με όσα αναφέρθηκαν αμέσως ανωτέρω, η υποβολή αίτησης προς έκδοση διαταγής πληρωμής, ενόσω διαρκούν οι διαπραγματεύσεις με τον δανειοληπτη μπορεί να κριθεί καταχρηστική και να οδηγήσει σε ακυρότητα της διαταγής πληρωμής. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση που έκρινε η υπ' αριθμ. 5095/2019 απόφαση του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών: «*Και ενώ καθ' όλο το χρονικό διάστημα από το μήνα Μάιο του έτους 2018 είχε ξεκινήσει μια διαδικασία εξεύρεσης λύσης και διευθέτησης εκ νέου της οφειλής, το αρμόδιο τμήμα της καθ' ης κατέθεσε στις 9-7-2018 στο Πρωτοδικείο Αθηνών την από 5-7-2018 αίτηση της κατά των νυν αιτούντων προς έκδοση διαταγής πληρωμής για το ποσό των 485.912,89 ευρώ από το κλείσιμο της ανωτέρω σύμβασης*

σης πιστώσεως. Δηλαδή, ενώ η καθ' ης βρισκόταν ήδη από πιο πριν σε διαδικασία για την εξεύρεση λύσης προς διευθέτηση της οφειλής και γνώριζε ότι οι αιτούντες είχαν αναθέσει σχετική εντολή σε οικονομικό σύμβουλο για να τους εκπροσωπεί κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο στην όλη διαδικασία, που διεξαγόταν για να αποφευχθεί η δικαστική οδός, κατέθεσε συγχρόνως την ανωτέρω αίτηση προς έκδοση διαταγής πληρωμής, που συνιστά επιθετική πράξη και κίνηση δικαστικής διαδικασίας σε βάρος αυτού με τον οποίο βρίσκεται σε διαπραγμάτευση και εν προκειμένω τους αιτούντες, ενώ, περαιτέρω, δύο μέρες μετά την κατάθεση της εν λόγω αίτησεως και δη στις 11-7-2018 συνέχιζε το αρμόδιο τμήμα της καθ' ης να αποστέλλει μηνύματα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και να ζητάει στοιχεία καθ' όλο το χρονικό διάστημα μέχρι την έκδοση της υπ' αριθμ. [...] Διαταγής Πληρωμής».

I. Ακυρότητα διαταγής πληρωμής ως προς τον εγγυητή λόγω απαλλαγής του από την εγγύηση κατόπιν ανανέωσης της σύμβασης δανείου.

Σε πολλές περιπτώσεις μετά την αρχική σύμβαση πίστωσης/δανείου καταρτίζονται πρόσθετες πράξεις αυτής, με τις οποίες επέρχεται μία πολύ ουσιώδης αλλαγή στους όρους της σύμβασης, όπως λ.χ. όταν μεταβάλλεται το νόμισμα της πίστωσης ή όταν αλλάζει ο τρόπος εξυπηρέτησής της από αλληλόχρεο λογαριασμό σε τοκοχρεολυτικό δάνειο. Στις περιπτώσεις αυτές γίνεται δεκτό από τη νομολογία ότι επέρχεται μία τόσο σημαντική αλλοίωση στον ενοχικό δεσμό μεταξύ οφειλέτη και τράπεζας, ώστε πρόκειται στην ουσία για μία νέα σύμβαση. Πρόκειται για περίπτωση ανανέωσης της ενοχής κατά τη διάταξη του άρθρου 436 του Αστικού Κώδικα, οπότε επέρχεται απόσβεση της παλαιάς ενοχής και δημιουργία μίας νέας ενοχής, ενώ παράλληλα η ανανέωση έχει ως συνέπεια και την απόσβεση τυχόν ασφαλειών που έχουν χορηγηθεί στο πλαίσιο της αρχικής οφειλής (π.χ. εγγύηση, προσημείωση υποθήκης κλπ.). Εάν, λοιπόν, ο εγγυητής δεν υπογράψει την εν λόγω πρόσθετη πράξη, δεν φέρει πλέον ευθύνη, αφού η ευθύνη του από την αρχική σύμβαση έχει πλέον αποσβεσθεί.

Χαρακτηριστική είναι η απόφαση υπ' αριθμ. 1008/2016 του Εφετείου Αθηνών (αφορούσε σε αλλαγή του νομισματος του δανείου κατόπιν υπογραφής πρόσθετης πράξης), η οποία έκρινε: «Η δυνατότητα χορήγησης της πίστωσης και σε συνάλλαγμα προβλέφθηκε για πρώτη

φορά με την από 15.3.2001 πρόσθετη πράξη τροποποίησης των όρων πίστωσης με ανοικτό (αλληλόχρεο) λογαριασμό που καταρτίστηκε μεταξύ της καθ' ης, της πρωτοφειλέτιδος εταιρείας και του ετέρου των συνεγγυητών, και η οποία (πρόσθετη πράξη), δεν φέρει την υπογραφή της ανακόπτουσας και δεν καλύπτεται από τη δοθείσα εγγύηση της ανακόπτουσας. [...] Πρέπει να επισημανθεί ότι η σύμβαση, με την οποία δόθηκε η δυνατότητα να λειτουργήσει η σύμβαση και σε ξένο νόμισμα δεν μπορεί να θεωρηθεί πρόσθετη σύμβαση, με την οποία απλώς αυξάνεται το ποσό της πιστώσεως, διότι εν προκειμένω δεν αυξάνεται το ποσό της σύμβασης, αλλά επέρχεται άλλου είδους μεταβολή, [...], η οποία μάλιστα είναι ουσιώδης, δεδομένου ότι η ισοτιμία των ξένων νομισμάτων δεν είναι σταθερή και είναι δυνατόν να επηρεαστεί από παράγοντες που είναι αστάθμητοι και δεν είναι εκ των προτέρων γνωστοί».

Εξίσου σημαντική είναι η υπ' αριθμ. 1695/2009 απόφαση του Εφετείου Θεσσαλονίκης (αφορούσε σε μετατροπή αλληλόχρεου λογαριασμού σε τοκοχρεολυτικό δάνειο), η οποία έκρινε: «Από τα ανωτέρω αναφερόμενα συνάγεται ότι μεταξύ της πρωτοφειλέτριας εταιρίας και της καθ' ης Τράπεζας [...] καταρτίστηκε νέα σύμβαση χρεωλυτικού δανείου, εξοφλητέου σε ισόποσες αυτοτελείς δόσεις, με διαφορετικό (αυξημένο) επιτόκιο, για το οποίο (δάνειο) τηρήθηκε ο δανειακός λογαριασμός με αριθμό 14811999, χωρίς στήλες χρέωσης και πίστωσης, με το προϊόν δε του δανείου που εκταμιεύθηκε πιστώθηκαν αυθημερόν οι αλληλόχρεοι λογαριασμοί της υφιστάμενης μεταξύ των μερών σύμβασης πιστώσεως με ανοικτό (αλληλόχρεο) λογαριασμό, οι οποίοι μηδενίστηκαν. Η ανωτέρω σύμβαση είναι τελείως διαφορετική από εκείνη του αλληλόχρεου λογαριασμού, οι δε δοσοληψίες από το χρεωλυτικό δάνειο, από τη φύση τους δεν μπορούν να εξυπηρετηθούν με την τήρηση ανοικτού λογαριασμού... Περαιτέρω αποδείχθηκε ότι η ανακόπτουσα δεν εγγυήθηκε εγγράφως την αποπληρωμή της σύμβασης της νέας σύμβασης δανείου [...] Συνεπώς, εφόσον έπαιυσε να ισχύει η αρχική σύμβαση της πίστωσης με ανοικτό λογαριασμό, η ανακόπτουσα απελευθερώθηκε από τη σύμβαση εγγύησης (άρθρο 864 ΑΚ). Ενόψει όλων αυτών, η έκδοση της υπ' αριθμ. [...] διαταγής πληρωμής [...] είναι άκυρη».

ΙΑ. Καταχρηστικοί Γενικοί όροι Συναλλαγών

Στις τραπεζικές συμβάσεις συνήθως τίθενται όροι, οι οποίοι είναι αδιαφανείς και με τη χρήση των οποίων η

τράπεζα συνήθως επιβαρύνει τον καταναλωτή - δανειολήπτη με παράνομες χρεώσεις. Οι συνηθέστεροι όροι που εντοπίζονται σε δανειακές συμβάσεις και έχουν οδηγήσει σε ακύρωση της μετέπειτα εκδοθείσας διαταγής πληρωμής είναι οι ακόλουθοι:

- **Ο υπολογισμός των τόκων της πίστωσης βάσει έτους 360 αντί 365 ημερών.** Ο όρος αυτός συνεπάγεται μία περαιτέρω μικρή επιβάρυνση για τον καταναλωτή.
- **Η μετακύλιση της εισφοράς του ν. 128/75,** ήτοι εισφοράς - φορολογικής επιβάρυνσης η οποία επιβάλλεται το πρώτον στα πιστωτικά ιδρύματα και ιστορικά ο λόγος της επιβολής της συνδέεται με την ενίσχυση της εξαγωγικής δραστηριότητας της χώρας.
- **Η αναπροσαρμογή του επιτοκίου με βάση αόριστα και αδιαφανή κριτήρια.** Σύμφωνα με την υπ' αριθμ. 178/2004 Πράξη της Επιτροπής Πιστωτικών και Τραπε-

ζικών Θεμάτων, στην περίπτωση που συμφωνείται κυμαινόμενο επιτόκιο στη σύμβαση, πρέπει η αναπροσαρμογή του να γίνεται βάσει ενός γνωστού και ευρέως προσβάσιμου επιτοκιακού δείκτη, ενός δείκτη, δηλαδή, που ο καταναλωτής μπορεί ανά πάσα στιγμή να τον γνωρίζει. Τέτοιοι δείκτες είναι λ.χ. το επιτόκιο της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, το επιτόκιο Euribor, το επιτόκιο των Εντόκων Γραμματίων του Δημοσίου. Ωστόσο, πολύ συχνά οι τράπεζες εξαρτούν την αναπροσαρμογή του επιτοκίου της σύμβασης από αόριστα κριτήρια, όπως λ.χ. «το κόστος του χρήματος» ή «οι συνθήκες της αγοράς», με αποτέλεσμα να μπορεί κατά το δοκούν να αυξάνει το συμβατικό επιτόκιο.

Σημειώνεται ότι συνήθως οι παλαιότερες συμβάσεις και δη όσες έχουν καταρτιστεί πριν από την εκδήλωση της οικονομικής κρίσης εμφανίζουν περισσότερους προβληματικούς όρους.

ΑΝΤΙΘΕΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΕΓΓΥΗΣΗΣ ΣΤΑ ΧΡΗΣΤΑ ΗΘΗ

Κωνσταντίνα
Δασκαλοπούλου
ΜΔΕ

Η εγγύηση αποτελεί ένα ιδιαιτέρως σύνηθες συμβατικό μόρφωμα και ζητείται, κατά κανόνα, στο πλαίσιο χρηματοδότησης ενός προσώπου ή μιας επιχείρησης, ιδίως όταν η χρηματοδότηση αυτή χορηγείται από ένα τραπεζικό ίδρυμα. Σε παλαιότερα σημειώματά μας, έχουμε εξετάσει τα ζητήματα της ευδύνης του εγγυητή σε δάνειο καθώς και τα ζητήματα ελευθέρωσης του εγγυητή, με την προβολή των σχετικών ενστάσεων του Αστικού Κώδικα. Στο παρόν σημείωμα, όταν ασχοληθούμε με τις περιπτώσεις εκείνες, όπου η παρεχόμενη εγγύηση αντίκειται στη λεγόμενη γενική ρήτρα των χρηστών ηδών (ΑΚ 178, 179), ή, με άλλα λόγια, φέρει ανήδικο χαρακτήρα, καθιστώντας αναγκαία την απεμπλοκή του εγγυητή απ' αυτήν.

I. Εισαγωγή

«Χρηματοδότηση χωρίς εξασφάλιση δεν είναι νοητή». Η προηγούμενη πρόταση αποτυπώνει έναν κεντρικό κανόνα στο πεδίο των οικονομικών συναλλαγών και ιδίως στο πεδίο της τραπεζικής συναλλακτικής πρακτικής. Τα πιστωτικά ίδρυματα, που φέρουν κατά προτεραιότητα στην σύγχρονη οικονομική πραγματικότητα τον ρόλο του δανειστή, δεν προβαίνουν σε εκταμίευση της αιτούμενης πίστωσης προτού λάβουν την απαραίτητη εξασφάλιση, προκειμένου να προστατευθούν έναντι του κινδύνου αφερεγγυότητας του πρωτοφειλέτη τους. **Όταν η απαιτούμενη ασφάλεια δεν μπορεί να είναι εμπράγματη** (διότι, λ.χ., ο πρωτοφειλέτης δεν έχει ακίνητη περιουσία την οποία θα μπορούσε να υποθηκεύσει), το πιστωτικό ίδρυμα θα στραφεί εκ των πραγμάτων στην εναλλακτική της παροχής εγγύησης, η οποία του επιτρέπει να ικανοποιηθεί από την περιουσία ενός τρίτου προσώπου, αυτή του εγγυητή, σε περίπτωση που ο πρωτοφειλέτης δεν εξυπηρετεί την οφειλή. Ιδίως επί χορήγησης καταναλωτικών δανείων χαμηλού ύψους, το πιστωτικό ίδρυμα, θα προτιμήσει εξαρχής, για λόγους ταχύτητας, την εγγύηση, έναντι της πιο χρονοβόρας διαδικασίας παραχώρησης υποθήκης. Παράλληλα, είναι συχνό στην πράξη το φαινόμενο, η εγγύηση να παρέχεται από πρόσωπα τα οποία δεν διαθέτουν την απαραίτητη οικονομική επιφάνεια, ώστε να αποπληρώσουν την οφειλή, αναλαμβάνοντας έναν κίνδυνο πολύ μεγαλύτερο από αυτόν που μπορούν οικονομικά να αντιμετωπίσουν. Αρκετές φορές, μάλιστα, τα πρόσωπα αυτά προέρχονται από το στενό οικογενειακό περιβάλλον του πρωτοφειλέτη (σύντροφος/σύζυγος, τέκνα), ενώ ήδη η νομολογία γνωρίζει και παραδείγματα προσώπων που, χωρίς να φέρουν συγγενικό δεσμό με τον πρωτοφειλέτη, εξαρτώνται κατ' άλλον τρόπο απ' αυτόν (π.χ. στο πλαίσιο σχέσης εξαρτημένης εργασίας). **Η παροχή εγγύησης από συναλλακτικά άπειρα πρόσωπα, τα οποία στερούνται προσωπικής περιουσίας και ωθούνται σε αυτήν λόγω της**

σχέσης που τα συνδέει με τον πρωτοφειλέτη, ελέγχεται από την νομολογία ως προς την συμμόρφωσή της προς τα χρηστά ήθη. Αν το αποτέλεσμα του ελέγχου είναι αρνητικό, το δικαστήριο αναγνωρίζει την ακυρότητα της σύμβασης εγγύησης, απαλλάσσοντας τον άπειρο εγγυητή από την υπέρμετρη υποχρέωση που κλήθηκε να αναλάβει.

II. Οι συμβάσεις που αντίκεινται στα χρηστά ήθη

Τα χρηστά ήθη αποτελούν, κατά τους όρους της νομικής επιστήμης, μια αόριστη νομική έννοια, μέσω της οποίας ελέγχονται, κατά το περιεχόμενό τους, συμβάσεις που αποδοκιμάζονται από την έννομη τάξη επειδή, λ.χ., δεσμεύουν υπέρμετρα την ελευθερία κάποιου εκ των συμβαλλομένων ή του επιβάλλουν προδήλως δυσανάλογες υποχρεώσεις σε σχέση με τα τυχόν οφέλη που ο ίδιος έχει λαμβάνει από τη συγκεκριμένη συναλλαγή, κατ' εκμετάλλευση της απειρίας ή της ανάγκης του (ΑΚ 178, 179). Για να κριθεί αν μια συμπεριφορά αντίκειται στα χρηστά ήθη, λαμβάνεται υπόψη το σύνολο των περιστάσεων υπό τις οποίες αυτή εκδηλώθηκε, όπως τα κίνητρα και ο σκοπός του συμβαλλομένου που την επιδεικνύει. Έτσι, έχει κριθεί αντίθετη στα χρηστά ήθη σύμβαση πώλησης που συνήθησε μεταξύ πωλητή προχωρημένης ηλικίας, με ελλιπή γνώση της ελληνικής γλώσσας και άγνοια της πραγματικής αξίας του ποσοστού εξ αδιαιρέτου ακινήτου που ήθελε να πωλήσει, και αγοραστή, ο οποίος τελούσε εν γνώσει των ως άνω περιστάσεων και, εκμεταλλευόμενος την απειρία του συγκεκριμένου πωλητή, του πρότεινε ένα ιδιαιτέρως χαμηλό τίμημα, υποπολλαπλάσιο της αντικειμενικής αξίας του πωλούμενο μεριδίου (Εφθαράκ 77/2012). **Τα χρηστά ήθη, λοιπόν, μπορούν να γίνουν αντιληπτά ως ένα «φίλτρο» δια του οποίου ο δικαστής επιχειρεί να αποκαταστήσει, με αναγωγή σε αντικειμενικά κριτήρια και όχι στις προσωπικές του αντιλήψεις, την συμβατική αδικία που προκαλείται, μεταξύ άλλων, από την εκμετάλλευση της**

απειρίας ή της ανάγκης ενός συναλλασσόμενου, με τη συνομολόγηση υπέρμετρα επαχθών, για τα συμφέροντά του, όρων.

III. Ενδείκτες ανηθικότητας

Προσεγγίζοντας το ζήτημα της ανηθικότητας στο πεδίο της σύναψης συμβάσεων εγγύησης, τόσο η νομολογία όσο και η νομική θεωρία έχουν διαμορφώσει ορισμένους ενδείκτες, η συνδρομή των οποίων οδηγεί στην κατάφαση της αντίθεσης της παρεχόμενης εγγύησης στα χρηστά ήθη και, κατ' ακολουθίαν, στην ακυρότητά της.

1. Η οικονομική κατάσταση εγγυητή κατά τον χρόνο παροχής της εγγύησης: Η έλλειψη εισοδημάτων του εγγυητή από προσωπική εργασία ή άλλη πηγή κατά τον χρόνο παροχής της εγγύησης ή η ύπαρξη εισοδημάτων που καλύπτουν οριακά τις ανάγκες διαβίωσής του, καθιστούν άσκοπη την ζητούμενη εγγύηση, τουλάχιστον από οικονομικής πλευράς. Με άλλα λόγια, δεν είναι ιδιαιτέρως ρεαλιστικό ένα πιστωτικό ίδρυμα, που οφείλει να αξιολογεί τα οικονομικά στοιχεία των προσώπων που συναλλάσσονται μαζί του, να απέβλεψε στη λήψη μιας εγγύησης που οικονομικά τύποτα δεν έχει να του προσφέρει, δεδομένων των πενιχρών εισοδημάτων του εγγυητή.

2. Η συναλλακτική απειρία, η ηλικία και η μόρφωση του εγγυητή: Το νεαρό της ηλικίας του εγγυητή σε συνδυασμό με το μορφωτικό του επίπεδο και την έλλειψη προηγούμενης εμπειρίας στον τομέα των τραπεζικών συναλλαγών, εξετάζονται τακτικά στο πλαίσιο των δικαστικών αποφάσεων που κρίνουν περί της αντίθεσης της εγγύησης στα χρηστά ήθη, όπως αναδεικνύεται και κατωτέρω. Η διαπραγματευτική υπεροπλή ενός πιστωτικού ίδρυματος, που ούτως ή άλλως υφίσταται στις σχέσεις τράπεζας-καταναλωτή, καθίσταται ακόμα πιο έντονη όταν ο εν δυνάμει αντισυμβαλλόμενός της έχει μόλις ενηλικιωθεί, δεν σπουδάζει ή έχει επιλέξει την ενασχόλησή του με τομέα επιστημών άσχετο προς τα οικονομικά και κυρίως τα χρηματοπιστωτικά και δεν έχει την παραμικρή εμπειρία από τραπεζική συναλλαγή, με συνέπεια να μην έχει τα εφόδια να αντιληφθεί τον κίνδυνο που αναλαμβάνει.

3. Η σχέση εγγυητή-πρωτοφειλέτη: Η στενή συναισθηματική σχέση ή σχέση εξάρτησης πρωτοφειλέτη και εγγυητή αποτελεί τον λόγο της παρεχόμενης εγγύησης, όταν αυτή δεν δικαιολογείται βάσει της οικονομικής κατάστασης του εγγυητή. Η ύπαρξη συναισθηματικού δεσμού δρα αμφίπλευρα: ο μεν εγγυητής, λόγω της συναι-

σθηματικής και, ενδεχομένως, οικονομικής εξάρτησης από τον πρωτοφειλέτη (λ.χ. όταν αυτός είναι πατέρας του εγγυητή και ο τελευταίος οικονομικά εξαρτημένος από τον πρώτο, λόγω του νεαρού της ηλικίας του) δυσκολεύεται να αρνηθεί να υπογράψει τη σύμβαση εγγύησης, ο δε πρωτοφειλέτης αισθάνεται πρόσθετη πίεση να είναι ενήμερος, εξυπηρετώντας τακτικά την οφειλή του, προκειμένου να μην αφήσει έκθετο τον εγγυητή. Στις συγκεκριμένες σχέσεις, το ρίσκο της επιρροής του πρωτοφειλέτη προς τον εγγυητή θεωρείται δεδομένο, λόγω της σχέσης εμπιστοσύνης που υφίσταται, κατά κανόνα, μεταξύ των δύο προσώπων.

4. Έλλειψη ωφέλειας του εγγυητή από πίστωση για την οποία χορηγείται η εγγύηση: Η προϋπόθεση αυτή συντρέχει όταν η πίστωση, για την αποταμίευση της οποίας ζητείται η εγγύηση, εξυπηρετεί αποκλειστικά τις ανάγκες, επιχειρηματικές ή προσωπικές, του πρωτοφειλέτη, με τον εγγυητή να μην αντλεί καμία σχετική ωφέλεια. Από την άλλη πλευρά, ωφέλεια υπάρχει όταν, λ.χ. μέσω του δανείου σκοπείται η αγορά κατοικίας, συγκύριοι της οποίας θα είναι ο πρωτοφειλέτης και ο εγγυητής.

5. Η υποβάθμιση της σοβαρότητας της εγγυητικής ευθύνης εκ μέρους του πιστωτικού ίδρυματος: Τα πιστωτικά ίδρυματα οφείλουν να παρέχουν πληροφορίες και εξηγήσεις στον εν δυνάμει εγγυητή αναφορικά με τον κίνδυνο που πρόκειται να αναλάβει. Έτσι ο εγγυητής δικαιούται να γνωρίζει το είδος και το ύψος της οφελής, για την οποία πρόκειται να εγγυηθεί, καθώς και την οικονομική κατάσταση του πρωτοφειλέτη, ώστε να μπορεί να εκτιμήσει τις πιθανότητες να κληθεί να εξυπηρετήσει εκείνος την κύρια οφειλή. Η υποβάθμιση της θέσης της υπογραφής του ως ενός τυπικού, απλώς, στοιχείου, με το οποίο διευκολύνεται η λήψη της πίστωσης από τον πρωτοφειλέτη, παραβιάζει την υποχρέωση πληροφόρησης και διαφωτισμού που φέρει το πιστωτικό ίδρυμα, μη επιτρέποντας στον εγγυητή να συνάψει τη σύμβαση «με τα μάτια ανοιχτά» αναφορικά με τις κύριες παραμέτρους της.

6. Παραίτηση του εγγυητή από τις ενστάσεις του Αστικού Κώδικα: Οι προδιατυπωμένοι όροι που περιέχονται στις εγγυητικές συμβάσεις που συνάπτουν οι τράπεζες με τους συναλλασσόμενους, περιέχουν κατά κανόνα, όρο περί παραίτησης του εγγυητή από τις ενδοτικού χαρακτήρα προστατευτικές διατάξεις του Αστικού Κώδικα. Ο όρος αυτός είναι, κατ' αρχήν, έγκυρος. Ωστόσο, σε συνδυασμό με τις ως άνω περιστάσεις, εντείνει τη δυσμενή θέση στην οποία περιέρχεται ο εγγυητής που, χωρίς να έ-

χει καμία σχετική ωφέλεια, αναλαμβάνει υπέρμετρες οικονομικές δεσμεύσεις, παραιτούμενος, ταυτόχρονα, από τη δυνατότητα επίκλησης ισχυρισμών που θα επέτρεπαν την απαλλαγή του ή τον περιορισμό της ευθύνης του.

IV. Νομολογιακά Παραδείγματα

Σε αξιοποίηση των κριτηρίων που αναλύθηκαν ανωτέρω προβαίνει η νομολογία των δικαστηρίων μας σε σειρά αποφάσεων που έχουν αναγνωρίσει τον ανήθικο χαρακτήρα εγγυήσεων που χορηγήθηκαν, κατά κύριο λόγο, από πρόσωπα νεαρής ηλικίας.

Σημαντικές σκέψεις αναφορικά με την παροχής εγγύησης που αντίκειται στα χρηστά ήθη διατυπώνονται για πρώτη φορά, στους κόλπους της ελληνικής νομολογίας, με την υπ' αριθμ. **7241/1999 απόφαση του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Αθηνών**. Στην εκεί εξεταζόμενη περίπτωση, 19χρονη είχε συμβληθεί σε σύμβαση εγγύησης για τις ανάγκες χρηματοδότησης της επαγγελματικής δραστηριότητας συγγενικών της προσώπων. Το δικαστήριο διαπίστωσε ότι η παροχή εγγύησης από νεαρά άτομα, τα οποία δεν εξαρτούνται από την οικονομική συμφέρον από την κύρια συναλλαγή και εγγυώνται για τον επιχειρηματικό κίνδυνο τρίτων προσώπων, σε έκταση που υπερβαίνει κατά πολύ την οικονομική τους δυνατότητα, παραιτούμενα από όλες τις προστατευτικές διατάξεις του Αστικού Κώδικα, αποτελεί χαρακτηριστική περίπτωση σύμβασης με περιεχόμενο «ασυνήθιστα επιβαρυντικό και προδήλως δυσανάλογο» για το ένα εκ των συμβαλλόμενων μερών. Το νεαρό της ηλικίας και η παρεπόμενη χαμηλή επαγγελματική μόρφωση αυτών των προσώπων, δεν τους επιτρέπουν να εκτιμήσουν ορθά τον κίνδυνο που αναλαμβάνουν, με αποτέλεσμα να βρίσκονται, από άποψη διαπραγματευτικής ισχύος, σε υποβαθμισμένη σε σχέση με το πιστωτικό ίδρυμα, κατάσταση. Την ανισομέρεια αυτή, μάλιστα, διατηρεί, αν όχι επιτείνει, και το γεγονός ότι «ο πιστωτικός φορέας δεν προβαίνει πριν από την κατάρτιση της συμβάσεως εγγυήσεως σε ιδιαίτερη υπόμνηση προς το ασθενές μέρος για τους κινδύνους τους οποίους αντιμετωπίζει». Υστέρα από αυτές τις σκέψεις, το Πρωτοδικείο κατέληξε στο ότι «η εκμετάλλευση από την τράπεζα της απειρίας της εγγυήτριας ώστε να επιβάλει τη μονόπλευρη ικανοποίηση των συμφερόντων της με την ανάληψη από αυτή (εγγυήτρια) υπέρμετρων υποχρεώσεων υπέρ συγγενικών της προσώπων, χωρίς η τελευταία να απολαμβάνει αντίστοιχα οφέλη από τις δεσμεύσεις αυτές, όταν μάλιστα αυτό είναι σε γνώση της τράπεζας, συνιστά συμπεριφορά αντίθετη στα χρηστά ήθη».

Πρόσφατα, το Πολυμελές Πρωτοδικείο Αθηνών, στην υπ' αριθμ. 184/2019 απόφασή του έκρινε ότι είναι άκυρη η εγγύηση που παραχώρησε 23χρονη, χωρίς προηγούμενη εμπειρία στον τομέα των τραπεζικών συναλλαγών, στο πλαίσιο σύμβασης καταναλωτικού δανείου που ελήφθη από τον σύντροφό της, με σκοπό την αποπληρωμή οφειλών του τελευταίου προς άλλα πιστωτικά ιδρύματα. Η 23χρονη, η οποία δεν διέθετε «ιδιαίτερη πανεπιστημιακή μόρφωση, αφού ήταν απόφοιτος λυκείου και εργαζόταν ως ιδιωτική υπάλληλος (γραμματέας)», συμβλήθηκε ως εγγυήτρια στην επίμαχη πιστωτική σύμβαση, «παρασυρόμενη από τις διαβεβαιώσεις της υπαλλήλου της εναγομένης, η οποία εκμεταλλεύμενη την κουφότητα και την νεανική απειρία της στις συναλλαγές, όχι μόνον δεν την ενημέρωσε –ως όφειλεγια τους κινδύνους που συνεπάγεται η υπογραφή της στην ως άνω δανειακή σύμβαση, αλλά απεναντίας τους αποσιώπησε τεχνηέντως παρουσιάζοντας ότι η θέση της υπογραφής της επ' αυτής αποτελεί μια εντελώς τυπική διαδικασία». Με τον τρόπο αυτό, η εγγυήτρια, δίχως να αντιλαμβάνεται τη σημασία και το μέγεθος της ευθύνης που συνεπάγεται η πράξη της, ύστερα και από τις διαβεβαιώσεις της υπαλλήλου της τράπεζας ότι «δεν έχει να φοβάται τίποτα», αφού πρόκειται για μια «εντελώς τυπική διαδικασία που θα διευκόλυνε την έγκρισή του (σ.σ. του δανείου) από τα κεντρικά», ανέλαβε μια υπέρμετρη δέσμευση, χωρίς μάλιστα να έχει και το παραμικρό όφελος από αυτήν. Ειδικότερα, η συγκεκριμένη εγγυήτρια, αφενός δεν διέθετε, πέραν του μισθού της, άλλους οικονομικούς πόρους, οι οποίοι θα της επέτρεπαν να καλύψει τις ανάγκες διαβίωσής της και να αποπληρώσει, εν συνεχείᾳ, την πρωτοφειλή, αφετέρου δεν επωφελήθηκε στο ελάχιστο εκ της συγκεκριμένης χρηματοδότησης, αφού αυτή αξιοποιήθηκε αποκλειστικά από τον σύντροφό της-πρωτοφειλέτη. **Συνεπεία των ανωτέρω, το δικαστήριο αναγνώρισε την ακυρότητα της επίμαχης εγγύησης, λόγω αντίθεσης αυτής στα χρηστά ήθη, απαλλάσσοντας την 23χρονη από την σχετική εγγυητική ευθύνη.**

Το Μονομελές Πρωτοδικείο Χίου, με την υπ' αριθμ. 92/2016 απόφασή του, ακύρωσε διαταγή πληρωμής, κατά το μέρος που στρεφόταν κατά εγγυήτριας, η οποία είχε συμβληθεί σε σύμβαση εγγύησης υπέρ της εργοδότριας της για τη λήψη δανείου προς υποστήριξη της επιχειρηματικής της δραστηριότητας. Η συγκεκριμένη εγγυήτρια ήταν μια μισθωτή πωλήτρια με χαμηλό μηνιαίο εισόδημα και με μοναδικό περιουσιακό στοιχείο την κύρια κατοικία της. Ως εκ τούτου, οι οικονομικές δυνάμεις της δεν δικαιολογούσαν την ανάληψη εγγυητικής ευθύ-

νης για ένα δάνειο ύψους 50.000 € «με ελεύθερη βούληση και συνείδηση των πράξεών της». Κατά τις κρίσματες σκέψεις της απόφασης, η εγγυήτρια «**δεν διέθετε ιδιαιτερη μόρφωση, εκπαιδευτική, επαγγελματική η κοινωνική, για να αντιληφθεί τη σημασία της εκ μέρους της σύναψης σύμβασης εγγύησης με την τράπεζα**», ενώ ο λόγος που πείστηκε να συμβληθεί ήταν ο φόβος «απώλειας της θέσης εργασίας της και του μοναδικού της εισοδήματος εξ αυτής, καθώς και η αντικειμενική δυσχέρεια της να αναζητήσει και εξεύρει άλλη εργασία», ιδίως λόγω του ότι η ίδια ήταν «προχωρημένης ηλικίας, ανειδίκευτη, χωρίς τυπικά προσόντα εκπαίδευσης». Η πρωτοφειλέτρια και εργοδότρια της εγγυήτριας την επηρέασε, υποβαθμίζοντας την σοβαρότητα των συνεπειών υπογραφής της σύμβασης εγγύησης, δημιουργώντας στην τελευταία την εντύπωση ότι πρόκειται για μια τυπική διαδικασία, εντύπωση την οποία η δανείστρια τράπεζα δεν επιχείρησε -αν και όφειλε- να ανατρέψει, αφού ουδέποτε ενημέρωσε την εγγυήτρια σχετικά με το μέγεθος της ευθύνης που αναλάμβανε και τον κίνδυνο να βρεθεί εκτεθειμένη και να απωλέσει την μοναδική ακίνητη περιουσία της. Παράλληλα το δικαστήριο σημειώνει ότι, και στην συγκεκριμένη περίπτωση, η εγγυήτρια δεν αποκόμισε κανένα όφελος από το επίμαχο δάνειο, αφού όλο το ποσό αξιοποιήθηκε από την πρωτοφειλέτρια εργοδότρια της. Κατά την διατύπωση του δικαστηρίου «η εγγυήτρια ... δεσμευόταν υπέρμετρα πέρα από κάθε έννοια συμβατικής ελευθερίας και λογικής, χωρίς να έχει ως αντιστάθμισμα οποιοδήποτε συμφέρον ή ενδιαφέρον από τη σύμβαση πίστωσης υπέρ της πρωτοφειλέτριας, από την οποία οφέλη είχαν μόνο η τράπεζα και η πιστούχος, είναι δε προφανής η δυσαναλογία παροχής-αντιπαροχής μεταξύ των συμβαλλομένων στη σύμβαση πίστωσης-εγγύησης».

Προσφάτως, το Εφετείο Αθηνών, με την υπ' αριθμ. 3858/2019 απόφασή του αναγνώρισε την ακυρότητα σύμβασης εγγύησης, λόγω αντίθεσης αυτής στα χρηστά ήθη, ακυρώνοντας τη διαταγή πληρωμής που εκδόθηκε κατά εγγυητή, ο οποίος, σε ηλικία 19 ετών, φοιτητής και παντελώς άπειρος συναλλακτικά, χωρίς εισόδημα από εργασία ή οποιαδήποτε άλλη πηγή, εγγυήθηκε υπέρ της δανειολήπτριας μητέρας του για την αποπληρωμή οφειλής ύψους 560.000 €. Μάλιστα, κατά τον χρόνο συνομολόγησης της επίμαχης σύμβασης εγγύησης, ο 19χρονος ανέλαβε εγγυητική ευθύνη για υποχρεώσεις συγγενικών του προσώπων έναντι του συγκεκριμένου πιστωτικού ιδρύματος, συνολικού ύψους 4.500.000 €! Το δικαστήριο, συνεκτιμώντας την ως άνω υπέρμετρη δέ-

σμευση που ανέλαβε ο εγγυητής, αλλά και το γεγονός ότι τα οικονομικά δεδομένα της δανειολήπτριας μητέρας του, κατά τον χρόνο παροχής της εγγύησης, «κάθε άλλο παρά ευοίωνα ήταν για την αποπληρωμή του δανείου, καθόσον αυτή, δεν εργαζόταν, ήταν νοικοκυρά ..., και δήλωνε ετήσιο εισόδημα ... 12.120,91 €», σε συνδυασμό με την παράλειψη του πιστωτικού ιδρύματος να ενημερώσει τον συναλλακτικά άπειρο εγγυητή για τον κίνδυνο που προκαλούσε η ως άνω αφερεγγυότητα της μητέρας του, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι «*θα ήταν εξαιρετικά ανεπιεικές και καταχρηστικό, αντίθετο στην αρχή της αναλογικότητας και της ελευθερίας των συμβάσεων, [...], να υποχρεωθεί ο εκκαλών - ανακόπτων, ως εγγυητής, να αναλάβει το βάρος και τις δυσμενείς συνέπειες από τη μη εξυπηρέτηση της εν λόγω υπ' αριθ. ... δανειακής σύμβασης, ως και της υπ' αριθ. ... πρόσθετης πράξης αυτής, εκ μέρους της πρωτοφειλέτριας δανειολήπτριας καθόσον εν προκειμένω ... κρίνεται ότι η σύμβαση εγγύησεως είναι αντίθετη στη καλή πίστη, ως και στα συναλλακτικά και χρηστά ήθη και ως εκ τούτου άκυρη*».

Από την άλλη μεριά ο Άρειος Πάγος, με την υπ' αριθμ. 2193/2013 απόφασή του, έκρινε ότι δεν μπορεί να χαρακτηρισθεί καταπλεονεκτική (και επί της ουσίας, αντίθετη στα χρηστά ήθη), με την έννοια της εκμεταλλεύσεως της απειρίας, σύμβαση εγγύησεως στην οποία συμβάλλεται, ως εγγυητής, πρόσωπο ενήλικο με πανεπιστημιακές σπουδές (έστω και μη οικονομικού περιεχομένου), που είναι επιπλέον και συγγενής του πρωτοφειλέτου, μέλος εμπορικής εταιρίας και κάτοχος μπλοκ επιταγών τραπέζης. Στην περίπτωση αυτή, δηλαδή, η προηγούμενη τραπεζική συναλλακτική εμπειρία του 24χρονου εγγυητή και η συμμετοχή του σε πρωτοφειλέτρια εταιρεία, αποκλείουν την αντίθεση της εγγύησης που χορήγησε στα χρηστά ήθη.

V. Αντί επιλόγου

Η ανάληψη εγγυητικής ευθύνης φέρνει συχνά τον εγγυητή σε ιδιαιτερα δυσμενή θέση, αφού ο ίδιος είναι έρμαιο των συμβατικών επιλογών και της φερεγγυότητας του πρωτοφειλέτη· δεν μπορεί να επιτρέψει την πορεία της πρωτοφειλής, υποχρεούμενος απλώς σε αποπληρωμή της, αν ο πρωτοφειλέτης δεν προβεί σε αυτήν. Η αντίθεση της εγγύησης στα χρηστά ήθη, επιτρέπει στον εγγυητή να απαλλαγεί οριστικά από την ευθύνη του, αφού οδηγεί σε ακυρότητα της συγκεκριμένης σύμβασης. **Η ακυρότητα αυτή αποτελεί, τελικώς, στις περιπτώσεις που αναλύθηκαν, το ασφαλέστερο μέσο για την αποκατάσταση της συμβατικής αδικίας που προκαλεί η δέσμευση ενός προσώπου στη θέση του εγγυητή, χωρίς να δύναται να ξυπηρετήσει οικονομικά τον συγκεκριμένο ρόλο.**

ΤΑ «ΚΟΚΚΙΝΑ» ΔΑΝΕΙΑ ΤΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΥΕΕ

Γιώργος Ψαράκης
ΜΔΕ, LL.M., PgCert

(αναδημοσίευση από www.agronews.gr)

Με το παρόν σημείωμα παρέχεται νομική πληροφόρηση για τις τελευταίες εξελίξεις όσον αφορά στα «κόκκινα» δάνεια της ΑΤΕ ΥΕΕ (Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος υπό Ειδική Εκκαθάριση).

1. Εισαγωγή

Με σχετική απόφαση της Τράπεζας της Ελλάδος το 2016 (ΕΠΑΘ 182/1/4.4.2016) όλα τα πιστωτικά ιδρύματα υπό ειδική εκκαθάριση –«ΥΕΕ»– πέρασαν στον έλεγχο της ανώνυμης εταιρείας «PQH Ενιαία Ειδική Εκκαθάριση Α.Ε.» η οποία αποτελεί μια κοινοπραξία των εταιρειών PwC Business Solutions A.E., Qualco A.E. και Hoist Kredit Aktiebolag. Μέσα σε αυτά τα ιδρύματα ήταν και η Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος Α.Ε. υπό ειδική εκκαθάριση. Για τα «κόκκινα» δάνεια της ΑΤΕ έχουν γραφτεί αρκετά και αντίστοιχα αρκετές είναι οι δημοσιευθείσες δικαστικές αποφάσεις. Τα εν λόγω ζητήματα ωστόσο συνεχίζουν να προβληματίζουν τους δανειολήπτες –κυρίως αγροτικές επιχειρήσεις– καθότι ελλείψει μιας ενιαίας, σαφούς και «καθαρής» πολιτικής, οι λύσεις αναγκαστικά μέχρι σήμερα δίνονται εντός των δικαστικών αιθουσών.

2. Υπάρχει δυνατότητα διαπραγμάτευσης με την ΑΤΕ ΥΕΕ;

Ήδη από τις αρχές του 2015 έχει τεθεί σε εφαρμογή ο Κώδικα Δεοντολογίας Τραπεζών του Νόμου 4224/2013. Αντικείμενο του Κώδικα είναι η υιοθέτηση συγκεκριμένων κανόνων στις μεταξύ της τράπεζας και του δανειολήπτη διαπραγματεύσεις για την διευθέτηση των δανειακών οφειλών. Συγκεκριμένα στις Γενικές Αρχές του Κώδικα προβλέπεται «Με τον κώδικα θεσπίζονται οι γενικές αρχές συμπεριφοράς και υιοθετούνται βέλτιστες πρακτικές, οι οποίες έχουν ως στόχο την ενίσχυση του κλίματος εμπιστοσύνης, την αμοιβαία δέσμευση και την ανταλλαγή μεταξύ δανειολήπτη και ιδρύματος της αναγκαίας πληροφόρησης, προκειμένου κάθε πλευρά να είναι σε θέση να σταθμίσει τα οφέλη ή τις συνέπειες εναλλακτικών λύσεων εξυπηρέτησης (λύσεις ρύθμισης) ή οριστικού διακανονισμού (λύσεις οριστικής διευθέτησης) των δανείων σε καθυστέρηση με τελικό σκοπό, την επιλογή της καταληλότερης λύσης, κατόπιν της ανά περίπτωση αξιολόγησης». Με την απόφαση 221/2/17.3.2017 της Επιτροπής Πιστωτικών και Ασφαλιστικών Θεμάτων της Τράπεζας της Ελλάδος («ΕΠΑΘ») ορίστηκε πλέον ρητώς ότι τα υπό ειδική εκκαθάριση πιστωτικά και χρηματοδοτικά ιδρύματα, συνεπώς και η ΑΤΕ ΥΕΕ,

εφαρμόζουν τον Κώδικα. Ήδη έχει περάσει η σχετική πρόβλεψη και στην ΕΠΑΘ 221/17.3.2017 όπου αναφέρεται: «Ο ειδικός εκκαθαριστής καταβάλλει κάθε δυνατή προσπάθεια για να συνεργαστεί με τον οφειλέτη και τους εγγυητές με καλή πίστη και με χρήση του Κώδικα Δεοντολογίας, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στην απόφαση ΕΠΑΘ 221/2/17.3.2017».

Ειδικότερα, υπάρχει υποχρέωση έναρξης της διαδικασίας με πρωτοβουλία της ΑΤΕ ΥΕΕ μόνο στα δάνεια εκείνα που δεν έχουν καταγγελθεί μέχρι την 1.1.2017, ενώ για τα ήδη καταγγελμένα, μπορεί ο δανειολήπτης να προκαλέσει την εφαρμογή του Κώδικα αποστέλλοντας οικειοθελώς στην ΑΤΕ ΥΕΕ τα προβλεπόμενα οικονομικά του στοιχεία. Η πρακτική σημασία της ως άνω απόφασης, συνίσταται στο γεγονός ότι η ΑΤΕ ΥΕΕ δεν μπορεί πλέον να προχωρήσει σε καταγγελία δανείων, χωρίς προηγουμένως να αποστείλει στον υπερήμερο δανειολήπτη την 1η επιστολή του Κώδικα, με την οποία θα τον ενημερώνει για τις ληξιπρόθεσμες οφειλές του και την υποχρέωσή του να υποβάλει μέσα σε 15 εργάσιμες ημέρες τα οικονομικά του στοιχεία. Συνοπτικά η ΑΤΕ ΥΕΕ, θα πρέπει, αφού παραλάβει και αξιολογήσει τα οικονομικά στοιχεία του δανειολήπτη, να καταθέσει γραπτή πρόταση ρύθμισης των οφειλών, στην οποία ο δανειολήπτης θα έχει δικαίωμα να καταθέσει δική του αντιπρόταση. Στην αντιπρόταση αυτή, η ΑΤΕ ΥΕΕ υποχρεούται να απαντήσει με 2η πρόταση ρύθμισης. Μόνο κατόπιν της διαδικασίας αυτής και της μη ευόδωσης του συμβιβασμού (κατάρτισης συμφωνίας ρύθμισης), δύναται η ΑΤΕ ΥΕΕ να προβεί σε καταγγελία του δανείου και δικαστική διεκδίκηση της απαίτησής της. Τούτο όμως, μόνο εφόσον η άρνηση αποδοχής της αντιπρότασης του δανειολήπτη είναι δικαιολογημένη με βάση τα υποβληθέντα οικονομικά στοιχεία· σε αντίθετη περίπτωση, αναιτιολόγητης δηλ. απόρριψης, τυχόν καταγγελία μπορεί να προσβληθεί ως καταχρηστική.

Για τις δυνατότητες ρύθμισης των απαιτήσεων της ΑΤΕ ΥΕΕ κάνει λόγο η 221/3/17.3.2017 απόφαση της ΕΠΑΘ. Στις συμφωνίες ρύθμισης που μπορεί ο ειδικός εκκαθαριστής (PQH) να συνάψει, περιλαμβάνονται ενδεικτικά η παράταση του χρόνου αποπληρωμής, η χορήγηση περιό-

δου χάριτος, η συμφωνία περιοδικών πληρωμών, η μεταβολή επιτοκίου και η έκπτωση τόκων και εξόδων απαιτησης από δάνεια σε προσωρινή ή οριστική καθυστέρηση. Για την επιλογή κάθε κατάλληλης λύσης ρύθμισης, ορίζονται ρητώς ορισμένα στοιχεία τα οποία ο ειδικός εκκαθαριστής οφείλει να λάβει υπόψη του όταν ενεργεί χωρίς την σύμφωνη γνώμη της Επιτροπής Ειδικών Εκκαθαρίσεων της Τράπεζας της Ελλάδος, για ρυθμίσεις δηλαδή οφειλών έως 250.000€. Χαρακτηριστικά παραθέτουμε τα εξής: η περίοδος χάριτος ως προς την καταβολή κεφαλαίου της οφειλής δεν μπορεί να υπερβαίνει τους 12 μήνες, ρυθμίσεις που παρέχουν την ευχέρεια μεταφοράς μέρους του οφειλόμενου κεφαλαίου στη χρονική λήξη της σύμβασης (ballooon payment) είναι δυνατές μόνο όταν υπάρχουν εμπράγματες εξασφαλίσεις, η χρονική διάρκεια της ρύθμισης είναι δυνατό να παρατείνεται για διάστημα μέχρι 10 έτη για τα επιχειρηματικά και καταναλωτικά δάνεια και μέχρι 20 έτη για τα στεγαστικά, η μετατροπή αλληλοχρεων λογαριασμών σε δάνεια τακτής λήξης μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα την ρύθμιση σε βάθος το μέγιστο 10 ετών, η απομείωση της συνολικής απαίτησης είναι δυνατή μόνο κατά το μέρος που αφορά σε εξωλογιστικούς τόκους κτλ. Προβλέπεται όμως, ότι με την σύμφωνη γνώμη της Επιτροπής Ειδικών Εκκαθαρίσεων της Τράπεζας της Ελλάδος είναι δυνατή η σύναψη μιας ρύθμισης όπου οι όροι αυτής αποκλίνουν από τους ως άνω περιορισμούς (π.χ. αποπληρωμή επιχειρηματικού δανείου σε 20 έτη, διαγραφή μέρους του κεφαλαίου κ.ά.), αρκεί να υπάρχει επαρκής τεκμηρίωση από τον ειδικό εκκαθαριστή ότι η εν λόγω συμφωνία οδηγεί σε επωφελή και βιώσιμα αποτελέσματα.

3. Ειδικό νομοθετικό πλαίσιο προστασίας οφειλετών

Το παραπάνω πλαίσιο ρυθμίσεων και συμβιβασμών δεν τυγχάνει εφαρμογής όταν υφίσταται ειδικό νομοθετικό πλαίσιο ρύθμισης/διευθέτησης της οφειλής. Αυτό γίνεται λ.χ. στην περίπτωση εφαρμογής του νέου Πτωχευτικού Νόμου (εξωδικαστικός μηχανικός, πτώχευση, εξυγίανση), του ειδικού νομοθετικού πλαισίου για τα δάνεια εγγύησης Δημοσίου ή ειδικότερων κατηγοριών δανείων που υπάγονται υποχρεωτικώς σε ρύθμιση βάσει κανονιστικών διατάξεων (βλ. λ.χ. ν. 3816/2010 ν. 4224/2013, ν. 4161/2013). Εξάλλου, ήδη για τα δάνεια της ΑΤΕ υπό εκκαθάριση σε αγρότες, βάσει του άρθρου 70 παρ. 2 εδ. γ νόμου 4235/2014 προβλέπονται τα εξής: «Σε κάθε περίπτωση όμως, το ύψος του συνόλου των καταβληθέντων ποσών (όσων έχουν ήδη

καταβληθεί και όσων θα καταβληθούν) δεν μπορεί να είναι μεγαλύτερο από το 120% του κεφαλαίου του δανείου, εφόσον το σύνολο των ως άνω πάσης φύσεως απαιτήσεων της Τράπεζας, οι οποίες απορρέουν από το δάνειο, δεν υπερβαίνει το διπλάσιο του αρχικού κεφαλαίου, ενώ περιορίζεται στο διπλάσιο του ληφθέντος κεφαλαίου του δανείου, αν το σύνολο αυτών είναι ανώτερο του διπλάσιου, κατά το χρόνο έναρξης ισχύος του παρόντος άρθρου». Επομένως, το ύψος των συνολικώς καταβληθέντων από τον δανειολήπτη αγρότη (και όσων έχουν ήδη αλλά και όσων θα καταβληθούν) δεν μπορεί να ξεπεράσει τις περισσότερες φορές το 120% των χορηγήσεων, στο πλαίσιο της εκάστοτε σύμβασης. Πρόσφατα ωστόσο εκδόθηκε η υπ' αριθμ. 2232/2020 απόφαση του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Αθηνών η οποία και απέρριψε σχετικό ισχυρισμό με την ιδιαίτερη προβληματική αιτιολογία ότι ο εν λόγω νόμος αφορά μόνο δάνεια και όχι πιστώσεις μέσω αλληλόχρεου λογαριασμού. Σε κάθε περίπτωση έγινε αποδεκτή εμμέσως η εφαρμογή του νόμου στην περίπτωση των τοκοχρεωλυτικών δανείων.

4. Ποιες οι δυνατότητες δικαστικής αμφισβήτησης της οφειλής;

Δεν είναι λίγες οι φορές, ωστόσο, που οι δανειακές συμβάσεις βάσει των οποίων η ΑΤΕ ΥΕΕ διεκδικεί τις απαιτήσεις της, βρίθουν πλημμελειών και καταχρηστικών - άκυρων όρων. Επίσης, αρκετές φορές θα τίθεται και ζήτημα εφαρμογής του ειδικού νομοθετικού πλαισίου για τα «πανωτόκια». Τέλος, υπάρχουν και πολλά άλλα νομοθετήματα τα οποία προστατεύουν τους τραπεζικούς οφειλέτες και τα οποία εφαρμόζονται και όσον αφορά στα δάνεια των Πιστωτικών Ιδρυμάτων ΥΕΕ. Ειδικότερα:

A. Πλημμέλειες στην Δανειακή Σύμβαση – Καταχρηστικοί Όροι – Άκυροι όροι

Οι νομικές πλημμέλειες και καταχρηστικοί όροι που μπορούν να εντοπιστούν σε μια δανειακή σύμβαση είναι αρκετές και οφείλονται είτε σε εκούσια επιλογή του πιστωτικού ιδρύματος, είτε σε αμέλεια των υπαλλήλων του. Για παράδειγμα έχει τύχει υπόθεση όπου ελλείψει συμφωνίας σε ουσιώδες στοιχείο αυτής και δη στο ύψος του επιτοκίου φέρεται αυτή να μην είναι καταρτισμένη. Αυτό που συνέβη ήταν ότι ο αρμόδιος υπάλληλος της ΑΤΕ δεν είχε μεριμνήσει να εγγραφεί στην δανειακή σύμβαση το ποσοστό του επιτοκίου (βάσης και διαφοράς). Στην περίπτωση αυτή, όχι μόνο δεν είναι δυνατή η δικαστική διεκδίκηση οιασδήποτε φερόμενης οφειλής με την

διαδικασία της έκδοσης διαταγής πληρωμής, αλλά μπορεί να υποστηριχθεί ότι δεν υπάρχει καν συμφωνία λόγω έλλειψης σύμπτωσης των δηλώσεων βουλήσεως σε ουσιώδεις στοιχείο.

Επίσης, έχουμε τονίσει και σε παλαιότερο ενημερωτικό μας σημείωμα ότι όρος που επιτρέπει την αναπροσαρμογή του επιτοκίου με βάση «την μεταβολή των συνθηκών χρηματοδότησης των τραπεζών» ή «του κόστους του χρήματος» δεν είναι σαφής και διαφανής. Το ίδιο ισχύει για διατυπώσεις που εξαρτούν την αναπροσαρμογή από «τις μεταβολές του επιτοκίου αναφοράς» ή από «τις μεταβολές του κόστους χρήματος» ή «της γενικότερης επιτοκιακής στάθμης». Εξάλλου, με την Πράξη Διοικητού Τραπέζης Ελλάδος 2501/2002 περί «ενημέρωσης συναλλασσομένων με τα πιστωτικά ιδρύματα για τους όρους που διέπουν τις συναλλαγές τους» προβλέφθηκε ότι η ελάχιστη εκ μέρους των πιστωτικών ιδρυμάτων υποχρέωση για συναλλαγές χορηγήσεων αφορά και «....σε περιπτώσεις δανειακών συμβάσεων με κυμαινόμενο επιτόκιο, το γενικό επιτόκιο αναφοράς σαφώς προσδιορισμένο με βάση τα ισχύοντα επιτόκια των χρηματαγορών, τις περιόδους ισχύος του, καθώς και πληροφόρηση σχετικά με βασικούς παράγοντες, η ενδεχόμενη μεταβολή των οποίων ως επηρεάσει το συνολικό κόστος του αντίστοιχου δανείου (όπως λ.χ. παρεμβατικά επιτόκια Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας)».

Έχει παρατηρηθεί ότι η ΑΤΕ, λίγα μόλις χρόνια πριν την περιέλευσή της σε καθεστώς ειδικής εκκαθάρισης και τη διατήρηση μόνο των μη εξυπηρετούμενων δανείων στο χαρτοφυλάκιό της, εφάρμοσε κατά κόρον καταχρηστικούς όρους στην αναπροσαρμογή των επιτοκίων. Για να γίνει αντιληπτή αυτή η αλλαγή του όρου αναπροσαρμογής παρατίθεται σχετικό παράδειγμα από δανειακή σύμβαση της ΑΤΕ πριν και μετά την τροποποίηση:

Πριν την τροποποίηση

«Το δάνειο συνομολογείται έντοκο με κυμαινόμενο επιτόκιο (συνολικό ή συμβατικό επιτόκιο), ίσο με 5.61% (που αποτελείται από άθροισμα του Επιτοκίου Αναφοράς που σήμερα ανέρχεται σε 0,71% και προσαύξησης περιθωρίου 4,90%) πλέον της εισφοράς του Ν. 128/75, που σήμερα ανέρχεται σε 0,60%. Το Επιτόκιο Αναφοράς, το οποίο συμφωνείται ότι θα εφαρμόζεται στην παρούσα, και του οποίου ο ορισμός παρατίθεται κατωτέρω, είναι το Επιτόκιο Euribor περιόδου επιτοκίου».

Μετά την τροποποίηση

«Το δάνειο επιβαρύνεται από την υπογραφή της παρούσας με ετήσιο κυμαινόμενο επιτόκιο 6,55%, πλέον των τυχόν επιβαλλόμενων εκάστοτε εκ του Νόμου ισχουσών εισφορών (σήμερα εισφορά του Ν. 128/75, που ανέρχεται σε ποσοστό 0,60%). Το συνολικό ετήσιο κυμαινόμενο επιτόκιο αποτελείται από το βασικό επιτόκιο, που ισχύει για την συγκεκριμένη κατηγορία χρηματοδότησης, 6,55% και το περιθώριο προσαύξησης. [...] Η Τράπεζα, αφού αξιολογήσει εκ νέου τα παραπάνω στοιχεία, δικαιούται να αυξήσει ή να μειώσει μονομερώς το περιθώριο προσαύξησης του επιτοκίου. [...] Η Τράπεζα έχει το δικαίωμα περιοδικής αναπροσαρμογής του βασικού επιτοκίου χωρίς τη σύμπραξη του Πιστούχου. Η αναπροσαρμογή του επιτοκίου θα γίνεται κάθε φορά από την Τράπεζα, αφού λάβει υπόψη της και σταθμίσει το κόστος του χρήματος...».

Κατά αυτό τον τρόπο, η εν λόγω τράπεζα είχε την ευχέρεια επιβολής ιδιαιτέρως αυξημένων επιτοκίων, σε μια προσπάθεια, ως φαίνεται, μεγιστοποίησης των εσόδων της λίγους μήνες πριν την θέση της σε ειδική εκκαθάριση. Χαρακτηριστικό είναι ότι σε δάνειο όπου αναφέρομενο στη σύμβαση ήταν ετήσιο κυμαινόμενο επιτόκιο ύψους 8%, έφτασε να εφαρμόζεται, ύστερα από μονομερείς αναπροσαρμογές βάσει του ως άνω καταχρηστικού όρου, που ήταν αδύνατο να παρακολουθήσει ο δανειολήπτης, επιτόκιο 15% και 16%. Αν σκεφτεί κανείς ότι σε περίπτωση υπερημερίας του δανειολήπτη, στο συμβατικό επιτόκιο προστίθεται το επιτόκιο υπερημερίας 2,5% (το οποίο είναι το μέγιστο που μπορεί να εφαρμόσει το πιστωτικό ίδρυμα και αυτό που στην πράξη πάντα εφαρμόζει - ΠΔ/ΤΕ 2393/1996), γίνεται αντιληπτό ότι η οφειλή δύναται να αγγίξει σε σύντομο χρονικό διάστημα δυσθέρητα μεγέθη. **Πρόσφατα λ.χ. κρίθηκε με την υπ' αριθμ. 3312/2020 απόφαση του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Αθηνών για δάνειο της ΑΤΕ ΥΕΕ που χειριστήκαμε, ότι ένας αντίστοιχος όρος καθορισμού επιτοκίου είναι καταχρηστικός και άρα άκυρος: "Ο όρος αυτός κρίνεται άκυρος ως καταχρηστικός, αφενός κατά το μέρος της πρόβλεψης μη εύλογων κριτηρίων για την αναπροσαρμογή του ισχύοντος επιτοκίου, καθόσον από το περιεχόμενό του συνάγεται ότι αρκεί η απόφαση της Τράπεζας, προς τούτο, λαμβανόμενη χωρίς την επίδραση εκ των προτέρων προβλεπόμενων εύλογων κριτηρίων μεταβολής του συμβατικού επιτοκίου, όπως ο "κίνδυνος που αναλαμβάνει έναντι του κατόχου", "γενικότερος προϊοντικός κίνδυνος", "συνθήκες της αγοράς και του ανταγωνισμού", συνδυαζόμενων πάντοτε με την προϋπόθε-**

ση μεταβολής του Βασικού Παρεμβατικού Επιτοκίου της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, ως έδει, σύμφωνα με τα εκτιθέμενα στην ως άνω μείζονα σκέψη 16)".

Β. Ειδικό νομοθετικό πλαίσιο για τα «πανωτόκια»

Παράλληλα, λόγω της, συνήθως, παλαιότητας των εν λόγω πιστωτικών συμβάσεων, πολλές φορές τίθενται ζητήματα επαναϋπολογισμού της οφειλής βάσει των νομοθετικών διατάξεων για τα «πανωτόκια». Βάσει του ισχύοντος άρθρου 39 παρ. 5 Νόμου 3259/2004, το συνολικό ύψος της οφειλής δεν δύναται να υπερβαίνει το διπλάσιο του κατά περίπτωση ληφθέντος κεφαλαίου. Οι ρυθμίσεις του νόμου 3259/2004 «συνίστανται σε γενικές γραμμές στον περιορισμό της συνολικής οφειλής στο διπλάσιο ή τριπλάσιο (για αγρότες) του καταβληθέντος κεφαλαίου και την αφαίρεση από το ποσό αυτό των καταβολών που έχουν ήδη γίνει» και «...ο περιορισμός της συνολικής οφειλής ... καταλαμβάνει όχι μόνο ήδη ληξιπρόθεσμες οφειλές, αλλά και οφειλές από συμβάσεις δανείων ή πιστώσεων οι οποίες συνάπτονται μετά την ισχύ του πιο πάνω άρθρου 39...». Για όλα, δηλαδή, τα δάνεια, ανεξαρτήτως του χρόνου συνομολόγησης αυτών, θεσπίστηκε ανώτατο όριο της συνολικής ληξιπρόθεσμης οφειλής, το οποίο δεν μπορεί να υπερβεί το τριπλάσιο, ή κατά περίπτωση διπλάσιο, του χορηγηθέντος κεφαλαίου, από το οποίο, στη συνέχεια, αφαιρούνται όλες οι καταβολές, όχι μόνο αυτές που έγιναν μέχρι τις 4.8.2004, αλλά και οι μετέπειτα. Κατά δε το ποσό που η οφειλή υπερβαίνει τα πολλαπλάσια αυτά, θεωρείται εκ του νόμου μερικώς (ή και ολικώς) αποσβεσθείσα.

Σκοπός της διάταξης του άρθρου 39 του νόμου 3259/2004 αποτελεί η αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση του προβλήματος που είχε ανακύψει λόγω της υπέρμετρης επιβάρυνσης των οφειλετών από πολλαπλάσια χρέη σε σχέση με την αρχική τους οφειλή, εξαιτίας του συνδυασμού υψηλών επιτοκίων και συχνότητας ανατοκισμού των ληξιπρόθεσμων οφειλών. Άρα η οφειλή ενός αγρότη ή μιας αγροτικής επιχείρησης (ως αγρότες δε, θεωρούνται όχι μόνο τα φυσικά πρόσωπα αλλά και τα νομικά πρόσωπα, που είναι κατά κύριο επάγγελμα αγρότες, άρα τόσο οι προσωπικές, όσο και οι κεφαλαιουχικές εταιρείες ή οι αγροτικοί συνεταιρισμοί κλπ. - Ολομέλεια Άρειου Πάγου 4/2014) δεν μπορεί να υπερβεί το διπλάσιο του καταβληθέντος κεφαλαίου με την αφαίρεση από το ποσό αυτό των καταβολών που έχουν ήδη γίνει.

Ειδικότερη δε αναφορά πρέπει να γίνει στους ισχυρισμούς που συνήθως προβάλλονται από την ΑΤΕ ΥΕΕ ότι δηλ. οι συμβάσεις πίστωσης είχαν την μορφή αλληλόχρεου λογαριασμού και όχι δανειακής σύμβασης. Τούτο εντόνως προσπαθεί να υποστηρίξει η ΑΤΕ εντός δικαστικών αιθουσών με σκοπό να επηρεάσει τον καθορισμό του ανώτατου ποσού βάσει του νόμου του 2004: το διπλάσιο σε περίπτωση απλής δανειακής σύμβασης υπολογίζεται επί των καταβληθέντων ποσών από την ΑΤΕ, ενώ στην περίπτωση της πίστωσης μέσω αλληλόχρεου λογαριασμού επί του ποσού που οφειλόταν κατά το χρόνο της τελευταίας εκταμίευσης· η διαφορά μπορεί να είναι ως εκ τούτου αρκετά μεγάλη μεταξύ των δύο περιπτώσεων. Ήδη πλήθος δικαστικών αποφάσεων δικαστηρίων μας έχουν οδηγηθεί στο συμπέρασμα ότι οι επίμαχες συμβάσεις της ΑΤΕ τις περισσότερες φορές δεν αποτελούν συμβάσεις πίστωσης μέσω αλληλόχρεου λογαριασμού, αλλά απλές δανειακές συμβάσεις. (ειδικότερα, λ.χ. η υπ' αριθμ. 2632/2008 απόφαση του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών έκρινε ότι «οι σχετικές συμβάσεις πίστωσης αποτελούσαν δανειακές συμβάσεις και όχι συμβάσεις αλληλόχρεου λογαριασμού, ανεξαρτήτως του χαρακτηρισμού που είχε δοθεί σε αυτές από τα συμβαλλόμενα μέρη, καθόσον, δεν προβλέπεται ότι οι σχετικές χρεοπιστώσεις θα χάνουν την αυτοτέλεια τους και η αξίωση της εναγόμενης τράπεζας θα γεννάται από το προκύπτον κατάλοιπο, ο δε αναφερόμενος σε αυτές ανοικτός τρεχούμενος λογαριασμός για την παρακολούθηση των δανείων σε υπομερίδα του οφειλέτη έχει την έννοια του απλού δοσοληπτικού λογαριασμού, αφού η τήρηση λογαριασμού που απεικονίζει, κατά τους κανόνες της λογιστικής τις εκατέρωθεν τμηματικές παροχές, από τις οποίες, οι παροχές του ενός μέρους αποτελούν καταβολές απέναντι στις εκ των παροχών του άλλου απαιτήσεις, που δημιουργούνται εξαιτίας της μη άμεσης τακτοποίησης των δοσοληπτικών τους, δεν αποτελεί αλληλόχρεο λογαριασμό, αλλά έχει χαρακτήρα απλού δοσοληπτικού λογαριασμού»· τα ως άνω επαναλαμβάνει και η υπ' αριθμ. 10/2019 απόφαση του Εφετείου Θεσσαλονίκης όπως και πολλές άλλες αποφάσεις. Μόλις πρόσφατα, δε, ο Άρειος Πάγος, στην υπ' αριθμ. 97/2020 απόφασή του επικύρωσε την υπ' αριθμ. 4839/2013 απόφαση του Τριμελούς Εφετείου Αθηνών, που είχε κρίνει τα ως άνω επιβεβαιώνοντας τον χαρακτηρισμό των επίμαχων συμβάσεων ως δανειακών).

Σε όσα, δε, ισχυρίζεται συνήθως η ΑΤΕ ΥΕΕ ότι δήθεν όφειλαν οι δανειολήπτες να υποβάλλουν αίτηση για να

εφαρμοστεί ο νόμος 3259/2004, θα πρέπει να τονιστεί ότι η εφαρμογή του εν λόγω νόμου λαμβάνει χώρα ανεξαρτήτως αίτησης του δανειολήπτη (βλ. σχετική απόφαση Αρείου Πάγου: «*Περαιτέρω, από τις ίδιες ως άνω διατάξεις προκύπτει ότι ο νόμος ρύθμισε ο ίδιος αυτοτελώς και πλήρως τόσο τις προϋποθέσεις όσο και το ύψος της ex lege επιτασσόμενης προσαρμογής των οφειλών από τόκους. Επομένως, η ρύθμιση των οφειλών χωρεί αυτοδικαίως και δεν απαιτείται για την ενεργοποίησή της κάποια άλλη προϋπόθεση και ειδικότερα η εμπρόθεσμη υποβολή αίτησης από τον οφειλέτη προς την Τράπεζα*»). Η διαγραφή των ποσών δηλ. είναι αυτόματη και επέρχεται εφόσον η οφειλή ξεπεράσει το εκάστοτε όριο.

Γ. Ζητήματα Παραγραφής

Συμβαίνει αρκετά συχνά στην περίπτωση των δανείων της ΑΤΕ ΥΕΕ, να τίθενται ζητήματα παραγραφής. Τούτο διότι οι παλαιότερες ιδίως ρυθμίσεις γινόντουσαν υπό τη μορφή τοκοχρεωλυτικών δανείων (συγκέντρωνε η ΑΤΕ όλες τις παλαιότερες οφειλές και υπέγραφε μια σύμβαση «ρύθμισης» με τον δανειολήπτη, βάσει της οποίας η οφειλή συμφωνούνταν να εξοφληθεί σε επιμέρους – ετήσιες ή μηνιαίες – τοκοχρεωλυτικές δόσεις). Η παραγραφή όμως της κάθε δόσης του τοκοχρεωλυτικού δανείου δεν είναι 20ετής, όπως συμβαίνει με την παραγραφή γενικά της απαίτησης εκ του δανείου, αλλά 5ετής. Μόνο μετά την καταγγελία του δανείου η παραγραφή καθίσταται 20ετής. Συμβαίνει όμως το εξής παράδοξο με τα δάνεια της ΑΤΕ: ενίστε λόγω του φόρτου εργασίας του πιστωτικού ιδρύματος ΥΕΕ δεν ασκείται έγκαιρα το εν λόγω δικαίωμα καταγγελίας και ενίστε οι σχετικές συμβάσεις δεν έχουν καν ρήτρα που να αναγνωρίζει το δικαίωμα στην τράπεζα να καταγγείλει. Μια τέτοια

περίπτωση, για παράδειγμα, που δεν είχε προβλεφθεί αντίστοιχη ρήτρα καταγγελίας εκ μέρους του πιστωτικού ιδρύματος, ήταν και αυτή των ρυθμίσεων πραγματοποιήθηκαν επί τη βάσει των προϋποθέσεων που έθετε η υπ' αριθμ. 4216/B/269/07.02.2001 απόφαση του Υπουργού Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών περί ρύθμισης οφειλών κτηνοτροφικών - πτηνοτροφικών επιχειρήσεων για την εξυγίανσή τους. Στις συμβάσεις αυτές δεν υπήρχε κάποια πρόβλεψη για καταγγελία του δανείου παρά μόνο για υποχρέωση καταβολής των επιμέρους ετήσιων τοκοχρεωλυτικών δόσεων. Η δε ρύθμιση παλαιότερου νόμου για επέκταση της παραγραφής όλων των απαιτήσεων της ΑΤΕ στα 20 έτη έχει ήδη κριθεί αντισυνταγματική.

4. Τελικές παρατηρήσεις

Τελικά, επομένως, όσον αφορά στα δάνεια της ΑΤΕ ΥΕΕ ίσως απαιτηθεί η επίλυση της διαφοράς μέσω προσφυγής στη δικαιοσύνη. Τα Πιστωτικά Ιδρύματα ΥΕΕ, συμπεριλαμβανομένης της ΑΤΕ ΥΕΕ, δυσχερώς θα δεχθούν την ύπαρξη παράνομων χρεώσεων, καταχρηστικών όρων ή ακόμα και την εφαρμογή του ειδικού νομοθετικού πλαισίου για τα «πανωτόκια», επικαλούμενα λ.χ. την έλλειψη της καταναλωτικής ιδιότητας εκ μέρους του πιστολήπτη, την έλλειψη της αγροτικής ιδιότητας όσον αφορά την ως άνω εφαρμογή του νόμου 4235/2014 κτλ.. Μάλιστα η διακριτική ευχέρεια του ειδικού διαχειριστή (ΡΩΗ) για την κατάρτιση συμβιβασμών, όπως σημειώθηκε πιο πάνω, είναι περιορισμένη σε σχέση με τις διοικήσεις των πιστωτικών ιδρυμάτων εν λειτουργία, με αποτέλεσμα να καθίσταται ακόμα πιο δυσχερής ένας επωφελής συμβιβασμός μεταξύ δανειολήπτη, που εγείρει βάσιμες ενστάσεις περί της οφειλής, και πιστωτικού ιδρύματος.

ΟΙ ΠΩΛΗΣΕΙΣ «ΚΟΚΚΙΝΩΝ» ΔΑΝΕΙΩΝ ΚΑΙ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΔΑΝΕΙΟΛΗΠΤΗ - 6 ΧΡΟΝΙΑ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΨΗΦΙΣΗ ΤΟΥ ΣΧΕΤΙΚΟΥ ΝΟΜΟΥ

Γιώργος Ψαράκης
ΜΔΕ, LL.M., PgCert

(αναδημοσίευση από *Huffingtonpost.com*)

Στο παρόν άρθρο σταχυολογούνται τα βασικά δικαιώματα του δανειολήπτη στην περίπτωση της μεταβίβασης των κόκκινων δανείων.

Τρία χρόνια πριν είχαμε γράψει ένα άρθρο σχετικά με τις μεταβιβάσεις των «κόκκινων» δανείων. Τότε είχαμε αναλύσει σε μορφή ερωταπαντήσεων τα βασικά σημεία της διαδικασίας της πώλησης. Επαναλαμβάνουμε τις ίδιες ερωτήσεις, με τα νέα δεδομένα όπως έχουν αυτά προκύψει από την πρακτική εφαρμογή της νομοθεσίας.

1. Ποια δάνεια μπορούν να μεταβιβαστούν;

Η υιοθέτηση του σχετικού νομοθετικού πλαισίου το 2015 (νόμος 4354/2015) έγινε αρχικά για τα λεγόμενα "κόκκινα δάνεια". Με τον όρο αυτό εννοούμε τα δάνεια που βρίσκονται σε καθυστέρηση καταβολής άνω των 90 ημερών ή των οποίων η εκπλήρωση δεν είναι πιθανή χωρίς τη ρευστοποίηση των εξασφαλίσεών τους (υποθήκες, ενέχυρα κτλ.).

Οστόσο δεν είναι μόνο τα "κόκκινα" δάνεια που μπορούν να μεταβιβαστούν πλέον, αλλά και τα ενήμερα. Αυτή τη δυνατότητα ήρθε να προσθέσει ο νομοθέτης το 2016 (νόμος 4389/2016), όταν και μαζί με τα "κόκκινα" δάνεια επέτρεψε την πώληση και ενήμερων, τα οποία θα βελτίωναν την εμφάνιση του "πακέτου δανείων" προς πώληση και ίσως βοηθούσαν στην αύξηση της τιμής του.

Φυσικά, το συντριπτικά μεγαλύτερο ποσοστό δανείων τελικά δεν μεταβιβάζεται με βάση το νόμο του 2015 για τα «κόκκινα» δάνεια, αλλά με ένα νόμο του 2003 για την χρηματοδότηση των επιχειρήσεων μέσω της τιτλοποίησης. Ο εν λόγω νόμος δε, δεν εισάγει κανένα περιορισμό ως προς τη φύση των μεταβιβαζόμενων δανείων.

2. Ποια η διαδικασία πώλησης των δανείων; Ενημερώνεται σχετικώς ο δανειολήπτης πριν την πώληση του δανείου του;

Η διαδικασία με βάση το νόμο του 2015 είναι σχετικά απλή:

α. εντός 12 μηνών πριν την προσφορά πώλησης θα πρέπει το πιστωτικό ίδρυμα να έχει προσκαλέσει τον καταναλωτή δανειολήπτη με εξώδικη όχληση να διακανονίσει την οφειλή του βάσει γραπτής πρότασης κατάλ-

ληλης ρύθμισης με συγκεκριμένους όρους αποπληρωμής, σύμφωνα και με τις διατάξεις του Κώδικα Δεοντολογίας. Δεν είναι απαραίτητο να τον ενημερώσει ότι αν δεν συμφωνήσει σε διακανονισμό θα προχωρήσει σε πώληση του δανείου του. Η παραπάνω υποχρέωση δεν ισχύει σε περίπτωση που ο δανειολήπτης έχει χαρακτηριστεί μη συνεργάσιμος με βάση τον Κώδικα Δεοντολογίας ή οι απαιτήσεις είναι επίδικες ή ήδη επιδικασθείσες, βρίσκονται δηλ. ήδη εν μέσω δικαστικής διαμάχης. Η εν λόγω υποχρέωση πλέον και μετά τις αλλαγές του 2018 αφορά μόνο όταν οφειλέτες είναι καταναλωτές.

β. Εφόσον έχει λάβει χώρα η παραπάνω πρόσκληση, καταρτίζεται μια σύμβαση πώλησης μεταξύ της Τράπεζας και της Αγοράστριας (Εταιρείας Απόκτησης Απαιτήσεων). Η σύμβαση αυτή καταρτίζεται εγγράφως και καταχωρίζεται στο ειδικό βιβλίο του Ενεχυροφυλακείου της έδρας της Τράπεζας (δηλ. αφού σχεδόν όλα τα πιστωτικά ιδρύματα εδρεύουν στην Αθήνα, στο Ενεχυροφυλακείο Αθηνών) και ακολούθως η καταχώριση αναγγέλλεται «με κάθε πρόσφορο μέσο» προς τους οφειλέτες και τους εγγυητές. Η μεταβίβαση επέρχεται όχι από την αναγγελία στον δανειολήπτη αλλά από την καταχώριση της πώλησης στο βιβλίο του Ενεχυροφυλακείου. Επομένως, αυτό που έχει αναφερθεί αρκετές φορές, ότι ο δανειολήπτης ενημερώνεται πριν την πώληση και δεν αιφνιδιάζεται, δεν είναι ακριβές. Ο δανειολήπτης όντως αιφνιδιάζεται, καθότι μπορεί νομίμως να ενημερώνεται "κατόπιν εορτής" και όχι πριν τη μεταβίβαση. Μάλιστα η ενημέρωση αυτή μπορεί να γίνει και με την επίδοση μιας αγωγής ή μιας διαταγής πληρωμής εκ μέρους της Αγοράστριας, δηλαδή με την έναρξη της δικαστικής διεκδίκησης της απαίτησης.

γ. Η Τράπεζα ωστόσο είναι υποχρεωμένη από τον νόμο για την προστασία των Προσωπικών Δεδομένων να ενημερώσει τον δανειολήπτη το αργότερο αμέσως πριν πραγματοποιηθεί η διαβίβαση των προσωπικών του πληροφοριών από την Τράπεζα στην Εταιρεία Απόκτησης Απαιτήσεων. Τούτο δεν ορίζεται από τον νόμο για τις μεταβιβάσεις δανείων του 2015, αλλά από τον νόμο για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρα-

κτήρα· και εφαρμόζεται ο νόμος αυτός καθότι οι τράπεζες πωλώντας τα δάνεια, είναι υποχρεωμένες να διαβιβάσουν στις αγοράστριες εταιρείες και ένα σύνολο πληροφοριών που συνοδεύουν τα δάνεια αυτά και οι οποίες έχουν σχέση με τη φερεγγυότητα κτλ. του δανειολήπτη. Με βάση απόφαση της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, η ενημέρωση αυτή, όσον αφορά στα "κόκκινα" δάνεια, μπορεί να γίνει μαζικά και μέσω του Τύπου.

Οστόσο: όλα τα παραπάνω και ιδίως η υποχρέωση προγενέστερης πρόσκλησης του καταναλωτή δανειολήπτη για διακανονισμό της οφειλής του, ισχύουν εφόσον η τράπεζα κάνει χρήση του νόμου του 2015 για τη μεταβίβαση των «κόκκινων» δανείων. Ουδέποτε όμως πλέον γίνεται χρήση αυτού του νόμου, αλλά στη θέση του τα πιστωτικά ιδρύματα χρησιμοποιούν, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, το νόμο του 2003 για την τιτλοποίηση απαιτήσεων. Ένας φυσικά από τους λόγους που γίνεται χρήση του νόμου αυτού είναι και η έλλειψη υποχρεωτικής πρόσκλησης του δανειολήπτη για διακανονισμό της οφειλής του πριν την πώληση. **Επομένως έχουμε το εξής παράδοξο: Ψηφίσαμε ένα νόμο μέσα στην κρίση για τη διαχείριση των «κόκκινων» δανείων αλλά και για την προστασία του δανειολήπτη, σχεδόν ουδέποτε όμως εφαρμόζεται στην πράξη καθότι υπάρχει ένας νόμος του 2003 πολύ πιο ευνοϊκός για τα πιστωτικά ιδρύματα ως προς τις προϋποθέσεις εφαρμογής του. Επομένως με βάση το νόμο για τα «κόκκινα δάνεια» του 2015 το πιστωτικό ίδρυμα πριν την πώληση υποχρεούται να διαπραγματευτεί με τον καταναλωτή δανειολήπτη, με βάση το νόμο του 2003 (για τις τιτλοποιήσεις) όχι.**

3. Ποια η τύχη του δανείου όταν πλέον έχει μεταβιβαστεί στη νέα εταιρεία; Η θέση του δανειολήπτη χειροτερεύει;

Το πιο βασικό ερώτημα που πλανιόταν στις σκέψεις των δανειοληπτών σε καθυστέρηση τα πρώτα χρόνια των μεταβιβάσεων των «κόκκινων» δανείων ήταν τι θα αλλάξει μετά την πώληση του δανείου τους. Το βέβαιο είναι ότι δεν απαλλάσσονται από την πληρωμή της οφειλής τους. Μήπως όμως έρχονται σε χειρότερη θέση; Μήπως η πίεση πλέον πάνω τους θα είναι πολύ μεγαλύτερη από αυτή που ασκούνταν από τα ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα;

Το ζήτημα αυτό εξετάστηκε αρκετά από τη Βουλή κατά την ψήφιση του σχετικού νόμου για την πώληση των δανείων του 2015 και μάλιστα προβλέφθηκε και ειδική

ρύθμιση που αναφέρει κατά λέξη τα εξής: «Στις περιπτώσεις πώλησης και μεταβίβασης απαιτήσεων του παρόντος νόμου, καθώς και σε περιπτώσεις ανάθεσης διαχείρισης, δεν χειροτερεύει η ουσιαστική και δικονομική θέση του οφειλέτη και του εγγυητή και δεν επιτρέπεται η μονομερής τροποποίηση όρου σύμβασης, καθώς και του επιτοκίου». Αντίστοιχα ο νόμος του 2003, τον οποίο και τελικά κάνουν χρήση τα πιστωτικά ιδρύματα, προβλέπει τα εξής: «Η πώληση και η μεταβίβαση απαιτήσεων σύμφωνα με το όρθρο αυτό,δεν μεταβάλλει την ουσιαστική, δικονομική και φορολογική φύση των μεταβιβαζόμενων απαιτήσεων και των σχετικών δικαιωμάτων, όπως ίσχυαν αυτό πριν από τη μεταβίβαση σύμφωνα με τις κατά περίπτωση εφαρμοστέες διατάξεις».

Εξάλλου, είτε γίνεται χρήση του νόμου του 2015, είτε του νόμου του 2003, τα δάνεια πλέον τυγχάνουν διαχείρισης από τις ειδικές Εταιρείες Διαχείρισης Απαιτήσεων, οι οποίες, 26 στο σύνολο σήμερα, έχουν συστήσει και σχετική Ένωση («Ένωση Εταιρειών Διαχείρισης Απαιτήσεων από Δάνεια και Πιστώσεις»). Ως προς τη συμπεριφορά των εν λόγω εταιρειών, αξίζει να αναφερθούν τα κάτωθι:

— **Οι Εταιρείες Διαχείρισης έχουν την επιθυμία να ρευστοποιήσουν όσο πιο γρήγορα μπορούν τις εμπράγματες εξασφαλίσεις τους (ενέχυρα, προσημειώσεις κοκ) ούτως ώστε να μειώσουν τον χρόνο αποεπένδυσης.** Αυτό τις καθιστά ενίστε περισσότερο επιθετικές από τα πιστωτικά ιδρύματα, που λόγω και της πληθώρας φακέλων που είχαν να χειριστούν δεν προχωρούσαν με γρήγορους ρυθμούς. Αρκεί να αναλογιστούμε ότι πλέον ο όγκος των καθυστερούμενων δανείων τελεί υπό διαχείριση όχι μόνο από τα πέντε βασικά πιστωτικά ιδρύματα αλλά και από τις 26 Εταιρείες Διαχείρισης Απαιτήσεων. Ο όγκος δηλαδή υποθέσεων που παλαιότερα τύγχανε διαχείρισης από πέντε κυρίως εταιρείες (τράπεζες), πλέον εξυπηρετείται από 31 εταιρείες (τράπεζες και εταιρείες διαχείρισης μαζί).

— **Οστόσο, λόγω της απεμπλοκής των πιστωτικών ιδρυμάτων, είναι αλήθεια ότι οι Εταιρείες Διαχείρισης είναι περισσότερο ευέλικτες.** Ανάλογα με το σχέδιο εισπράξεων που έχουν ανά χρονική περίοδο καταρτίσει, ενδέχεται σε συγκεκριμένες περιόδους να εισάγουν ειδικές προτάσεις για συγκεκριμένες κατηγορίες δανείων με διαγραφή οφειλών μέχρι ορισμένο ποσοστό κτλ.

— **Η πρόταση ρύθμισης της Εταιρείας Διαχείρισης,**

ωστόσο, πρέπει να είναι κατάλληλη και βιώσιμη για τον δανειολήπτη (βλ. πρόσφατη απόφαση Πρωτοδικείου Αθηνών: «*H δε πρόταση της καθ' ης περί οριστικής διευθέτησης της οφειλής, χωρίς καμία τεκμηρίωση και καταφανώς χωρίς να λαμβάνει επ' ουδενί υπόψιν τις πραγματικές οικονομικές δυνατότητες της ανακόπτουσας, έγινε προσχηματικά, προκειμένου δηλαδή να τηρηθούν στοιχειωδώς τα στάδια της Διαδικασίας Επίλυσης Καθυστερήσεων του Κώδικα Δεοντολογίας Τραπεζών*»). Τυχόν απόρριψη αντιπρότασης του δανειολήπτη οφείλει να είναι αιτιολογημένη, ούτως ώστε να μπορεί να είναι και δικαστικώς ελέγχιμη (βλ. πρόσφατη απόφαση Πρωτοδικείου Αθηνών: «*H αντιπρόταση της ανακόπτουσας απερρίφθη από την καθ' ης, επίσης άνευ τεκμηριώσεως και χωρίς η καθ' ης να επανέλθει με νέα πρόταση ή να απαντήσει έστω στις λογικές αιτιάσεις της ανακόπτουσας σχετικά με την ανάγκη επαναπροσδιορισμού της οφειλής...*»). Επίσης δεν συνάδει με τις βασικές αρχές του Κώδικα Δεοντολογίας η Εταιρεία Διαχείρισης να απαιτεί οποιαδήποτε χρηματικό ποσό προκαταβολικά πριν εξετάσει το αίτημα ρύθμισης.

4. Δικαιούται ο δανειολήπτης να εξαγοράσει το δάνειο στην ίδια τιμή που θα το πουλήσει η Τράπεζα;

Δεν υπάρχει διάταξη νόμου που να υποχρεώνει την Τράπεζα να προσφέρει το δάνειο στον δανειολήπτη στην ίδια τιμή που θα το πουλήσει κατόπιν. Αυτό είναι εύλογο γιατί α) δεν μπορεί να διαχωριστεί η τιμή πώλησης του κάθε δανείου σε ένα «πακέτο» χιλιάδων δανείων και β) μια τέτοια δυνατότητα θα προκαλούσε μαζική καθυστέρηση πληρωμών, με σκοπό την εξαγορά των δανείων σε

χαμηλή τιμή από τους ίδιους τους μέχρι σήμερα ενήμερους δανειολήπτες.

Τίθεται, αωστόσο, ο σχετικός προβληματισμός από τη σκοπιά της νομοθεσίας για την προστασία του καταναλωτή. Το 2018 εκδόθηκε σχετική απόφαση από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατόπιν προδικαστικού ερωτήματος του υπ' αριθμ. 38ου Πρωτοδικείου της Βαρκελώνης σχετικά με το δικαίωμα του δανειολήπτη για εξαγορά του δανείου του.

Το ερώτημα ήταν αν συμβιβάζεται με το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η επιχειρηματική πρακτική που συνίσταται στην πώληση των δανείων χωρίς την παροχή στον δανειολήπτη-καταναλωτή της δυνατότητας εξόφλησης της οφειλής με καταβολή του ποσού της πώλησης (του τιμήματος) πλέον τόκων και εξόδων. Ο Εισαγγελέας του Δικαστηρίου στην πρότασή του, εκτός του ότι έκρινε ότι η εν λόγω επιχειρηματική πρακτική δεν μπορεί να ελεγχθεί με βάση τις σχετικές διατάξεις της ευρωπαϊκής νομοθεσίας, δεν θεώρησε ότι τίθεται ζήτημα ελάττωσης των εγγυήσεων για τον καταναλωτή, καθότι τα συμβατικά του δικαιώματα δεν αλλοιώνονται με την πώληση του δανείου.

Το γεγονός, αναφέρει, ότι η πώληση ευνοεί "αρπακτικά κεφάλαια" τα οποία ενεργούν κερδοσκοπικά, καθόσον πραγματοποιείται έναντι πολύ χαμηλού ή και αμελητέου τιμήματος σε σχέση με την αρχική οφειλή, δεν συνδέεται με το περιεχόμενο των συμβατικών υποχρεώσεων του δανειολήπτη, οι οποίες παραμένουν αναλλοίωτες ως έχουν. Στην ίδια γραμμή κινήθηκε και το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η ΕΝΣΤΑΣΗ ΕΛΕΥΘΕΡΩΣΕΩΣ ΤΟΥ ΕΓΓΥΗΤΗ

Γιώργος Ψαράκης
ΜΔΕ, LL.M., PgCert

(αναδημοσίευση από *huffingtonpost.gr*)

ΣΕ ΣΥΝΕΧΕΙΑ παλαιότερων ενημερωτικών σημειωμάτων σε σχέση με την ευθύνη του εγγυητή και με την ευθύνη του εγγυητή μετά από πρόσθετες πράξεις σε σύμβαση αλληλοχρέου, στο παρόν σημείωμα αναλύουμε ειδικότερα το θέμα της απαλλαγής του εγγυητή βάσει προβολής της λεγόμενης «ένστασης ελευθερώσεως». Όπως αναφέρει και το σχετικό άρθρο του Αστικού Κώδικα (ΑΚ 862): «Ο εγγυητής ελευθερώνεται, εφόσον από πταίσμα του δανειστή έγινε αδύνατη η ικανοποίησή του από τον οφειλέτη».

Η πρώτη αντίδραση του παράσχοντος εγγύησης υπέρ άλλου δανειολήπτη, σε περίπτωση που κληθεί λόγω αφερεγγυότητας του τελευταίου να καταβάλει εν όλω ή εν μέρει το χρέος του, είναι να καλέσει τον δανειστή να ικανοποιηθεί πρώτα από την περιουσία του πρωτοφειλέτη, πριν στραφεί εναντίον του. Η φυσική αυτή, ενστικτώδης θα λέγαμε, άμυνα του εγγυητή έχει την έκφρασή της και στο κείμενο του Αστικού Κώδικα, όπου είναι γνωστή ως ένσταση διζήσεως (855 ΑΚ).

Η εν λόγω ένσταση όμως σπάνια ευδοκιμεί στη δικαστηριακή πρακτική, καθώς η συντριπτική πλειοψηφία των εγγυήσεων παρέχεται για την εξασφάλιση τραπεζικών πιστωτικών συμβάσεων, όπου η παραίτηση από το δικαίωμα προβολής της έχει παγιωθεί ως Γενικός Όρος Συναλλαγών. Αποτέλεσμα είναι ο εγγυητής να έχει απολέσει εγκύρως (ΑΚ 857 περ. 1), με την επιφύλαξη των διατάξεων του νόμου περί καταναλωτή (ν. 2251/1994), την προστασία που του παρέχει η διάταξη ήδη με την υπογραφή της σύμβασης εγγύησης.

Παρά ταύτα, η προστασία που επιφύλάσσει ο νομοθέτης για τον κατά κανόνα διακατεχόμενο από αλτρουιστική διάθεση εγγυητή δεν εξαντλείται εκεί. **Ισχυρή άμυνα, σε περίπτωση επιγενόμενης αφερεγγυότητας του πρωτοφειλέτη, το οποίο είναι και το συνήθως συμβαίνον όταν ενεργοποιείται η ευθύνη εκ της εγγυήσεως από το δανειστή, δύναται να προσφέρει η διάταξη της 862 ΑΚ, η οποία θεμελιώνει την ένσταση ελευθερώσεως του εγγυητή.** Σύμφωνα με τη διάταξη, η οποία έχει χαρακτηριστεί και ως αντίστοιχη εκείνης της καταχρηστικής άσκησης δικαιώματος στο δίκαιο της εγγυήσεως, ο εγγυητής ελευθερώνεται, εφόσον από πταίσμα του δανειστή έγινε αδύνατη η ικανοποίησή του από τον οφειλέτη. Πρόκειται ουσιαστικά, για την αντίστροφη της διζήσεως ένσταση, αφού ακριβώς επειδή ο πρωτοφειλέτης είναι πλέον αφερέγγυος, πληρουμένων και των λοιπών προϋποθέσεων του άρθρου, ο εγγυητής απαλλάσσεται από την ευθύνη του.

Δύο είναι τα σημαντικότερα πλεονεκτήματα της διά-

ταξης:

α) Πρώτον, η ελευθέρωση σημαίνει την πλήρη και οριστική απόσβεση της ενοχής εκ της εγγύησης, ήτοι την αδυναμία του δανειστή να στραφεί κατά του εγγυητή στο διηνεκές από την αυτή σχέση.

β) Δεύτερον, παραίτηση εκ μέρους του εγγυητή από την ένσταση αυτή θα είναι άκυρη στο μέτρο που απαλλάσσει τον δανειστή από δόλο και βαριά αμέλεια (ΑΚ 332§1). Αλλά και η απαλλαγή από ελαφριά αμέλεια θα είναι, στην περίπτωση των τραπεζικών συμβάσεων που παρουσιάζει το μεγαλύτερο πρακτικό ενδιαφέρον, άκυρη, καθώς εφαρμογή θα έχει η διάταξη του άρθρου 332§2 β' ΑΚ, σύμφωνα με την οποία δεν επιτρέπεται τέτοια απαλλαγή εφόσον ο σχετικός όρος δεν αποτέλεσε αντικείμενο ατομικής διαπραγμάτευσης. Συνεπώς, ακόμη και στην περίπτωση που περιέχεται τέτοια απαλλακτική ρήτρα στους Γενικούς Όρους Συναλλαγών της τράπεζας –οι οποίοι εξ ορισμού δεν καθίστανται ποτέ αντικείμενο διαπραγματεύσεων– ο εγγυητής δεν απεκδύεται εγκύρως του εν λόγω δικαιώματος, αδιάφορη δε είναι η ιδιότητά του ή μη ως καταναλωτή. Επομένως, σε αντίθεση με την παραίτηση από την ένσταση διζήσεως, όπου δυσχερώς τίθεται ζήτημα ακυρότητας αυτής, στο πεδίο της ένστασης ελευθερώσεως, το σύνηθες είναι οι τυχόν παραιτήσεις να καθίστανται άκυρες.

Προϋποθέσεις εφαρμογής της διάταξης, και άρα βασίμου της ένστασης ελευθερώσεως, είναι: α) αδυναμία ικανοποίησης του δανειστή από την περιουσία του οφειλέτη και β) πταίσμα του δανειστή από το οποίο τελικά προήλθε η αδυναμία ικανοποίησης.

Ως αδυναμία ικανοποίησης του δανειστή από τον οφειλέτη νοείται όχι απλώς η έλλειψη ρευστότητας, αλλά η πλήρης αδυναμία κάλυψης της απαίτησης από το συνολικό ενεργητικό της περιουσίας του, ακόμη και με τα μέσα αναγκαστικής εκτέλεσης. Έτσι, εφόσον ο πρωτοφειλέτης πτώχευσε ή περιήλθε σε άλλη παρόμοια νομική ή πραγματική κατάσταση που εν τοις πράγμασι δεν επιτρέ-

πει την ικανοποίηση της απαίτησης του δανειστή, τότε καταφάσκεται η συνδρομή της προϋπόθεσης αυτής. Αντίθετα, εφόσον υφίστανται επαρκείς ασφάλειες, εμπράγματες ή άλλες, υπέρ του δανειστή, δεν γίνεται δεκτή αδυναμία ικανοποίησης. Με άλλα λόγια, το κρίσιμο στοιχείο είναι ο δανειστής να είναι αδύνατον να εισπράξει την απαίτησή του με οποιοδήποτε τρόπο, ακόμη και δικαστικά, γιατί απλά η όλη αξία της περιουσίας του οφειλέτη δεν μπορεί πλέον να την καλύψει. Η νομολογία έχει ως προς αυτό το στοιχείο αναγάγει την κήρυξη της πτώχευσης σε τεκμήριο, η οποία ναι μεν είναι ικανή, αλλά όχι απαραίτητα αναγκαία συνθήκη για τη διαπίστωση της αδυναμίας ικανοποίησης του δανειστή, η οποία, όπως είπαμε, μπορεί να στηρίζεται και σε άλλα πραγματικά ή νομικά γεγονότα.

Παράδειγμα τέτοιας πραγματικής κατάστασης από το ιστορικό πρόσφατης υπόθεσης που χειριστήκαμε ήταν η παύση εργασιών εταιρείας-πρωτοφειλέτιδας στον κλάδο του αυτοκινήτου, η εκποίηση σε τιμές υπερβολικά χαμηλές του συνόλου του ενεργητικού της (εργαλεία, μηχανήματα, ανταλλακτικά κλπ) και η εγκατάλειψη της έδρας με μεταφορά σε πλασματική, συγκεκριμένα σε διεύθυνση όπου βρισκόταν μόνον μια σφραγισμένη αποθήκη. Επίσης, σε άλλη υπόθεση, στοιχεία που συνηγορούσαν στην αδυναμία ικανοποίησης από την πρωτοφειλέτιδα εταιρεία ήταν τα αρνητικά ίδια κεφάλαια της, η αποδεικνύμενη από τους ισολογισμούς της μηδενική σχεδόν ρευστότητα και οι συνεχιζόμενες ζημιογόνες χρήσεις. Τέλος σε πρόσφατη απόφαση του Εφετείου Αθηνών, κρίθηκε ότι κατέστη αδύνατη η ικανοποίηση καθότι «αποδείχθηκε ότι η πρωτοφειλέτιδα μισθώτρια εταιρεία περιήλθε σε οικονομική αδυναμία και κατέστη αναξιόχρεη, γεγονός που οδήγησε στη λύση αυτής...». Στοιχεία που χρησιμοποιήθηκαν για να αποδείξουμε την αδυναμία ικανοποίησης από την πρωτοφειλέτιδα εταιρεία ήταν τα αρνητικά ίδια κεφάλαια, η διενέργεια κατάσχεσης εξοπλισμού από τρίτους δανειστές και τελικώς η λύση αυτής.

Όσον αφορά την υπαιτιότητα του δανειστή (το «πταισμα» του), αρκεί κάθε βαθμός πταισμάτος, ακόμη και η ελαφριά αμέλεια. Η πταισματική συμπεριφορά του δανειστή δεν είναι απαραίτητο φυσικά να εντοπίζεται στην πρόκληση από αυτόν της αφερεγγυότητας του οφειλέτη αλλά αφορά κυρίως στην αδυναμία ικανοποίησης της απαίτησής του λόγω αυτής. Με άλλα λόγια, για να γίνει δεκτή η ένσταση ελευθερώσεως, δεν είναι απαραίτητο να έχει προκαλέσει ο δανειστής (συνήθως πιστωτικό ī-

δρυμα) την αφερεγγυότητα του πρωτοφειλέτη, αλλά αρκεί να αμέλησε να λάβει τα κατάλληλα μέτρα εξασφάλισης ή/και είσπραξης της απαίτησής του εγκαίρως, με αποτέλεσμα κατά το χρόνο που απαιτεί πλέον την ικανοποίησή του από τον εγγυητή, ο πρωτοφειλέτης να έχει καταστεί αναξιόχρεος κατά τρόπο που κάθε προσπάθεια προς το σκοπό αυτό να είναι εκ προοιμίου ανώφελη.

Τέτοια πταισματική συμπεριφορά αποτελεί, λόγου χάρη, η παροχή αφειδώς πιστώσεων στον πρωτοφειλέτη με συνέπεια την υπέρμετρη διόγκωση του παθητικού του τελευταίου με το ως άνω αποτέλεσμα, η επί μακρόν αμέλεια ως προς την εγγραφή βαρών, κυρίως υποθηκών ή προσημειώσεων, καθώς και λήψης άλλων ασφαλιστικών μέτρων όπως λ.χ. συντηρητικής κατάσχεσης ή, ακόμη, η συναίνεση σε αλλεπάλληλες παρατάσεις του χρόνου εξόφλησης της οφειλής εν αγνοία του εγγυητή και η πάροδος μεγάλου χρονικού διαστήματος άπρακτου, χωρίς τη δικαστική επιδίωξη είσπραξης της απαίτησης παρά το γεγονός ότι ο οφειλέτης είχε περιέλθει σε υπερημερία ή διαφαινόταν η επικείμενη οικονομική του αδυναμία. Πρέπει λοιπόν, είτε ο δανειστής να συνέβαλε στην επιγενόμενη αδυναμία του οφειλέτη να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις του, είτε να επέτρεψε, συνήθως λόγω τήρησης παθητικής στάσης, την απαλλοτρίωση της περιουσίας του οφειλέτη, ακόμη και από τρίτους δανειστές του, με αποτέλεσμα την απώλεια της δυνατότητάς του να ικανοποιηθεί, έστω αναγκαστικώς, από αυτήν.

Σχετικό παράδειγμα: σε έτερη πρόσφατη υπόθεση το πιστωτικό ίδρυμα προχωρούσε σε σταδιακή επιμήκυνση του χρόνου εξόφλησης δανείου επί 8 και πλέον έτη χωρίς παροχή οποιασδήποτε ασφάλειας και με απουσία οποιασδήποτε δικαστικής ενέργειας. Ταυτόχρονα, ακόμη και μετά την περιέλευση του οφειλέτη σε καθεστώς οριστικής καθυστέρησης, παρέλειψε να καταγγείλει τη σύμβαση επί 3 έτη, όπως επίσης και τη δικαστική επιδίωξη των ληξιπρόθεσμων πλέον οφειλών του για ακόμη 3 έτη, ενώ στο διάστημα αυτό η δανειολήπτρια εταιρεία λύεται και εισέρχεται στο στάδιο της εκκαθάρισης και τρίτοι δανειστές ικανοποιούν τις αντίστοιχες απαίτησεις τους επισπεύδοντας πλειστηριασμό των περιουσιακών της στοιχείων. Επομένως, τώρα που πλέον το πιστωτικό ίδρυμα διεκδικεί την απαίτησή του από τον εγγυητή-φυσικό πρόσωπο, ο τελευταίος νομίμως και βασίμως προβάλλει την ένσταση ελευθερώσεως με αποτέλεσμα την απαλλαγή του από τον εγγυητική του ευθύνη, καθώς ήταν αμέλεια της τράπεζας που όταν μπορούσε να ικανοποιηθεί από

την πρωτοφειλέτιδα εταιρεία δεν το έπραξε μέσω πράξεων αναγκαστικής εκτέλεσης, μεταξύ των οποίων και κατασχέσεων εις χείρας τρίτων πελατών της. Σε έτερη υπόθεση που κρίθηκε πρόσφατα από το Εφετείο Αθηνών (2021), αποφασίστηκε ότι «ενόψει όλων των ανωτέρω η ενάγουσα αν και μπορούσε, συνεκτιμώντας και την προηγούμενη συμπεριφορά της πρωτοφειλέτιδας μισθώτριας, να προβλέψει την επερχόμενη οικονομική της αδυναμία, από αμέλεια παρέλειψε να απαιτήσει την άμεση είσπραξη των οφειλόμενων μισθωμάτων, επιπλέον δε, όπως προεκτέθηκε, εν αγνοία του εκκαλούντος εγγυητή, παρέτεινε την προθεσμία εξόφλησης των τριών πρώτων οφειλόμενων μισθωμάτων, με αποτέλεσμα η οφειλή να αυξηθεί στο ανωτέρω ποσό». Το αποτέλεσμα ήταν η απαλλαγή του εγγυητή από οφειλή ύψους άνω των 120.000 ευρώ. Τέλος σε πρόσφατη πάλι απόφαση του 2021 (Εφετείο Αθηνών) έγινε δεκτή η απαλλαγή του εγγυητή τραπεζικού δανείου με το εξής σκεπτικό: «Η εναγόμενη τράπεζα παρέλειψε να διεξάγει δίκη είτε και οποιεσδήποτε διαδικασίες αναγκαστικής εκτελέσεως ή διαδικασίες λήψης ασφαλιστικών μέτρων προς εξασφάλιση της απαίτησης της όπως πχ καταγγελία δανείου και αίτηση για έκδοση σχετικής διαταγής πληρωμής, αίτηση για εγγραφή προσημείωσης υποθήκης, κατάσχεση κινητής και ακίνητης περιουσίας εναντίον το άνω πρωτοφειλέτη. Λόγω δε της παραλείψεως αυτής ο ... πώλησης σε τρίτους τα προαναφερόμενα οχήματα κι έτσι η εναγομένη αδυνατεί να κατασχέσει τούτα».

Από τα παραπάνω συνάγεται ότι ο εγγυητής φέρει, προκειμένου να επιτύχει δικαστικά την απαλλαγή του βάσει της ένστασης ελευθερώσεως, μια σειρά από δικονομικά βάρη. Οφείλει να επικαλεστεί και να αποδείξει τη συνδρομή των ως άνω στοιχείων ώστε το δικαστήριο να σχηματίσει πλήρη δικανική πεποίθηση περί της πλήρωσης του πραγματικού της διάταξης και να αναγνωρίσει την απόσβεση της εγγύησης. Έτσι, απαιτείται καλή προετοιμασία του αγωγικού δικογράφου και συλλογή των απαραίτητων αποδεικτικών στοιχείων. Μέσω αυτών, θα πρέπει να επιτυγχάνεται η απόδειξη του κρίσιμου χρονικού ορόσημου, πριν το οποίο υφίστατο δυνατότητα ικανοποίησης του δανειστή από την περιουσία του πρωτοφειλέτη και μετά το οποίο η τελευταία απωλέσθη οριστικά και αμετάκλητα, ενώ θα πρέπει το χρονικό αυτό σημείο να έπεται πταισματικής συμπεριφοράς της δανειστριας τράπεζας και να καλύπτεται από αυτήν. Στο κλασικό παράδειγμα λοιπόν, θα πρέπει ο εγγυητής να αποδεικνύει την πτώχευση του πρωτοφειλέτη και το πό-

τε επήλθε αυτή και, πριν την κήρυξη της, την ύπαρξη περιουσιακών στοιχείων ικανών να ικανοποιήσουν την απαίτηση της πιστώτριας τράπεζας (εξοπλισμός, ακίνητα, απαιτήσεις κατά τρίτων κοκ.), έστω και με την αναγκαστική εκποίησή τους, και την παράλειψη της τελευταίας να επιδιώξει την εξασφάλιση της απαίτησής της ή τη δικαστική της επιδίωξη για ικανό χρονικό διάστημα. Έτσι, για παράδειγμα, δεν αρκεί απλή επίκληση της αρχικής δυνατότητας ικανοποίησης του οφειλέτη από το δανειστή πριν αυτός καταστεί αναξιόχρεος, αλλά απαιτείται και αναφορά συγκεκριμένων στοιχείων και της αντίστοιχης αξίας τους, η οποία πρέπει να υπερβαίνει κατά ποσό την εγγυηθείσα απαίτηση της τράπεζας. Ο σκόπελος όμως αυτός παρακάμπτεται με την εις βάθος μελέτη της εκάστοτε υπόθεσης και την ενδελεχή συλλογή πληροφοριών και αποδεικτικών μέσων (ενίστε και μέσω λήψης εισαγγελικών παραγγελιών χορήγησης εγγράφων).

Για παράδειγμα σε πρόσφατη απόφαση που χειριστήκαμε και εκδόθηκε απόφαση του Εφετείου Αθηνών, κρίθηκε ότι η πρωτοφειλέτιδα κατέστη αναξιόχρεη πολύ αργότερα από το χρόνο που θα μπορούσε η δανειστρια εταιρεία να στραφεί εναντίον της ενώ «αποδείχθηκε ότι η ικανοποίηση της ένδικης απαίτησης σε βάρος της πρωτοφειλέτιδας ήταν αρχικώς δυνατή, δεδομένου ότι κατά τον χρόνο που έγιναν ληξιπρόθεσμα και απαιτητά τα ένδικα μισθώματα, η τελευταία διέθετε ικανή προς τούτο περιουσία. Ειδικότερα διέθετε μεταξύ άλλων κινητά πράγματα (γραφεία, ντουλάπια, καναπέδες, καρέκλες, βιβλιοθήκες, τραπεζάκια, συσκευές τηλεφώνου, οικιακά είδη, οικιακές συσκευές, συσκευές τηλεφώνου, πληκτρολόγια, ηλεκτρονικούς υπολογιστές, οθόνες Η/Υ, ηχεία Η/Υ, εκτυπωτές, φωτοτυπικά μηχανήματα, μηχανήματα επεξεργασίας ξύλου, εργαλειοθήκες, εργαλεία μηχανουργείου και βαφείου, ημιτελή σκάφη, μηχανές σκαφών, ταχύπλοο σκάφος κλπ)...».

Τέλος, σύντομη αναφορά πρέπει να γίνει και στην ειδικότερη περίπτωση όπου ο εγγυητής, εν αγνοία του, παρέχει εγγύηση για πρωτοφειλέτη ο οποίος εξ αρχής, ήδη δηλαδή κατά την κατάρτιση της δανειακής σύμβασης, είναι αναξιόχρεος, κατά τρόπο που να είναι βέβαιη η μη ικανοποίηση της τράπεζας-δανειστή από αυτόν. Πρόκειται για μία διαφορετική περίπτωση σε σχέση με εκείνη της επιγενόμενης αδυναμίας, η οποία παρίσταται κατάφωρα άδικη για τον εγγυητή, ο οποίος αυτή τη φορά, χωρίς να το γνωρίζει, ουσιαστικά δεσμεύεται ότι εκείνος είναι αυτός που, μετά βεβαιότητας, θα πληρώσει το χρέος του

πρωτοφειλέτη. Αν η έννομη τάξη απαξιώνει την αναζήτηση των οφειλών από τον εγγυητή λόγω επιγενόμενης αδυναμίας ικανοποίησης του δανειστή από τον πρωτοφειλέτη, είναι προφανές ότι πολύ περισσότερο θα ισχύει αυτό και για την εξ αρχής συνδρομή του πραγματικού αυτού στοιχείου. Διαφορετικά θα καταλήγαμε στο άτοπο της ανόμοιας μεταχείρισης παρόμοιων περιπτώσεων και της μεταχείρισης του θεσμού της εγγύησης, αντίθετα με τον εξασφαλιστικό της σκοπό και τις αρχές της επικουρικότητας και του παρεπομένου που τη διέπουν, σε μέθοδο πλάγιας κατασκευής συνοφειλετών. Εξυπακούεται ότι εξακολουθεί να απαιτείται υπαιτιότητα του δανειστή. Εν προκειμένω, αυτή θα συνίσταται συνήθως στην αμέλεια της τράπεζας να ελέγχει την πιστοληπτική ικανότητα του πρωτοφειλέτη, παράσχοντάς του

έτσι πίστωση που είναι εξ αρχής βέβαιο ότι θα αποπληρώσει ο εγγυητής. Για να αποφευχθεί λοιπόν η προκύπτουσα αξιολογική αντινομία, προκρίνεται η αναλογική εφαρμογή της 862 ΑΚ, ώστε ο εγγυητής να μπορέσει να απαλλαγεί δίκαια ακόμη και όταν ο πρωτοφειλέτης ήταν αναξιόχρεος ήδη από την υπογραφή της σύμβασης. Διάφορο είναι το ζήτημα στην περίπτωση που ο εγγυητής προβαίνει στην παροχή εγγύησης εν γνώσει της αφερεγγυότητας του πρωτοφειλέτη. Όμως, όταν δεν έχει επίγνωση του γεγονότος αυτού, οφείλει η έννομη τάξη να τον προστατεύσει διότι διαφορετική παραδοχή θα στρέβλωνε την αληθή δικαιοπρακτική του βιούληση: αν ήθελε όντως να αναλάβει αλλότριο χρέος, δεν θα εγγυούνταν απλώς, αλλά θα σύναπτε σύμβαση αναδοχής χρέους.

Η ΠΑΡΑΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΔΑΝΕΙΑΚΩΝ ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΝ

Γιώργος Ψαράκης
ΜΔΕ, LL.M., PgCert

(αναδημοσίευση από Euro2Day)

Ένα ερώτημα που τίθεται αρκετά συχνά από δανειολήπτες οι οποίοι και καλούνται να εξοφλήσουν οφειλές τους μετά από αρκετά χρόνια είναι το εξής: μετά από πόσα χρόνια η τράπεζα μπορεί να διεκδικεί τα οφειλόμενα; Πότε δηλ. επέρχεται η παραγραφή της αξίωσής της; **Η απάντηση κατ' αρχήν είναι η εξής: οι απαιτήσεις των τραπεζών παραγράφονται μετά από 20 έτη.** Η παραγραφή γενικά των απαιτήσεων στις ιδιωτικές σχέσεις είναι 20ετής (άρθρο 249 Αστικού Κώδικα), εκτός κι αν ορίζεται διαφορετικά. Εν προκειμένω επειδή δεν υπάρχει κάποια διαφορετική ρύθμιση στο τραπεζικό δίκαιο, ισχύει η γενική παραγραφή των 20 ετών, γεγονός που καθιστά πρακτικά αδύνατη την οιαδήποτε υποβολή ένστασης εκ μέρους του οφειλέτη (δανειολήπτη ή και εγγυητή).

Οστόσο η λεπτομέρεια που συχνά παραβλέπεται είναι η εξής: η παραγραφή της απαίτησης εκ του δανείου είναι 20ετής, εκτός κι αν προβλέπονται τοκοχρεωλυτικές δόσεις όπου η παραγραφή καθίσταται 5ετής και αρχίζει από τη λήξη του έτους, μέσα στο οποίο κάθε δόση κατέστη ληξιπρόθεσμη και καταβλητέα. Ακόμα και τότε, όμως, επανερχόμαστε στον κανόνα της 20ετίας όταν το τοκοχρεωλυτικό δάνειο καταγγελθεί (Βλ. λ.χ. υπ' αριθμ. 1455/2007 απόφαση του Αρείου Πάγου: «Όταν ο δανειστής έχει το δικαίωμα, σύμφωνα με τους όρους της δανειακής συμβάσεως, να την καταγγείλει προώρως, αν δεν πληρωθούν οι δόσεις, τότε όλες οι οφειλόμενες περιοδικές εκ του δανείου δόσεις, αφορώσεις χρεώλυτρο ή τοκοχρεώλυτρο ή τόκο, γίνονται απαιτητές. Με την καταγγελία η σύμβαση του δανείου λύεται και επομένως ενεργοποιείται ο συμβατικός όρος που παρέχει στο δανειστή το δικαίωμα να αξιώσει την άμεση πληρωμή από τον οφειλέτη ολοκλήρου του οφειλομένου κεφαλαίου, καθώς και τους τόκους υπερημερίας από την καταγγελία. [...] Μόνον όμως όταν η αίρεση πληρωθεί και καταγγελθεί το δάνειο, δεν οφείλονται πλέον δόσεις, αλλά ολόκληρο το μέχρι τότε ανεξόφλητο κεφάλαιο και η αξίωση του δανειστή προς απόδοση του δανείου υπόκειται στη συνήθη εικο-

σαετή παραγραφή, ενώ αν δεν γίνει καταγγελία, η αξίωση των περιοδικών δόσεων, αφού αυτές διατηρούν την αυθυπαρξία τους, υπόκειται στην πενταετή παραγραφή»).

Ως εκ τούτου, η κατάσταση γίνεται επιβαρυντική για την τράπεζα όταν στη δανειακή σύμβαση τοκοχρεωλυτικού δανείου δεν προβλέπεται δυνατότητα καταγγελίας, περιπτωση, ωστόσο, αρκετά σπάνια. Οι συμβάσεις δανείου ορισμένου χρόνου (μεταξύ των οποίων συγκαταλέγονται και όσες περιέχουν συμφωνία τοκοχρεωλυτικής απόδοσης) βάσει του Αστικού Κώδικα δεν μπορούν να καταγγελθούν καθότι έχουν ορισμένο χρόνο λήξης. Μόνο αν έχει συμφωνηθεί τούτο ρητώς στη σύμβαση είναι δυνατή η καταγγελία. Μια τέτοια περίπτωση, για παράδειγμα, που δεν είχε προβλεφθεί αντίστοιχη συμφωνία δυνατότητας καταγγελίας εκ μέρους του πιστωτικού ιδρύματος ήταν και αυτή ορισμένων δανείων συγκεκριμένου πιστωτικού ιδρύματος που δοθήκαν στο πλαίσιο ρύθμισης παλαιότερων οφειλών (οι ρυθμίσεις αυτές πραγματοποιήθηκαν επί τη βάσει των προϋποθέσεων που έθετε η υπ' αριθμ. 4216/Β/269/07.02.2001 απόφαση του Υπουργού Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών περί ρύθμισης οφειλών κτηνοτροφικών - πτηνοτροφικών επιχειρήσεων για την εξυγίανσή τους). Στις συμβάσεις αυτές δεν υπήρχε κάποια πρόβλεψη για καταγγελία του δανείου παρά μόνο για καταβολή των επιμέρους ετήσιων τοκοχρεωλυτικών δόσεων. **Σε αρκετές από τις παραπάνω περιπτώσεις το πιστωτικό ίδρυμα (πλέον υπό ειδική εκκαθάριση) καθυστέρησε στη δικαστική επιδίωξη των τοκοχρεωλυτικών δόσεων πέραν της 5ετίας με αποτέλεσμα, εφόσον δεν προβλέπεται δυνατότητα καταγγελίας, οι απαιτήσεις να έχουν παραγραφεί.**

Ένα άλλο ερώτημα που ανακύπτει είναι ποια η τύχη της παραγραφής, όταν η τράπεζα καταγγείλει το δάνειο αλλά μετά την παρέλευση της 5ετίας και από την τελευταία τοκοχρεωλυτική δόση. Στην περίπτωση αυτή ήδη έχει γίνει δεκτό ότι οι τοκοχρεωλυτικές δόσεις παραμένουν

παραγεγραμμένες και δεν είναι εφικτή η είσπραξή τους (εφόσον προβληθεί φυσικά με ορθό τρόπο η ένσταση παραγραφής εκ μέρους του δανειολήπτη). Με την καταγγελία του δανείου καθίσταται 20ετής η παραγραφή όλων των τοκοχρεωλυτικών δόσεων, αλλά μόνο εφόσον αυτές δεν έχουν ήδη παραγραφεί (δηλ. δεν είχε παρέλθει η 5ετία όπως αναφέρθηκε παραπάνω). Το Μονομελές Εφετείο Πατρών για παράδειγμα, στην πρόσφατη υπ' αριθμ. 65/2021 απόφασή του απεφάνθη ως εξής: «Στην προκειμένη περίπτωση, όμως, όλες οι τοκοχρεολυτικές δόσεις του επιδικου δανείου, η τελευταία των οποίων έπρεπε να καταβληθεί την 28η-8-2002, έχουν υποπέσει στην πενταετή παραγραφή του άρθρου 250 περ. 15 ΑΚ, που συμπληρώθηκε την 1-1-2008 ... καθώς... το ... δεν ενεργοποίησε, με καταγγελία, τον προαναφερθέντα σχετικό όρο της σύμβασης του επιδίκου τοκοχρεωλυτικού δανείου, που παρείχε σε αυτό το δικαίωμα, σε περίπτωση καθυστέρησης δύο ή περισσοτέρων δόσεων, να κηρύξει ληξιπρόθεσμο και απαιτήτο ολόκληρο το οφειλόμενο υπόλοιπο ποσό του δανείου με τους τόκους υπερημερίας, με συνέπεια οι αξιώσεις των περιοδικών τοκοχρεωλυτικών δόσεων τούτου να διατηρήσουν την αυτοτέλεια τους,

εξακολουθώντας να υπόκεινται στην πενταετή παραγραφή του άρθρου 250 αρ. 15 ΑΚ, η οποία είχε ήδη συμπληρωθεί κατά τον ως άνω χρόνο (3-4-2008). [...] Πρέπει δε να σημειωθεί επιπροσθέτως ότι ούτε το με αριθμό πρωτ./30-1-2009 ως άνω έγγραφο του, αλλά ούτε και το με αριθμό ./3-4-2012 έγγραφο τουπου εστάλη στον ανακόπτοντα με το οποίο του δηλώθηκε ότι η οφειλή του έχει καταστεί ληξιπρόθεσμη την 28η-8-2002 και κλήθηκε να εξοφλήσει όλο το ποσό του δανείου έχουν ισχύ καταγγελίας, καθώς αμφότερα συντάχθηκαν μετά την συμπλήρωση της παραγραφής των αξιώσεων του καθ' ου, που κατά τα προεκτεθέντα έλαβε χώρα την 1-1-2008».

Επομένως, είναι πράγματι αρκετά σπάνιο να τεθεί ζήτημα παραγραφής απαίτησης από δάνειο λόγω της γενικής πρόβλεψης της 20ετίας. **Σε ορισμένες περιπτώσεις, ωστόσο, ιδίως πιστωτικών ιδρυμάτων υπό ειδική εικαθάριση όπου οι ενέργειες αναγκαστικής είσπραξης έχουν καθυστερήσει, εμφανίζεται έντονα ο σχετικός προβληματισμός με συνέπεια να ενδέχεται ο δανειολήπτης να μπορεί να προβάλλει τη σχετική ένσταση παραγραφής είτε αμυνόμενος αλλά είτε και επιτιθέμενος.**

Η ΑΜΥΝΑ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΙΣ ΕΠΙΘΕΤΙΚΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΤΩΝ SERVICERS (ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΝ)

Γιώργος Ψαράκης
ΜΔΕ, LL.M., PgCert

(αναδημοσίευση από taxheaven.gr)

Στο παρόν άρθρο σχολιάζεται μια πρόσφατη δικαστική απόφαση σε υπόθεση της εταιρείας μας σε σχέση με την επιθετική πολιτική που ακολουθούν ορισμένοι Servicers και τους τρόπους άμυνας έναντι αυτής από τους δανειολήπτες.

Έχοντας στρέψει την προσοχή μας στα ζητήματα της πανδημίας, με μερικά από τα οποία και ασχοληθήκαμε εκτενώς σε παλαιότερα άρθρα μας, δεν θα πρέπει να θεωρούμε ότι το ίδιο ισχύει και για τους servicers «κόκκινων» δανείων (Εταιρείες Διαχείρισης Απαιτήσεων από Δάνεια και Πιστώσεις νόμου 4354/2015). Αφού παρατηρήθηκε όντως μια παύση ενεργειών στην περίοδο Μάρτιος-Μάιος 2020, ήδη από τον Ιούνιο οι ρυθμοί έχουν επανέλθει σχεδόν σε προ πανδημίας επίπεδα. Στο παρόν άρθρο θα αναφερθούμε σε μια πολύ ιδιαίτερη δικαστική απόφαση του Πρωτοδικείου Αθηνών, που δημοσιεύτηκε εντός του 2020, η οποία και αναδεικνύει ένα ζήτημα που έχουμε τονίσει εκτενώς και στο παρελθόν.

Το ιστορικό της υπ' αριθμ. 753/2020 απόφασης του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών είναι, συνοπτικά, το εξής:

Η οφειλέτιδα εταιρεία λαμβάνει δάνειο για την κατασκευή ενός πολυώροφου κτιρίου. Η τράπεζα δεν αποδίδει το ποσό της τελευταίας δόσης (το 8% του συνολικού συμφωνηθέντος ποσού) με αποτέλεσμα να μην ολοκληρωθεί ποτέ το έργο και να μην είναι δυνατή η εκμετάλλευση του κτιρίου από την οποία και θα παράγονταν τα απαραίτητα έσοδα για την πληρωμή των τοκοχρεωλυσίων (ολοκληρώθηκε κατά τις παραδοχές της απόφασης περίπου το 90% του έργου). Για τον λόγο αυτό το δάνειο καθίσταται μη εξυπηρετούμενο και η τράπεζα εκκινεί την διαδικασία διαπραγμάτευσης του Κώδικα Δεοντολογίας. Η δανειολήπτρια εταιρεία παραδίδει όλα τα οικονομικά της στοιχεία ώστε να λάβει χώρα η εξέταση της καταλληλότερης λύσης διευθέτησης του δανεισμού της, θέτοντας παράλληλα και το ζήτημα της μη απόδοσης μέρους του δανείου. Στο μεταξύ η απαίτηση εκ του δανείου μεταβιβάζεται (μέσω τιτλοποίησης) σε εταιρεία του εξωτερικού, ενώ η διαχείριση αυτού ανατίθεται σε servicer του νόμου για τα «κόκκινα» δάνεια (νόμος 4354/2015). Ο εν λόγω servicer, αφού ζητάει και λαμβάνει επικαιροποίημενα οικονομικά στοιχεία, αποστέλλει επιστολή στη δανειολήπτρια εταιρεία τάσσοντάς της προθεσμία 5 εργάσιμων ημερών ώστε να συμφωνήσει να πωλήσει εκείνος άμεσα το ακίνητο με το

σχεδόν ολοκληρωμένο κτίσμα βάσει ανέκκλητου πληρεξουσίου (με είσπραξη του τιμήματος της πώλησης), με παράλληλη ενεχυρίαση μετοχών και επιπλέον εγγυήσεις, προειδοποιώντας ότι σε αντίθετη περίπτωση θα προχωρήσει σε διαδικασία αναγκαστικής είσπραξης. Η δανειολήπτρια εταιρεία απαντάει πως, καθώς βρίσκεται στο πλαίσιο του Κώδικα Δεοντολογίας, δικαιούται να προχωρήσει σε αντιπρόταση και ζητάει χρονικό διάστημα ενός μήνα για να τη συνδράμει ειδικός σύμβουλος. Ο servicer αρνείται την εφαρμογή του Κώδικα Δεοντολογίας και ετοιμάζεται άμεσα να καταγγείλει την σύμβαση δανείου ώστε να προχωρήσει σε πράξεις αναγκαστικής εκτέλεσης (κατάσχεση ακινήτου κοκ). Στο σημείο αυτό η οφειλέτιδα εταιρεία ξεκινά τον δικαστικό της αγώνα, καταθέτοντας σχετική αγωγή αποζημίωσης (για διαφυγόντα κέρδη από τα μισθώματα που θα λάμβανε αν ολοκληρωνόταν το έργο κοκ) και αίτηση λήψης ασφαλιστικών μέτρων η οποία και γίνεται δεκτή. Αποτέλεσμα είναι να μην μπορεί αυτή τη στιγμή ο servicer να καταγγείλει τη σύμβαση δανείου και να προχωρήσει σε πράξεις αναγκαστικής εκτέλεσης, εν αναμονή νεότερων δικαστικών εξελίξεων.

Τα σημαντικά σημεία της εν λόγω απόφασης είναι τα εξής:

1. Όχι μόνο απαγορεύεται στον servicer να καταγγείλει, αλλά απειλείται σε περίπτωση καταγγελίας του δανείου και προσωπική κράτηση του εκπροσώπου αυτού διάρκειας ενός μήνα.
2. Ο servicer διατύπωσε στη δίκη την άποψη ότι δεν τον αφορά αν η δανειολήπτρια εταιρεία δικαιούται να ζητήσει αποζημίωση από την τράπεζα ή όχι, αφού πλέον η απαίτηση έχει μεταβιβαστεί σε άλλη εταιρεία του εξωτερικού. Μάλιστα προέτρεψε τη δανειολήπτρια επιχείρηση να στραφεί δικαστικώς κατά της τράπεζας (!). Προφανώς η άποψη αυτή είναι εσφαλμένη. Ο νόμος για τις μεταβιβάσεις «κόκκινων» δανείων δεν λειτουργεί ως κολυμβήθρα του Σιλωάμ. Το ότι τυχόν ανταξιώσεις των δανειολήπτών προκαλούν προβλήματα στις σχέσεις πωλητών-αγοραστών των δανείων (ως προς τον καθορισμό του τιμήματος πώλησης κτλ.) δεν απασχολεί σε καμία περίπτωση τον δανειολήπτη.

3. Το δικαστήριο δέχεται επιπλέον τα εξής: «Περαιτέρω δε, συνεπεία της μη αποδέσμευσης του ανωτέρου ποσού δανειοδότησης που αντιστοιχούσε σε ποσοστό 8% του υπόλοιπου ποσού τωνη πρώτη αιτούσα ζημιώθηκε καθώς τα διαφυγόντα κέρδη από τη μη εκμίσθωση του επίμαχου ακινήτου που θα ελάμβανε χώρα το Σεπτέμβριο του 2012 και μέχρι σήμερα με βάση το επιχειρηματικό της πλάνο και την αντίστοιχη εκτιμητή μελέτη θα ανέρχονταν στο συνολικό ποσό του 1.344.787,08€. Επιπροσθέτως δε, τα έσοδα αυτά θα αύξαναν τα ταμειακά διαθέσιμα της πρώτης αιτούσας και θα κατευθύνονταν στην εμπρόθεσμη αποπληρωμή του εν λόγω δανείου ...».

4. Το δικαστήριο με μια ιδιαίτερα σκληρή παραδοχή για το συγκεκριμένο servicer έκανε λόγο για έλλειψη επιθυμίας εύρεσης βιώσιμης λύσης στο πλαίσιο της πολιτικής του για ταχύτερη ρευστοποίηση ασφαλειών: «...και η διαχειρίστρια εταιρεία αρνείται να εφαρμόσει το ΚΔΤ [σ.σ. Κώδικα Δεοντολογίας Τραπεζών] και επιθυμεί μόνο την ταχύτερη διευθέτηση των οφειλών της πρώτης και δεύτερης χωρίς να επιθυμεί την συνεργασία των μερών για την επίτευξη μιας βιώσιμης λύσης». Σχετικά με τα παραπάνω, εξάλλου, γράφαμε τον Νοέμβριο του 2019 σε σχετικό άρθρο στο Euro2day: «Τα Funds έχουν την επιθυμία να ρευστοποιήσουν όσο πιο γρήγορα μπορούν τις εμπράγματες εξασφαλίσεις τους (ενέχυρα, προσμειώσεις κοκ) ούτως ώστε να μειώσουν τον χρόνο αποεπένδυσης. Αυτό τα καθιστά πολύ περισσότερο επιθετικά από τα πιστωτικά ιδρύματα, που λόγω και της πληθώρας φακέλων που είχαν να χειριστούν δεν προχωρούσαν με γρήγορους ρυθμούς».

5. Το δικαστήριο υπογράμμισε ότι η προθεσμία των 5 ημερών που έδωσε ο servicer στη δανειολήπτρια εταιρεία δεν ήταν εντός του θεσμικού πλαισίου: «Πρόκειται για μια επιστολή ...στην οποία έπρεπε να απαντήσει η πρώτη αιτούσα εντός 5 εργάσιμων ημερών άλλως θα προχωρούσε σε καταγγελία των επίδικων δανείων και κατά τούτο καμία διαπραγμάτευση εντός του θεσμικού πλαισίου του ΚΔΤ [σ.σ. Κώδικα Δεοντολογίας Τραπεζών]

δεν υπήρξε, απορριπτόμενης της ενστάσεως περί καταχρηστικής άσκησης του δικαιώματος ως ουσιαστικά αβάσιμης». Είναι προφανές ότι για μια σημαντική επιχειρηματική απόφαση, η προθεσμία 5 ημερών για περίσκεψη αποτελεί «τελεσίγραφο» και όχι προθεσμία καλόπιστης διαπραγμάτευσης.

6. Το δικαστήριο δέχτηκε ότι οι servicers υποχρεούνται να συνεχίσουν τη διαδικασία διαπραγμάτευσης του Κώδικα Δεοντολογίας από εκεί που αυτή βρισκόταν πριν τη μεταβίβαση του δανείου. Ότι μεταβιβάστηκε το δάνειο (είτε σε μια Εταιρεία Απόκτησης του νόμου 4354/2015, είτε σε ένα SPV του νόμου 3156/2003), δεν σημαίνει ότι καταλύονται τα δικαιώματα της δανειολήπτριας επιχείρησης ή ότι «ξεχνάμε» το νομοθετικό πλαίσιο του Κώδικα Δεοντολογίας. Αυτό φυσικά αναφέρεται ρητώς και στο νόμο για τα «κόκκινα δάνεια» (άρθρο 3 νόμου 4354/2015: «Επί μεταβιβάσεως απαιτήσεων μη εξυπηρετούμενων δανείων και πιστώσεων ο νέος εκδοχέας συνεχίζει τη διαδικασία του Κώδικα Δεοντολογίας από το στάδιο που ήταν πριν τη μεταβίβαση»). Αρκετοί servicers, είτε επειδή δεν είναι εξοικειωμένοι με την εν λόγω διαδικασία θεσμοθετημένης διαπραγμάτευσης, είτε επειδή δεν έχουν ενημερωθεί επαρκώς για το ιστορικό του δανείου από την πωλήτρια τράπεζα, προχωράνε σε διαδικασίες καταγγελίας και αναγκαστικής είσπραξης χωρίς να τηρήσουν το οικείο νομοθετικό πλαίσιο του Κώδικα Δεοντολογίας. Είναι, εξάλλου, προφανές ότι χωρίς την τήρηση αυτού είναι σε θέση να προχωρήσουν πολύ πιο γρήγορα σε ρευστοποίηση περιουσιακών στοιχείων (της υπέγγυας περιουσίας).

Φυσικά στόχος της εκάστοτε δανειολήπτριας επιχείρησης δεν είναι να διαιωνίζει το πρόβλημα και να παραμένει εσαεί δέσμια δικαστικών αντιδικιών. Η εμπέδωση, όμως βασικών αρχών του αστικού και τραπεζικού δικαίου σε ένα πρώτο επίπεδο είναι απαραίτητη για μια διαπραγμάτευση με τους servicers με όσο το δυνατόν καλύτερους όρους.

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΟΙΝΟΥ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΥ ΚΑΤΑΘΕΣΗΣ

Χριστίνα Καπουράνη
ΜΔΕ, Υποψήφια Διδάκτωρ
Αστικού Δικαίου

(Αναδημοσίευση από www.lawnet.gr)

Στις σύγχρονες συναλλαγές αποτελεί συχνό φαινόμενο δύο ή περισσότερα πρόσωπα να τηρούν σε μία τράπεζα «κοινό λογαριασμό», δηλαδή συνήθως έναν καταθετικό λογαριασμό με περισσότερους δικαιούχους, επί του οποίου κάθε δικαιούχος μπορεί να επενεργεί αυτόνομα, καταθέτοντας ή αναλαμβάνοντας χρήματα ή δίνοντας εντολές για μεταφορές ποσών. Στο πλαίσιο τήρησης ενός τέτοιου λογαριασμού μπορεί να ανακύψει μία σειρά από ζητήματα που αφορούν στις σχέσεις των δικαιούχων μεταξύ τους, στις σχέσεις των δικαιούχων με την τράπεζα ή και με τρίτα πρόσωπα. Μπορεί για παράδειγμα τρίτος δανειστής ενός δικαιούχου να κατασχέσει το συνολικό ποσό του λογαριασμού; Μπορεί η τράπεζα να συμψηφίσει τυχόν ανταπαίτηση που έχει κατά ενός δικαιούχου του λογαριασμού με το συνολικό ποσό της κατάθεσης που υπάρχει στον κοινό λογαριασμό; Στο παρόν άρθρο αναδεικνύονται τα σημαντικότερα από τα ζητήματα που μπορεί να ανακύψουν στο πλαίσιο της σχέσης αυτής.

1. Εισαγωγή

Ο κοινός λογαριασμός αποτελεί σύμβαση μεταξύ μίας τράπεζας και αντισυμβαλλόμενων πελατών της, με αντικείμενο την κατάθεση χρημάτων σε έναν λογαριασμό, υπό τον όρο ότι χρήση του λογαριασμού θα μπορούν να κάνουν, χωρίς τη σύμπραξη των λοιπών, είτε ένας από τους περισσότερους κατονομαζόμενους «συνδικαιούχους», είτε περισσότεροι από αυτούς είτε και κάθε ένας ατομικά. Κάθε ένας δηλαδή από τους συνδικαιούχους μπορεί να κάνει χρήση του λογαριασμού, ανεξαρτήτως εάν τα χρήματα που βρίσκονται κατατεθειμένα στον κοινό λογαριασμό ανήκουν πράγματι στον εν λόγω συνδικαιούχο. Έτσι, για παράδειγμα, ένας επιχειρηματίας μπορεί να ανοίξει έναν κοινό λογαριασμό από κοινού με τον ταμία της επιχείρησης, προκειμένου ο τελευταίος να μπορεί να διενεργεί όλες τις αναγκαίες εισπράξεις και τις πληρωμές προς το προσωπικό ή τους προμηθευτές της επιχείρησης. Στην περίπτωση αυτή, ο ταμίας μπορεί να κάνει χρήση του λογαριασμού (καταθέσεις, αναλήψεις, μεταφορές χρημάτων), ενώ στην πραγματικότητα τα χρήματα που βρίσκονται στον λογαριασμό ανήκουν στον επιχειρηματία. Από την άλλη πλευρά, η τράπεζα είναι υποχρεωμένη να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις της από την κατάθεση προς οποιονδήποτε από τους φερόμενους συνδικαιούχους το ζητήσει, ανεξαρτήτως εάν αυτός είναι και ο πραγματικός κύριος των χρημάτων.

2. Οι σχέσεις μεταξύ των συνδικαιούχων του λογαριασμού

Κάθε συνδικαιούχος, λοιπόν, μπορεί να προβεί σε ανάληψη ακόμη και ολόκληρου του ποσού που υπάρχει στον κοινό λογαριασμό. Τι συμβαίνει όμως στην περίπτωση που το ποσό αυτό ανήκει στην πραγματικότητα σε άλλον συνδικαιούχο του λογαριασμού;

Οι αξιώσεις των συνδικαιούχων μεταξύ τους θα ρυθμίστούν από την εσωτερική τους συμφωνία. Έτσι, στο παραπάνω παράδειγμα, σε περίπτωση που ο ταμίας αναλάβει το σύνολο του ποσού του κοινού λογαριασμού, ο επιχειρηματίας θα μπορεί να στραφεί εναντίον του και το αξιώσει, διότι, βάσει της εσωτερικής τους συμφωνίας, ο ταμίας μπορούσε μόνον να διενεργεί τις τρέχουσες συναλλαγές της επιχείρησης μέσω του κοινού λογαριασμού και όχι να οικειοποιηθεί το σύνολο του ποσού για πρωσαπική του χρήση. Στην περίπτωση αυτή η σχέση μεταξύ επιχειρηματία και ταμία είναι σχέση εντολής, δυνάμει της οποίας ο πρώτος ανέθεσε στον δεύτερο να προβαίνει σε κινήσεις του λογαριασμού προς διευκόλυνση λειτουργίας της επιχείρησης. Όταν, όμως, οι γονείς ανοίγουν έναν κοινό λογαριασμό με το παιδί τους που σπουδάζει σε μία άλλη πόλη, η σχέση που υπάρχει μεταξύ τους είναι δωρεά, καθώς πρόθεσή τους είναι το παιδί τους να χρησιμοποιεί τα χρήματα που του καταθέτουν στον λογαριασμό για τις καθημερινές του ανάγκες. Σε περίπτωση δε που δεν υφίσταται μεταξύ τους συμφωνία, τότε θεωρείται ότι τα χρήματα που βρίσκονται κατατεθειμένα στον κοινό λογαριασμό ανήκουν σε όλους κατά ίσα μέρη (π.χ. αν είναι δύο οι συνδικαιούχοι, κατά 50% σε καθέναν από αυτούς).

Οι σχέσεις λοιπόν μεταξύ των συνδικαιούχων του κοινού λογαριασμού καθορίζονται βάσει της μεταξύ των συμφωνίας, η οποία μπορεί να είναι εταιρεία, δάνειο, εντολή, δωρεά κλπ. Εξαίρεται ότι, ανεξαρτήτως της σχέσης που μπορεί να υφίσταται μεταξύ των συνδικαιούχων, η τράπεζα υποχρεούται να εκπληρώσει την υποχρέωσή της απόδοσης της κατάθεσης προς οποιονδήποτε εξ αυτών το ζητήσει. Έτσι, στην ως άνω περίπτωση, που ο ταμίας ανέλαβε το σύνολο της κατάθεσης, ο επιχειρηματίας δεν μπορεί να στραφεί κατά της τράπεζας, αλλά μόνον κατά του ταμία του βάσει της εσωτερικής τους σχέσης.

3. Δικαιώματα των κληρονόμων του θανόντος συνδικαιούχου

Συνήθως στις συμβάσεις ανοίγματος κοινού λογαριασμού περιέχεται όρος σύμφωνα με τον οποίο, σε περίπτωση θανάτου κάποιου δικαιούχου, η κατάσχεση περιέρχεται αυτοδικαίως στους λοιπούς επιζώντες συνδικαιούχους. Πρόκειται, όπως έχει καθιερωθεί να ονομάζεται, για την "ρήτρα θανάτου" (όρος του άρθρου 2 του νόμου 5638/1932). **Συνεπώς, εφόσον έχει τεθεί ο ως άνω όρος στη σύμβαση, σε περίπτωση θανάτου κάποιου συνδικαιούχου, οι κληρονόμοι του δεν έχουν κανένα δικαίωμα στον κοινό λογαριασμό, αλλά το κατατεθειμένο σε αυτόν ποσό περιέρχεται στους λοιπούς συνδικαιούχους και μάλιστα απαλλάσσεται και από τον φόρο κληρονομιάς.**

Αντίθετα, αν στη συμφωνία δεν έχει τεθεί ο ως άνω όρος, τότε οι κληρονόμοι του θανόντος συνδικαιούχου, ναι μεν δεν γίνονται με τον θάνατό του τελευταίου συνδικαιούχοι του λογαριασμού και, ως εκ τούτου, δεν μπορούν να στραφούν κατά της τράπεζας (διότι δεν μπορεί να επέλθει μεταβολή του προσώπου του καταθέτη χωρίς τη συγκατάθεση της τελευταίας), **μπορούν, ωστόσο, να αξιώσουν από τους λοιπούς συνδικαιούχους του λογαριασμού το ποσό της κατάσχεσης που αναλογεί στον θανόντα.**

Έστω, λοιπόν, ότι οι Α, Β και Γ είναι συνδικαιούχοι σε έναν κοινό λογαριασμό. Στην περίπτωση που έχει τεθεί ο όρος του άρθρου 2, μετά τον θάνατο του Α το ποσό του λογαριασμού ανήκει αποκλειστικά στους Β και Γ, οι δε κληρονόμοι του Α ουδεμία αξίωση έχουν έναντι της τράπεζας, ούτε έναντι των Β και Γ. Αντίθετα, στην περίπτωση που δεν έχει τεθεί ο ως άνω όρος, τότε οι κληρονόμοι του Α δεν θα μπορούν βέβαια να στραφούν κατά της τράπεζας, θα μπορούν όμως να στραφούν κατά των Β και Γ και να ζητήσουν το ποσό που αναλογούσε στον Α, το ύψος του οποίου θα κριθεί βάσει της συμφωνίας που υπήρχε μεταξύ των Α, Β και Γ.

Αξίζει, τέλος, να επισημανθεί ότι, εφόσον η σχέση μεταξύ των συνδικαιούχων είναι δωρεά, οι κληρονόμοι του συνδικαιούχου που απεβίωσε και έχουν δικαίωμα νόμιμης μοίρας, μπορούν να διεκδικήσουν μέρος του ποσού κατά τις σχετικές διατάξεις περί μέμψης άστοργης δωρεάς του Αστικού Κώδικα, ακόμα κι αν είχε τεθεί η παραπάνω "ρήτρα θανάτου".

4. Κατάσχεση του λογαριασμού από δανειστή συνδικαιούχου

Τι γίνεται σε περίπτωση που ο δανειστής κάποιου από τους συνδικαιούχους του κοινού λογαριασμού επιβάλει κατάσχεση εις χείρας της τράπεζας; Σύμφωνα με τον νόμο, επιτρέπεται η κατάσχεση της κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό, ωστόσο, έναντι των κατασχόντων τεκμαίρεται ότι αυτή ανήκει σε όλους τους συνδικαιούχους κατά ίσα μέρη. Έτσι, στο πιο πάνω παράδειγμα του κοινού λογαριασμού, μεταξύ των Α, Β και Γ, εάν ένας δανειστής του Α κατασχέσει εις χείρας της τράπεζας τον εν λόγω λογαριασμό, τότε η τράπεζα θα δεσμεύσει υπέρ αυτού και θα του αποδώσει μόνον το 1/3 του κατατεθειμένου στον λογαριασμό ποσού.

Ευλόγως προκύπτει το κάτωθι ερώτημα: αν το κατατεθειμένο στον εν λόγω κοινό λογαριασμό ποσό ανήκει στην πραγματικότητα εξ ολοκλήρου στους Β και Γ, μπορούν αυτοί να στραφούν είτε κατά του κατασχόντος δανειστής είτε κατά του Α, προκειμένου να μην απολέσουν τα χρήματά τους; Οι αληθείς δικαιούχοι στο παραπάνω παράδειγμα, λόγω της λειτουργίας αμάχητου τεκμηρίου υπέρ του κατασχόντος δανειστή ότι το κατασχεθέν ποσό ανήκει κατ' ίσα μέρη στους συνδικαιούχους, δεν μπορούν να στραφούν κατά του κατασχόντος δανειστή επικαλούμενοι ότι το κατασχεθέν ποσό δεν ανήκει στην πραγματικότητα στον οφειλέτη της τελευταίας, μπορούν μόνο να στραφούν κατά του συνδικαιούχου - οφειλέτη με βάση την εσωτερική τους σχέση και να αξιώσουν την απόδοση του ποσού.

5. Συμψηφισμός ανταπαίτησης της τράπεζας με το ποσό που υπάρχει στον λογαριασμό

Σε αντίθεση με την κατάσχεση, που, όπως αναφέρθηκε αμέσως παραπάνω, τεκμαίρεται για τον δανειστή που επιβάλλει την κατάσχεση ότι ο κοινός λογαριασμός ανήκει σε όλους τους δικαιούχους κατά ίσα μέρη, και, συνακόλουθα, σε περίπτωση κοινού λογαριασμού με δύο συνδικαιούχους θα μπορεί να κατασχέσει μόνον το ½ αυτού, στην περίπτωση του συμψηφισμού στον οποίο προβαίνει η τράπεζα, τα πράγματα είναι διαφορετικά. Καταρχάς, ζήτημα συμψηφισμού μπορεί να τεθεί στην περίπτωση που η τράπεζα στην οποία τηρείται ο κοινός λογαριασμός διατηρεί απαίτηση κατά ενός από τους συνδικαιούχους αυτού. Για παράδειγμα, στο παραπάνω παράδειγμα του κοινού λογαριασμού μεταξύ ταμία και επιχειρηματία, η τράπεζα διατηρεί ληξιπρόθεσμη απαίτηση κατά του ταμία από υφιστάμενη μεταξύ τους σύμβαση στεγαστικού δανείου. Τίθεται το ερώτημα: Η τράπεζα μπορεί να συμψηφίσει την απαίτησή της με την απαίτηση από τον κοινό λογαριασμό και, εάν ναι, μέχρι ποιο

ποσό; Με βάση τις πλέον πρόσφατες αποφάσεις των δικαστηρίων μας και ιδίως του Αρείου Πάγου, η τράπεζα μπορεί να συμψηφίσει την απαίτησή της με την υποχρέωσή της εκ του κοινού λογαριασμού και, μάλιστα, χωρίς τους περιορισμούς που αναφέραμε παραπάνω σχετικά με την κατάσχεση. **Με άλλα λόγια, έστω ότι η τράπεζα έχει κατά του ταμία ληξιπρόθεσμη απαίτηση από τη σύμβαση στεγαστικού δανείου ύψους 200.000 ευρώ και στον κοινό λογαριασμό που τηρεί ο επιχειρηματίας με τον ταμία του υπάρχουν κατατεθειμένα 150.000 ευρώ.** Η τράπεζα θα μπορεί, στο πλαίσιο συμψηφισμού, να αφαιρέσει από τον κοινό λογαριασμό το σύνολο του ποσού των 150.000 ευρώ, και όχι μόνον 75.000 ευρώ (δηλ. του 1/2 του συνόλου), όπως θα ίσχυε σε περίπτωση που επέβαλε κατάσχεση κάποιος τρίτος σε βάρος του ταμία.

Η άποψη που επικρατούσε παλαιότερα στη νομολογία, ότι δηλαδή και στην περίπτωση αυτή θα πρέπει να ισχύουν όσα αναφέραμε ανωτέρω για την κατάσχεση, ήτοι να θεωρείται πως ο λογαριασμός ανήκει σε όλους τους συνδικαλούχους κατά ίσα μέρη, φαίνεται να έχει εγκαταειφθεί πλέον οριστικά από τα δικαστήριά μας. Συνεχίζει, ωστόσο, η εν λόγω άποψη να υποστηρίζεται από μέρος της θεωρίας. Σε κάθε περίπτωση, παραμένει η δυνατότητα του αληθιούς δικαιούχου να στραφεί κατά του συνδικαλούχου - οφειλέτη της τράπεζας με βάση την εσωτερική τους σχέση και να αξιώσει την απόδοση του συμψηφισθέντος ποσού, κατά τα ειδικώς οριζόμενα ανωτέρω για την κατάσχεση.

6. Ποινικά αδικήματα στο πλαίσιο λειτουργίας του κοινού λογαριασμού

Όπως ήδη εκθέσαμε, στο πλαίσιο λειτουργίας του κοινού λογαριασμού, κάθε συνδικαλούχος, ανεξαρτήτως εάν του ανήκουν πράγματι τα χρήματα του λογαριασμού, έχει δικαίωμα να αναλάβει ακόμη και ολόκληρο το ποσό του λογαριασμού και η τράπεζα έχει την υποχρέωση να του το παραδώσει. **Έτσι, ο ταμίας που έχει εντολή να αναλάβει από τον λογαριασμό το ποσό των 1.000 ευρώ για να πληρώσει οφειλέτης της επιχείρησης και, παραβαίνοντας την εντολή, αναλαμβάνει το ποσό των 50.000 ευρώ, δεν διαπράττει υπεξαίρεση αναλαμβάνοντας τα χρήματα αυτά.** Όπως αναφέρει και η νομολογία μας: "Με την ανάληψη χρημάτων από κοινό λογαριασμό τα χρήματα περιέρχονται κατά κυριότητα στο δικαιούχο, που προέβη στην ανάληψη αυτών ανεξάρτητα εάν είχε ή όχι την συγκατάθεση του ετέρου συνδικαλούχου αυτών, γιατί δεν θεωρούνται ξένα κατά την έννοια του νόμου. Επομένως η ανάληψη αυτή δεν θεωρείται αξιόλογη ποι-

νικά πράξη".

7. Αίτημα προς την τράπεζα για παροχή πληροφοριών

Πολύ συχνά, όταν αποβιώνει κάποιο πρόσωπο, οι κληρονόμοι του επιδίδονται σε έναν αγώνα προκειμένου να ανακαλύψουν τα περιουσιακά στοιχεία που κατέλιπε ο θανὼν. Ενώ συνήθως θα γνωρίζουν πόσα ακίνητα είχε στην ιδιοκτησία του ο θανὼν και πού βρίσκονται αυτά, δεν ισχύει απαραιτήτως το ίδιο για τους λογαριασμούς που διατηρούσε. Ο κληρονόμος θα πρέπει να αιτηθεί από την τράπεζα τη χορηγήση των σχετικών πληροφοριών (ποιους λογαριασμούς διατηρούσε ο θανὼν και τι ποσό υπήρχε σε καθέναν από αυτούς), προσκομίζοντας και τα αναγκαία νομιμοποιητικά στοιχεία (π.χ. ληξιαρχική πράξη θανάτου, πιστοποιητικό δημοσίευσης διαθήκης σε περίπτωση που υπάρχει διαθήκη, πιστοποιητικό μη δημοσίευσης διαθήκης και πιστοποιητικό πλησιεστέρων συγγενών σε περίπτωση που δεν υπάρχει διαθήκη κλπ.). Εάν ο θανὼν διατηρούσε ατομικούς λογαριασμούς αποκλειστικά στο όνομά του τα πράγματα είναι απλά και η τράπεζα υποχρεούται να χορηγήσει τις αναγκαίες πληροφορίες. Στην περίπτωση του κοινού λογαριασμού, ωστόσο, τα πράγματα μπορεί να είναι πιο σύνθετα. Έτσι, εάν δεν έχει τεθεί ο όρος του άρθρου 2 που αναφέραμε ανωτέρω, οπότε οι κληρονόμοι του θανόντος μπορούν να αξιώσουν από τους συνδικαλούχους το ποσό του κοινού λογαριασμού που του αναλογούσε, η τράπεζα υποχρεούται να τους χορηγήσει τις ζητούμενες πληροφορίες. Αντίθετα, εάν υπάρχει ο άνω όρος, οπότε ουδέν δικαίωμα έχουν οι κληρονόμοι, τότε υπάρχει περίπτωση τραπεζικού απορρήτου, αφού ουσιαστικά οι κληρονόμοι ζητούν πληροφορίες για λογαριασμού τρίτων προσώπων χωρίς να μπορούν να θεμελιώσουν κάποιο δικό τους δικαίωμα (ήτοι των λοιπών συνδικαλούχων). Θα πρέπει πάντως και στην περίπτωση αυτή η τράπεζα να αποδεικνύει στους κληρονόμους ότι ο όρος αυτός είχε πράγματι τεθεί, επιδεικνύοντας για παράδειγμα την οικεία σύμβαση του κοινού λογαριασμού. Εξαίρεση θα υπάρχει στην περίπτωση που ο κληρονόμος έχει και δικαίωμα νόμιμης μοίρας (σύζυγος, παιδιά και γονείς), οπότε, εφόσον αποδείξει ότι με την κατάθεση στον κοινό λογαριασμό συντελέστηκε δωρεά προς τον επιζώντα συνδικαλούχο, θα δικαιούται να λάβει από την τράπεζα τις σχετικές πληροφορίες, ώστε να μπορέσει να ασκήσει την αγωγή του για μέμψη της άστοργης δωρεάς, ώστε να υπολογιστούν και τα ποσά του κοινού λογαριασμού, προκειμένου να εξευρεθεί το ύψος της νόμιμης μοίρας του.

ΟΙ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΤΩΝ FUNDS (ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΝ) ΣΤΗΝ ΜΑΧΗ ΤΩΝ "ΚΟΚΚΙΝΩΝ" ΔΑΝΕΙΩΝ

Γιώργος Ψαράκης
ΜΔΕ, LL.M., PgCert

Αναδημοσίευση από Euro2Day.gr

Το ερώτημα που αυτή τη στιγμή βρίσκεται στο μυαλό των περισσότερων δανειοληπτών, μετά την μαζική ανάθεση διαχείρισης δανειακών χαρτοφυλακίων σε Funds (Εταιρείες Διαχείρισης Απαιτήσεων), είναι αν τελικώς θα βρουν απέναντί τους έναν πιο διαλλακτικό συνομιλητή ή όχι. Το παρόν σημείωμα δίνει ορισμένες απαντήσεις από την μέχρι σήμερα εμπειρία μας.

Το ερώτημα που αυτή τη στιγμή βρίσκεται στο μυαλό των περισσότερων δανειοληπτών, μετά την μαζική ανάθεση διαχείρισης δανειακών χαρτοφυλακίων σε Funds (Εταιρείες Διαχείρισης Απαιτήσεων), είναι αν τελικώς θα βρουν απέναντί τους έναν πιο διαλλακτικό συνομιλητή ή όχι. Η μέχρι τώρα εμπειρία μας, έχει δείξει τα εξής:

1. Τα Funds έχουν την επιθυμία να ρευστοποιήσουν όσο πιο γρήγορα μπορούν τις εμπράγματες εξασφαλίσεις τους (ενέχυρα, προσημειώσεις κοκ) ούτως ώστε να μειώσουν τον χρόνο αποεπένδυσης. Αυτό τα καθιστά πολύ περισσότερο επιθετικά από τα πιστωτικά ιδρύματα, που λόγω και της πληθώρας φακέλων που είχαν να χειριστούν δεν προχωρούσαν με γρήγορους ρυθμούς. Αρκεί να αναλογιστούμε ότι πλέον ο όγκος των καθυστερούμενων δανείων διαχειρίζεται όχι μόνο από τα 5 βασικά πιστωτικά ιδρύματα αλλά και από τις 22 Εταιρείες Διαχείρισης Απαιτήσεων (σύμφωνα με τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος του Νοεμβρίου του 2019). Ο όγκος δηλ. υποθέσεων που παλαιότερα τύγχανε διαχείρισης από 5 εταιρείες (τράπεζες), πλέον εξυπηρετείται από 27 εταιρείες (τράπεζες και εταιρείες διαχείρισης μαζί).

2. Γράφεται ότι οι εταιρείες διαχείρισης αποτελούν την συνέχεια των πιστωτικών ιδρυμάτων με καλύτερα προγράμματα διαχείρισης και μεγαλύτερη ευελιξία στην διαμόρφωση προτάσεων. Ωστόσο δεν παρατηρείται κάποια αλλαγή μεθοδολογίας διεκδίκησης των απαιτήσεων ή κάποια αλλαγή στις προτεινόμενες ρυθμίσεις. Η «τεχνογνωσία και η χρήση σύγχρονων μεθόδων» δεν δίνει διαφορετικές λύσεις στους δανειολήπτες, όταν όλες οι δυνατές λύσεις ήδη έχουν περιγραφεί αναλυτικά στον Κώδικα Δεοντολογίας Τραπεζών. Εξάλλου και οι υπάλληλοι των εταιρειών αυτών προέρχονται, κυρίως, από τα ίδια τα τμήματα καθυστερήσεων των τραπεζών.

3. Οι εταιρείες αυτές έχουν ως στόχο την γρήγορη είσπραξη που, ανάλογα με τον επενδυτή που βρίσκεται πίσω από αυτές, κυμαίνεται από 3-10 έτη περίπου. Ήδη αυτή η διαφοροποίηση τις καθιστά λιγότερο ευέλικτες

από τα λειτουργούντα πιστωτικά ιδρύματα και τις φέρνει πιο κοντά στα πιστωτικά ιδρύματα υπό εκαθάριση (βλ. ΡQH). Αφού, όμως, ο παράγοντας χρόνος έχει πολύ μεγαλύτερη σημασία απ' ότι για τα πιστωτικά ιδρύματα, οιοδήποτε νομικό εμπόδιο στην άμεση ρευστοποίηση καθιστά πιο ελκυστική την συμφωνία συμβιβασμού με τον δανειολήπτη. Άρα, ναι είναι πιο ευέλικτες οι εταιρείες διαχείρισης απαιτήσεων από ότι τα πιστωτικά ιδρύματα, μόνο, όμως, όταν έχουν να αντιμετωπίσουν δυσκολίες στην είσπραξη της απαίτησης.

4. Η μεταβίβαση (εκχώρηση) των απαιτήσεων δεν προϋποθέτει απόρριψη πρότασης εξαγοράς από τον δανειολήπτη ή συναίνεσή του ή τουλάχιστον προηγούμενη ενημέρωσή του. Πολλοί είναι οι δανειολήπτες που αναλώνονται σε επιχειρήματα περί παράνομης μεταβίβασης κ.ο.κ. ενώ η ουσία βρίσκεται αλλού: στον έλεγχο του ύψους της οφειλής και στην υποχρέωση τήρησης του Κώδικα Δεοντολογίας και των αρχών της καλόπιστης διαπραγμάτευσης.

5. Αρκετές φορές στην επιθυμία τους αυτή να προβούν σε άμεσες ρευστοποιήσεις, τα Funds αμελούν την ύπαρξη του Κώδικα Δεοντολογίας και αποστέλλουν «τελεσίγραφα» προτάσεων με ριζικές λύσεις οριστικής διευθέτησης (παροχή πληρεξουσίου για άμεση πώληση ακινήτου εντός 3 μηνών κ.ο.κ.). Ο Κώδικας διαγράφει ένα συγκεκριμένο πλαίσιο συμπεριφοράς των πιστωτικών ιδρυμάτων και των Funds σε περιπτώσεις καθυστερήμένης ή καθόλου εξυπηρέτησης των απαιτήσεών τους, εξειδικεύοντας τις γενικότερες αρχές της καλής πίστης και των συναλλακτικών ηθών. Ο ίδιος ο νόμος που προβλέπει την σύσταση της Εταιρειών Διαχείρισης, ορίζει ότι αυτές υποχρεούνται να συμμορφώνονται και με τον Κώδικα Δεοντολογίας.

6. Ακόμα και σε καταγγελμένες ήδη συμβάσεις που έχουν ανατεθεί σε Funds, εφόσον ο δανειολήπτης καταθέσει όλα τα απαραίτητα έγγραφα και ζητήσει να εφαρμοστεί ο Κώδικας, το Fund είναι υποχρεωμένο να προχω-

ρήσει στην τήρησή του. Αυτή είναι μια πληροφορία που αρκετοί δανειολήπτες δεν γνωρίζουν.

7. Τυχόν πρόταση οριστικής διευθέτησης και τερματισμού της πιστωτικής σχέσης εκ μέρους του Fund είναι νομικά δυνατή μόνο για την περίπτωση που δεν γίνει δέκτη κάποια από τις «ήπιες» λύσεις μακροπρόθεσμης ρύθμισης. Δεν μπορεί δηλαδή το Fund να παρεκκλίνει από τη ρητή υποχρέωση κατάθεσης γραπτής πρότασης ρύθμισης και να υποβάλλει μόνο πρόταση οριστικής διευθέτησης, η οποία ενδέχεται να προβλέπει τον τερματισμό της έννομης σχέσης, την εθελοντική ρευστοποίηση της ενυπόθηκης περιουσίας του δανειολήπτη, την εθελοντική παράδοση του ακινήτου στο Fund κ.ά..

8. Η πρόταση του Fund πρέπει να είναι κατάλληλη και βιώσιμη για τον δανειολήπτη (βλ. πρόσφατη απόφαση Πρωτοδικείου Αθηνών: «Η δε πρόταση της καθ' ης περί οριστικής διευθέτησης της οφειλής, χωρίς καμία τεκμηρίωση και καταφανώς χωρίς να λαμβάνει επ' ουδενί υπόψιν τις πραγματικές οικονομικές δυνατότητες της ανακόπτουσας, έγινε προσχηματικά, προκειμένου δηλαδή να τηρηθούν στοιχειωδώς τα στάδια της Διαδικασίας Επίλυσης Καθυστερήσεων του Κώδικα Δεοντολογίας Τραπεζών»). Τυχόν απόρριψη αντιπρότασης του δανειολήπτη οφείλει να είναι αιτιολογημένη, ούτως ώστε να μπορεί να είναι και δικαστικώς ελέγχιμη (βλ. πρόσφατη απόφαση Πρωτοδικείου Αθηνών: «Η αντιπρόταση της ανακόπτουσας απερρίφθη από την καθ' ης, επίσης άνευ τεκμηριώσεως και χωρίς η καθ' ης να επανέλθει με νέα πρόταση ή να απαντήσει έστω στις λογικές αιτιάσεις της ανακόπτουσας σχετικά με την ανάγκη επαναπροσδιορισμού της οφειλής...»). Επίσης δεν συνάδει με τις βασικές αρχές του Κώδικα Δεοντολογίας το Fund να απαιτεί οποιαδήποτε χρηματικό ποσό προκαταβολικά πριν εξετάσει

το αίτημα ρύθμισης.

9. Στην περίπτωση, επομένως, που το Fund δεν τηρήσει τον Κώδικα Δεοντολογίας και προτίθεται να προχωρήσει σε καταγγελία ώστε να επισπεύσει την διενέργεια πράξεων αναγκαστικής εκτέλεσης, μπορεί ο δανειολήπτης, εφόσον αποδείξει το επικείμενο της καταγγελίας, να ζητήσει από το αρμόδιο δικαστήριο, με την διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων, να απαγορευθεί η καταγγελία της σύμβασης μέχρι να τηρηθεί ο Κώδικας και να περατωθούν όλα τα στάδια της διαδικασίας. Υπήρξε λ.χ. πρόσφατα περίπτωση που το Fund ανέλαβε την διαχείριση του δανείου και αρνούμενο την τήρηση του Κώδικα Δεοντολογίας προχώρησε σε τελική πρόταση χωρίς δυνατότητα διαπραγμάτευσης και υποβολής αντιπρότασης. Φυσικά σε αυτή την περίπτωση το Πρωτοδικείο Αθηνών, μέσω κατάθεσης αίτησης λήψης ασφαλιστικών μέτρων, απαγόρευσε την καταγγελία μέχρι να τηρηθεί ο Κώδικας.

10. Το μυστικό της επιτυχίας σε όλες αυτές τις ρυθμίσεις, αναφέρει γνωστός αρθρογράφος, είναι να αποφευχθεί ο λαβύρινθος των δικαστικών διαδικασιών, ο οποίος στο τέλος επιβαρύνει με νέους τόκους και κόστη τον δανειολήπτη, ακόμη και στην περίπτωση που καταλήξει σε ρύθμιση των χρεών του. Ωστόσο η αλήθεια ενίστε είναι ακριβώς αντίστροφη: αν η οφειλή έχει ανέλθει σε δυσθεώρητα ύψη για τις δυνάμεις της επιχείρησης, τότε το FUND θα προχωρήσει πιθανότατα σε πρόταση οριστικής διευθέτησης με ρευστοποίηση εξασφαλίσεων και τελικώς διακοπή κάθε εμπορικής δραστηριότητας. Εκεί είναι που απαιτείται η συνδρομή της δικαστικής εξουσίας για να διασωθεί η επιχείρηση, εφόσον φυσικά υπάρχουν δικαιώματα που έχουν παραβιαστεί.

ΕΥΘΥΝΗ ΕΓΓΥΗΤΗ ΣΕ ΔΑΝΕΙΟ - upd

Γιώργος Ψαράκης
ΜΔΕ, LL.M., PgCert

Μεγάλος όγκος πληροφορίας υπάρχει αυτή τη στιγμή στο διαδίκτυο σχετικά με την ευθύνη του εγγυητή δανείου με αντισυμβαλλόμενο πιστωτικό ίδρυμα. Το ζήτημα είναι επίκαιρο λόγω της πληθώρας των καταγγελμάτων δανειακών συμβάσεων αλλά και άκρως ενδιαφέρον καθότι πρόκειται για την ευθύνη ενός τρίτου προσώπου, συνήθως συγγενικού του πρωτοφειλέτη, που για χαριστικούς, τις περισσότερες φορές λόγους, έθεσε την περιουσία του υπέγυα στους δανειστές του πρωτοφειλέτη. Τα πιστωτικά ιδρύματα, αρκετές φορές, δεν έλεγχαν καν την φερεγγυότητα του εγγυητή, ή τουλάχιστον δεν τα ενδιέφερε αν ήταν αξιόχρεος ή όχι. Αρκεί να υπήρχε η υπογραφή του στη σύμβαση. Τα τελευταία χρόνια μετά τις αλλεπάλληλες καταγγελίες δανειακών συμβάσεων και την μετάβαση στο στάδιο της δικαστικής διεκδίκησης, οι εγγυητές έχουν βρεθεί σε αρκετά δύσκολη θέση, ιδίως όταν έρχονται στο σημείο να ευθύνονται για μεγάλα χρηματικά ποσά τα οποία δεν είχαν ποτέ απολαύσει οι ίδιοι, αλλά οι, συνήθως συγγενείς τους, πρωτοφειλέτες.

upd: Η κατάσταση που περιγράφαμε το 2014 έχει γίνει ακόμα πιο πιεστική σήμερα, αφενός μετά την ανάθεση διαχείρισης των μη εξυπηρετούμενων δανείων σε εταιρείες Διαχείρισης Απαιτήσεων, οι οποίες έχουν ήδη αρχίσει να προχωρούν σε πράξεις αναγκαστικής εκτέλεσης, αφετέρου μετά την παύση ισχύος των διατάξεων του νόμου «Κατσέλη» για την προστασία της πρώτης κατοικίας. Όλο και περισσότερες υποθέσεις φτάνουν στις δικαστικές αίθουσες με αποτέλεσμα να καθίσταται και πιο πλούσια η νομολογία πάνω στα ζητήματα που εξετάζουμε στο παρόν σημείωμα.

Σε αυτές τις περιπτώσεις εγγύησης, το βασικό ερώτημα όλων είναι πώς μπορούν να απαλλαχθούν από τα μετακυλιόμενα σε αυτούς χρέη. Εύκολες απαντήσεις εδώ δεν υπάρχουν. Κάθε περίπτωση θέλει αρκετή έρευνα ώστε να εξετασθεί αν υπάγεται σε κάποιες από τις περιπτώσεις στις οποίες η νομολογία μας έχει δεχθεί την απαλλαγή του εγγυητή. Ενδεικτικά, μπορούμε να αναφέρουμε τις εξής περιπτώσεις:

α) Ακυρότητα όρου περί παραίτησης από ένσταση διζήσεως

Η ένσταση διζήσεως είναι με απλά λόγια το δικαίωμα που έχει ο εγγυητής να αρνηθεί την καταβολή της οφειλής προς τον δανειστή, ωστόσο ο τελευταίος επιχειρήσει αναγκαστική εκτέλεση εναντίον του πρωτοφειλέτη και αυτή αποβεί άκαρπη. Μόνο εφόσον η εκτέλεση κατά του πρωτοφειλέτη αποβεί άκαρπη μπορεί να υποχρεωθεί ο εγγυητής να εκπληρώσει ο ίδιος την οφειλή. Το βασικό αυτό δικαίωμα προβλέπεται μεν από τον Αστικό Κώδικα (ΑΚ 855), ωστόσο είναι νομικά έγκυρη η παραίτηση από αυτό με σχετικό όρο μέσα στην σύμβαση της εγγύησης. Περιττό να πούμε ότι όλα τα πιστωτικά ιδρύματα έχουν συμπεριλάβει τέτοιο όρο παραίτησης μέσα στις συμβάσεις τους. Το ζήτημα, όμως, που προκύπτει και έχει ενδιαφέρον είναι αν η παραίτηση αυτή είναι έγκυρη σύμφωνα με το δίκαιο των Γενικών Όρων των Συναλλαγών (ν. 2251/1994). Για να μπορεί εγκύρως να συμφωνηθεί ένας τέτοιος όρος θα πρέπει να είναι διαφανής, δηλ. να κατανοεί ο εγγυητής το τι υπογράφει, και στη συγκεκριμένη περίπτωση να κατανοεί ποια είναι η σημασία της φράσης "ένσταση διζήσεως". Εδώ οι απόψεις διίστανται: κατά την απόφαση 5253/2003 του Εφετείου Αθηνών ο όρος σε σύμβαση στεγαστικού δανείου που πρέπει παραίτηση του εγγυητή από την ένσταση διζήσεως δεν είναι αδιαφανής και άρα καταχρηστικός, επειδή ο εγγυητής έχει την δυνατότητα να ενημερωθεί για τη σημασία της νομικής έννοιας "ένσταση διζήσεως" από τον νομικό του παραστάτη (τον δικηγόρο του). Αντίθετα έχει αποφανθεί ο Πολυμελές Πρωτοδικείο Αθηνών στην υπ' αριθμ. 1990/2004 απόφασή του. Σε κάθε περίπτωση, τα τελευταία χρόνια οι τράπεζες έχουν συμπεριλάβει στις συμβάσεις τους επεξήγηση της ενστάσεως αυτής και άρα πλέον ο όρος έχει καταστεί διαφανής, ανεξάρτητα της συνδρομής νομικού παραστάτη ή μη. Το ζήτημα παραμένει, ωστόσο, για όσες τραπεζικές συμβάσεις δεν έχουν την σχετική επεξήγηση.

upd: Καμία απόφαση μέχρι σήμερα δεν έχει εκδοθεί η οποία να δέχεται ακυρότητα ή αδιαφάνεια του όρου της παραίτησης από την ένσταση διζήσεως. Ωστόσο έχουν γίνει δεκτές ενστάσεις περί καταχρηστικής εκτέλεσης σε ακίνητο του εγγυητή-πρώτη κατοικία με ήδη εγγεγραμμένα βάρη (προσημείωση κτλ.) από άλλο πιστωτικό

ίδρυμα, όταν υπάρχει ήδη προσημειώμενο ακίνητο του πρωτοφειλέτη ή έτερου εγγυητή το οποίο και καλύπτει όλη την φερόμενη απαίτηση (βλ. λ.χ. Μονομελές Πρωτοδικείο Αθηνών 741/2018, Μονομελές Πρωτοδικείο Σπάρτης 345/2018). Θα πρέπει, δηλαδή, να προκύπτει ότι το πιστωτικό ίδρυμα δεν έχει κανένα όφελος από τον πλειστηριασμό ακινήτου εγγυητή, όταν υπάρχουν λοιπές εναλλακτικές πολύ πιο συμφέρουσες για αυτό, όπως π.χ. ο πλειστηριασμός ακινήτου πρωτοφειλέτη στο οποίο έχει ήδη εγγράψει προσημείωση και το οποίο μπορεί να καλύψει όλη την οφειλή και όχι μέρος αυτής κοκ.

β) Ένσταση ελευθερώσεως εγγυητή βάσει πταίσματος του πιστωτικού ιδρύματος

Η ανεύθυνη πίστωση προς τον πρωτοφειλέτη μπορεί να οδηγήσει σε πλήρη απαλλαγή του εγγυητή κατά την ΑΚ 862. **Σύμφωνα με την ΑΚ 862 ο εγγυητής ελευθερώνεται, εφόσον από πταίσμα του δανειστή έγινε αδύνατη η ικανοποίησή του από τον πρωτοφειλέτη.** Τούτο μπορεί να συμβεί, μεταξύ άλλων, και αν ο δανειστής, γνωρίζοντας ή πάντως αγνοώντας από ελαφρά ή βαριά αμέλεια την επιδείνωση της οικονομικής κατάστασης του πρωτοφειλέτη και την απουσία κάθε ελπίδας για ανάκαμψη, αμελεί για μακρό χρονικό διάστημα να στραφεί δικαστικά ή να εγγράψει εμπράγματα βάρη κατά του πρωτοφειλέτη υπολογίζοντας ως βέβαιη και μόνη πηγή ικανοποίησης τον αμέτοχο στην φάση αυτή εγγυητή, συντελώντας με την περαιτέρω πίστωση στην υπερχρέωση του πρωτοφειλέτη (Βλ. ΜΠρΑΘ 199/2009, ΝΟΜΟΣ: «Η αδιαφορία ή η καθυστέρηση από μέρους του δανειστή λήψης κατάλληλων μέτρων έναντι του πρωτοφειλέτη ενέχει το στοιχείο του πταίσματος και της αντίστοιχης ευθύνης, που αντανακλάται στις σχέσεις του δανειστή με τον εγγυητή»). Ενισχυτικώς, εξάλλου, προς το πταίσμα του δανειστή δρα και παραβίαση της σχετικής υποχρέωσής του ενημέρωσης του εγγυητή (απορρέουσα εκ της ΑΚ 288) σχετικά με πιθανή μεταβολή προς το δυσμενέστερο της προσωπικής και περιουσιακής κατάστασης του οφειλέτη η οποία περιήλθε, ή όφειλε να περιέλθει, σε γνώση του μέσω των τακτικών ελέγχων που διενεργεί (Βλ. Μάρκου, Η υποχρέωση του δανειστή προς πληροφόρηση του εγγυητή, ΔΕΕ 2002/362, σ. 366-367: «Στις υποχρεώσεις αυτές του δανειστή συγκαταλέγεται και η υποχρέωση ενημέρωσης του εγγυητή για γεγονότα, τα οποία επιφέρουν μεταβολή στην ως τώρα προσωπική και περιουσιακή κατάσταση του οφειλέτη και τα οποία χειροτερεύουν τη θέση του εγγυητή. [...] Πρόκειται ειδικότερα για υποχρέωσή του προς παροχή πληροφοριών κυ-

ρίως υπό την μορφή ειδοποιήσεως και ανακοινώσεων στοιχείων στον εγγυητή για (άγνωστα σ' αυτόν) στοιχεία, τα οποία περιέρχονται στην κατοχή του και αφορούν την κατάσταση της κύριας οφειλής, την προσωπική ή περιουσιακή κατάσταση του οφειλέτη, εφόσον αυτά *in concreto* επιδρούν στην ικανότητά του προς εκπλήρωση της οφειλής ή των οποίων η επέλευση καθιστά τη θέση του εγγυητή δυσμενέστερη»). Εφόσον δεν ενημερώθηκε εγκαίρως σχετικώς ο εγγυητής από τον δανειστή για άγνωστα σ' αυτόν δυσμενή στοιχεία τα οποία περιέρχονται στην κατοχή του δανειστή μέσω περιοδικών ελέγχων, αυτομάτως χάνει εν τοις πράγμασι την δυνατότητα να λάβει εξασφαλιστικά μέτρα προς προστασία του. Τούτο μάλιστα ιδίως όταν ο εγγυητής δεν μετέχει *de facto* ή μέσω έννομων σχέσεων στην επιχείρηση του οφειλέτη και άρα δεν μπορεί να έχει ιδία γνώση εκ των ενόντων.

Παράλληλα, υπέρ της συγκεκριμένης εφαρμογής της ΑΚ 862 έρχεται να υπερθεματίσει και η ιδιαίτερη φύση της αιτίας της εγγύησης η οποία επιβεβαιώνει τον παρεπόμενο και επικουρικό χαρακτήρα αυτής έναντι της κύριας οφειλής. **Ήδη από τον προηγούμενο αιώνα, εξέχουσα προσωπικότητα του ενοχικού δικαίου στην Ελλάδα (Λιτζερόπουλος)** έγραφε: «...ο δανειστής ως εκ τούτου πρέπει να φείδεται κατά το δυνατόν των συμφερόντων του εγγυητή».

Εν όψει όλων των παραπάνω καθίσταται σαφές ότι ο δανειστής οφείλει να μεριμνά για τα εύλογα συμφέροντα του εγγυητή. Ο εγγυητής είναι πάντα τρίτος και δεν μπορεί να αντιμετωπίζεται ως κύριος οφειλέτης. Κυρίως ο δανειστής δεν μπορεί να επαναπαύεται επειδή εξασφάλισε την εγγύηση ενός τρίτου, φερέγγυου προσώπου και να αδιαφορεί από κει και πέρα για την τύχη της κύριας απαίτησής του έναντι του οφειλέτη. Ο εγγυητής δεν δίνει λευκή επιταγή στα άλλα δύο μέρη να κάνουν ότι θέλουν και σε περίπτωση που κάτι δεν πάει καλά να επωμισθεί μόνος του το οικονομικό βάρος. Η επίρριψη του κινδύνου στον ίδιο τον αδιαφορούντα για τα δικά του συμφέροντα δανειστή, αποτελεί θεμελιώδη επιταγή της έννομης τάξης και δεν μπορεί να αποκλεισθεί από την ιδιωτική βούληση.

Ενδεικτική απόφαση η οποία έκρινε επί της ένστασης ελευθερώσεως είναι η υπ' αριθμ. 222/2016 του Μονομελούς Εφετείου Θράκης. **Το δικαστήριο έκανε δεκτή την ένσταση ελευθέρωσης του ανακόπτοντος εγγυητή, καταλογίζοντας βαριά αμέλεια στην πιστώτρια τράπεζα, καθώς τον Σεπτέμβριο 2009, όταν ο πιστούχος-πρωτοφειλέτης κατέστη υπερήμερος ως προς την αποτληρω-**

μή της οφειλής του, εκείνη δεν προέβη σε οριστικό κλείσιμο του λογαριασμού εξυπηρέτησης της πίστωσης και σε αναγκαστική εκποίηση του προσημειωμένου ακινήτου του. Το έτος 2009 η εμπορική αξία του εν λόγω ακινήτου επαρκούσε για την ικανοποίηση της ασφαλιζόμενης απαίτησης. Αντίθετα, στις αρχές του έτους 2012, οπότε καταγγέλθηκε η σύμβαση πίστωσης και εξεδόθη η προσβαλλόμενη διαταγή πληρωμής, η αξία του ακινήτου είχε μειωθεί στο ήμισυ λόγω της οικονομικής κρίσης και οι οφειλές του πιστούχου έναντι τρίτων είχαν αυξηθεί σημαντικά. Κατά τούτο το Εφετείο απεφάνθη υπέρ της ελευθέρωσης του εγγυητή, ο οποίος και αναγνώριστηκε ότι δεν έχει καμία υποχρέωση προς την τράπεζα.

Επίσης αξίζει να λεχθεί και το εξής: η παραίτηση από την προβολή της ένστασης ελευθερώσεως που περιέχεται σε Γενικούς Όρους Συναλλαγών (πιστωτικών συμβάσεων λ.χ.) είναι άκυρη σε κάθε περίπτωση, ακόμα δηλ. και για ελαφρά αμέλεια (βάσει Αστικού Κώδικα, άρθρου 332 παρ. 2).

γ) Ακυρότητα της σύμβασης εγγύησης λόγω καταχρηστικότητας αυτής βάσει αντίθεσης στα χρηστά ήθη (ΑΚ 178)

«Εγγυήσεις που παρέχονται στα πλαίσια τραπεζικών συμβάσεων από συγγενικά πρόσωπα του πρωτοφειλέτη, ωθούμενα από συγγενικούς και συναισθηματικούς λόγους και αναλαμβάνονται ιδιαίτερα σκληρές υποχρεώσεις απέναντι στις τράπεζες, μη ανταποκρινόμενες στην ασθενή οικονομική τους κατάσταση, χωρίς μάλιστα να αντλούν καμία δική τους οικονομική ωφέλεια, ενώ οι τράπεζες δεν τους ενημερώνουν επαρκώς για τη βαρύτητα των υποχρεώσεων που αναλαμβάνουν, πάσχουν ακυρότητας κατά τις ΑΚ 178 και 288, επειδή το περιεχόμενο τέτοιων συμβάσεων **καθιστά πρόδηλη μια διαταραγμένη συμβατική ισότητα σε βάρος του ασθενέστερου και προσβολή της συνταγματικά εγγυημένης αυτονομίας της ιδιωτικής θουλήσεως, που τα δικαστήρια οφείλουν να αποκαταστήσουν» (Βλ. Ψυχομάνη, Οι γενικοί Όροι στις Τραπεζικές Συμβάσεις, ΕΕμπΔ 1998/894-895).**

Η αρχή του υπεύθυνου δανεισμού, υφίσταται ήδη μεταξύ των δικαιικών αρχών στη χώρα μας εδώ και δεκαετίες. Ήδη από τη δεκαετία του 1950, νομοθετικό παράδειγμά της ανιχνεύεται στο ν. 3838/1958, όπου ο νομοθέτης για να αντιμετωπίσει ακριβώς τον κίνδυνο της υπερχρέωσης από τις πωλήσεις αγαθών με δόσεις, εξουσιοδότησε τη Νομισματική Επιτροπή να καθορίσει με αποφάσεις της ελάχιστο ποσό τιμήματος που πρέπει να πληρώνεται με-

τρητοίς, μέγιστο χρονικό διάστημα εξόφλησης και διάφορους άλλους περιορισμούς. Πώληση με δόσεις κατά παράβαση των ως άνω διατάξεων είχε ως συνέπεια την απογύμνωση του πωλητή από κάθε αξίωσή του. Η ακυρότητα της σύμβασης είχε αμφισβητηθεί αφού ο νόμος δεν την προέβλεπε ρητά. Πάντως, παρά τη μη πρόβλεψη, υποστηριζόταν ότι ακυρότητα μπορούσε να συναχθεί από τη διάταξη του άρθρου 174 ΑΚ.

Σύμφωνα δε με το άρθρο 8 της ΥΑ 699/2010, η οποία ενσωμάτωσε στην Ελλάδα την υπ' αρ. 2008/48/EK Οδηγία για την καταναλωτική πίστη, θεσπίζεται ρητά η υποχρέωση του πιστωτή για έλεγχο της πιστοληπτικής ικανότητας και φερεγγύστητας του δανειολήπτη πριν την παροχή της πίστωσης. Περαιτέρω αν και δεν προβλέπεται ρητά, τελεολογική ερμηνεία της ως άνω διάταξης οδηγεί στην υιοθέτηση της άποψης ότι ο δανειστής υποχρεούται να μη χορηγήσει πίστωση, αν διαγνώσει ή αν δύναται να διαγνώσει ότι ο δανειολήπτης δεν είναι σε θέση να αποπληρώσει την πίστωση. Η ως άνω υποχρέωση μάλιστα αποτελεί μία γνήσια υποχρέωση της Τράπεζας, κάτι το οποίο συνάγεται αφενός από το σκοπό της ως άνω διάταξης, ο οποίος συνίσταται στην αποτροπή της υπερχρέωσης του οφειλέτη και αφετέρου από την ίδια τη διατύπωσή της, επιβαλλόμενης άλλωστε ως τέτοιας (γνήσιας) εμμέσως πλην σαφώς και από το σκοπό άλλων διατάξεων εποπτείας των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και λαμβανομένου σε κάθε περίπτωση υπόψιν ότι ο πιστωτής λόγω της οργάνωσής του είναι σε θέση να προλάβει το απαράδεκτο – ατομικά και κοινωνικά – φαινόμενο της υπερχρέωσης.

Με βάση όλα τα παραπάνω, έχουν προβληθεί ενώπιον ελληνικών δικαστηρίων ισχυρισμοί περί ακυρότητας της σύμβασης της εγγύησης λόγω της συνδρομής συγκεκριμένων προϋποθέσεων που καταστούν την δέσμευση έναντι του πιστωτικού ιδρύματος ανήθικη και καταχρηστική. Γνωστό παράδειγμα λ.χ. στην ελληνική νομολογία αποτελεί το πραγματικό της υπ' αριθμ 7241/1999 απόφασης του Πρωτοδικείου Αθηνών (Νομικό βήμα 2000/1146), όπου φυσικό πρόσωπο 19 ετών εγγυήθηκε για δάνειο συγγενών της ύψους 63.000.000 δρχ. Το δικαστήριο έκρινε ότι "...η εκμετάλλευση από την τράπεζα της απειρίας της εγγυήτριας ώστε να επιβάλει την μονόπλευρη ικανοποίηση των συμφερόντων της με την ανάληψη από αυτή (εγγυήτρια) υπέρμετρων υποχρεώσεων υπέρ συγγενικών της προσώπων, χωρίς η τελευταία να απολαμβάνει αντίστοιχα οφέλη από τις δεσμεύσεις αυτές, όταν μάλιστα αυτό είναι σε γνώση της τράπεζας, συνιστά

συμπεριφορά αντίθετη στα χρηστά ήθη" (βλ. και ΠΠρθεσ 44277/2007 και ΠΠρθεσ 18503/2009, ΤΝΠ Ισοκράτης).

Σε γενικές γραμμές, μπορούμε να υποστηρίξουμε ότι θα μπορούσε να υπάρξει αντίθεση στα χρηστά ήθη σε περίπτωση μεγάλης δυσαναλογίας ανάμεσα στην έκταση της ευθύνης και στα οικονομικά μέσα του εγγυητή (π.χ. τέκνου ή συζύγου του πρωτοφειλέτη), που καθιστά την εγγύηση οικονομικά άσκοπη, εφόσον αυτή συνδυάζεται με άλλα ειδικά γεγονότα ή περιστάσεις, όπως π.χ. τον επηρεασμό του εγγυητή από υπάλληλο του πιστωτικού ιδρύματος, ο οποίος υποβάθμισε την έκταση και τον κίνδυνο της εγγύησης, ή την εκμετάλλευση μιας κατάστασης ψυχικής ανάγκης του εγγυητή ή/και του πρωτοφειλέτη (βλ. Απόστολος Γεωργιάδης, Η εξασφάλιση των πιστώσεων, 2008, σ. 39).

Στο ίδιο συμπέρασμα της άκυρης σύμβασης εγγύησης λόγω αντίθεσης στα χρηστά ήθη, μπορούμε να φτάσουμε και σε περίπτωση που εξ αρχής υπάρχει βεβαιότητα ως προς το αναξιόχρεο του πρωτοφειλέτη και άρα ο εγγυητής δεν αναλαμβάνει απλώς ένα ρίσκο αλλά είναι βέβαιο ότι θα κληθεί να καλύψει το χρέος του πρωτοφειλέτη. "Η κατάρτιση της σύμβασης εγγύησης για σκοπό άλλο από την ανάληψη κινδύνου, όπως στην περίπτωση, όπου δεν συντρέχει κίνδυνος αλλά εξ' αρχής βεβαιότητα -ήδη κατά το στάδιο χορήγησης της πίστωσης και συνακόλουθα της κατάρτισης της σύμβασης εγγύησης- ως προς το αναξιόχρεο του πρωτοφειλέτη, αντιβαίνει σαφώς στα χρηστά ήθη, τουλάχιστον στον βαθμό που ο εγγυητής συναίνεσε εν αγνοίᾳ της πραγματικής κατάστασης την οποία γνώριζε η δανείστρια τράπεζα και παρά το εμφανές την πλάνης του εγγυητής απέφυγε να διασαφηνίσει στον τελευταίο, όπως είχε υποχρέωση δυνάμει της ΑΚ 197" (Κορνηλάκης, ΕλλΔνη 2013/1577).

Upd: Κρίσιμη παρατήρηση πάνω στο ζήτημα της «ανήθικης εγγύησης» είναι ότι τα πιστωτικά ιδρύματα εσκεμμένων απαιτούν εγγυήσεις από συγγενικά πρόσωπα (κυρίως τέκνα) έστω κι αν τα τελευταία δεν έχουν περιουσία ή εισόδημα, λόγω του νεαρού της ηλικίας, για να «δέσουν» συναισθηματικά τον πρωτοφειλέτη και να εμποδίσουν καταδολευτικές μεταβιβάσεις στο μέλλον. Όπως έχει γραφτεί: **«Από την άλλη μεριά οι τράπεζες, στο πλαίσιο της οικονομικής πολιτικής τους φαίνεται, ωστόσο, να δέχονται ή ακόμη και να επιδιώκουν, όταν δεν υπάρχει εμπράγματη εξασφάλιση, μια εγγύηση που προσφέρεται από μέλη της οικογένειας, επειδή, με αυτό τον τρόπο, αποφεύγεται το ενδεχόμενο της εικονικής**

μεταβίβασης περιουσιακών στοιχείων σε συγγενείς προκειμένου να αποφευχθεί η κατάσχεση, αφού και οι ίδιοι ενέχονται αλλά και επειδή πιστεύουν ότι, με αυτό τον τρόπο, ο πρωτοφειλέτης θα είναι προσεκτικότερο στην αποπληρωμή του δανείου και θα πιεστεί περισσότερο συναισθηματικά στην εκπλήρωση των υποχρεώσεών του προκειμένου να μη επιβαρυνθούν τα παιδιά του και η γυναίκα του...».

Πρόσφατη απόφαση πάνω στο ζήτημα αυτό, η οποία δέχτηκε ισχυρισμό περί ακυρότητας της σύμβασης εγγύησης λόγω αντίθεσης στα χρηστά ήθη είναι η υπ' αριθμ. 92/2016 απόφαση του Μονομελούς Πρωτοδικείου Χίου. Σύμφωνα με την εν λόγω απόφαση: «Η δε τράπεζα, πέραν του ότι δεν έλεγχε προσηκόντως τη δυνατότητά της και το οικονομικό αποθεματικό και βεληνεκές της για την παροχή εγγύησης και την ανάληψη τέτοιας υποχρέωσης, δεν μερίμνησε, παραβιάζοντας δε και σχετική συμβατική υποχρέωσή της, όσον αφορά την προσήκουσα ενημέρωσή της, με βάση την αρχή της διαφάνειας των όρων της σύμβασης εγγύησης που συνήφθη μεταξύ τους. [...] Η δεύτερη ανακόπτουσα (σ.σ. εγγύητρια) στερούταν διαπραγματευτικής δύναμης και συμβατικής ελευθερίας και εξαθήνηκε στη λύση αυτή, σε συνδυασμό και με το γεγονός ότι η πρωτοφειλέτρια την καθησύχασε ότι δεν θα συμβεί κάτι κακό, ότι πρόκειται για απλές τυπικές υπογραφές («για τυπικό ζήτημα») και ανάληψη μιας απλής επικουρικής και υποστηρικτικής συνδρομής στην ίδια («απλή εξυπηρέτηση»). [...] Έτσι, προκειμένου να εξασφαλιστεί η τράπεζα, ενδεχομένως, διότι η πρωτοφειλέτρια δεν μπορούσε να βρει άλλη ικανή και διαθέσιμη εγγυοδοσία προς εξασφάλιση της καθ' ης για το δάνειο που έλαβε και το οποίο μόνο εκείνη καρπώθηκε -ουδόλως η εγγύητρια με την οποία δεν έχουν άλλη πλην της υπαλληλικής σχέσης εκμεταλλεύτηκε την κουφότητα, την απειρία και τη δεινή επαγγελματικά και οικονομικά θέση της και της υπέβαλε την υπογραφή της σύμβασης εγγύησης με δυσμενείς και καταχρηστικούς όρους σε βάρος της. [...] Εξάλλου, ουδέν κέρδος ή ωφέλεια προέκυψε για τη δεύτερη ανακόπτουσα από τη σύναψη της σύμβασης εγγύησης και την ανάληψη της σχετικής επιβάρυνσης έναντι της τράπεζας, που έλαβε χώρα προς όφελος και μόνο της πρωτοφειλέτριας, η οποία αποκόμισε το ισόποσο της σύμβασης πίστωσης, ενώ η εγγύητρια διατήρησε απλώς την εργασιακή της σχέση. [...] Ως εκ τούτου, βάσει των ανωτέρω, προκύπτει ότι η συγκεκριμένη δικαιοπραξία ήταν αισχροκερδής, καταπλεονεκτική και αντικείμενη στα χρηστά ήθη σε βάρος της εγγύητριας, διότι συνομολογήθηκαν εν αγνοίᾳ της

όροι δυσανάλογα επιβαρυντικοί και αδέμιτοι σε βάρος της, χωρίς να έχει το αναγκαίο μορφωτικό και κοινωνικό υπόβαθρο για να τους κατανοήσει, επεξεργαστεί και προβλέψει την έκταση και τη βαρύτητα των συμβατικών υποχρεώσεων, που αναλάμβανε με τη σύμβαση εγγύησης έναντι της τράπεζας, προς υποστήριξη της πρωτοφειλέτριας, αλλά και στερούμενη τη διαπραγματευτική δύναμη και την ελευθερία βούλησης κατά τον χρόνο σύναψής της, προκειμένου να ελέγξει και διαφοροποιηθεί ως προς τους επαχθείς συμβατικούς όρους που αποδέχθηκε, χωρίς πλήρη και ειδική ενημέρωση και διαφώτισή της εκ μέρους της τράπεζας, με ευθύνη αυτής».

Ομοίως απεφάνθη και η υπ' αριθμ. 184/2019 απόφαση του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Αθηνών σε σχέση με εγγύηση που είχε παράσχει νεαρή κοπέλα 23 ετών. Σύμφωνα με την εν λόγω απόφαση: «...αφού, όπως ανωτέρω εκτέθηκε, επρόκειτο για μια νεαρή κοπέλα 23 ετών, απόφοιτη λυκείου, που δεν διέθετε καμία εμπειρία στις τραπεζικές συναλλαγές, αφού δεν είχε ποτέ δανειοδοτηθεί από κάποιο πιστωτικό ίδρυμα ούτε είχε και κάποια οφειλή προς οιονδήποτε πιστωτικό ή μη φορέα. Πέραν δε τούτων, η εναγόμενη τραπεζική εταιρεία δεν έλεγχε προσκόντως την οικονομική δυνατότητα της ενάγουσας για την παροχή της εγγύησης και την εκ μέρους της ανάληψη τέτοιας υποχρέωσης, αφού επρόκειτο για μια απλή μισθωτή υπάλληλο που δεν διέθετε άλλους οικονομικούς πόρους για τη διαβίωση της πέραν του μισθού της, αλλά ούτε και προέβη –ως όφειλε– στην ορθή αξιολόγηση των οικονομικών της στοιχείων, τα οποία, απεναντίας συμπλήρωσε ανακριβώς, προκειμένου να επιτύχει υψηλότερη βαθμολογία στη συστημική αξιολόγηση του δανείου από το αρμόδιο τμήμα, όπως εκτενώς ανωτέρω εκτέθηκε. [...] Βάσει δε τούτων, κρίνεται ότι η συμβατική συμπεριφορά της τράπεζας ήταν αδέμιτη και καταπλεονεκτική σε βάρος της ενάγουσας και δεν μπορούν οι όροι της να συγχωρεθούν και δικαιολογηθούν αποκλειστικά και μόνο προς όφελος του πιστούχου και της τράπεζας, διότι διαταράσσουν υπέρμετρα την ισορροπία μεταξύ δικαιωμάτων και υποχρεώσεων από την έννομη σχέση του δανείου σε σχέση με τις τρεις εμπλεκόμενες πλευρές, προδήλως δε καταχρηστικά, δυσανάλογα και αντίθετα στα χρηστά ήθη, την καλή πίστη και τα συναλλακτικά ήθη, καταπλεονεκτικά και άδικα σε βάρος της εγγυήτριας, η οποία, σε κάθε περίπτωση, δεν μπορεί να αφεθεί ανυπεράσπιστη ως το πλέον αδύναμο μέρος της σύμβασης πίστωσης, στο έλεος των συμφερόντων και των αποφάσεων των άλλων συμβαλλομένων. [...] Η εξέλιξη αυτή είναι αφόρητα επαχθής

για την εγγυήτρια, η οποία δεσμεύθηκε υπέρμετρα πέρα από κάθε έννοια συμβατικής ελευθερίας και λογικής, χωρίς να έχει ως αντιστάθμισμα οποιοδήποτε συμφέρον ή ενδιαφέρον από τη σύμβαση πίστωσης υπέρ του πρωτοφειλέτη, από την οποία οφέλη είχαν μόνο η τράπεζα, η οποία εξασφάλισε την απαίτηση της με την προσωπική περιουσία της εγγυήτριας και ο πιστούχος, ο οποίος καρπώθηκε το προϊόν του δανείσματος, είναι δε προφανής η δυσαναλογία παροχής - αντιπαροχής μεταξύ των συμβαλλομένων στη σύμβαση πίστωσης - εγγύησης. Ως εκ τούτου, βάσει των ανωτέρω, προκύπτει ότι η συγκεκριμένη δικαιοπραξία ήταν αισχροκερδής, καταπλεονεκτική και αντικείμενη στα χρηστά ήθη σε βάρος της εγγυήτριας...».

δ) Ένσταση ακυρότητας σύμβασης εγγύησης λόγω πλάνης μεταξύ δήλωσης και βούλησης

Η πλάνη που αναφέρεται σε ιδιότητες του προσώπου θεωρείται ουσιώδης, αν κατά την καλή πίστη και τα συναλλακτικά ήθη οι ιδιότητες αυτές είναι τόσο σπουδαίες για όλη την δικαιοπραξία, ώστε αν το πρόσωπο γνώριζε την πραγματική κατάσταση δεν θα επιχειρούσε την δικαιοπραξία (βλ. ΑΚ 142). Ιδιότητα ενός προσώπου αποτελεί και το στοιχείο της φερεγγυότητάς του. Εφόσον επομένως ο δικαιοπρακτών εγγυητής στηρίχτηκε στην δεδομένη για αυτόν λόγω ψευδών παραστάσεων του πρωτοφειλέτη φερεγγυότητα του τελευταίου, και μάλιστα χωρίς να τον ενημερώσει σχετικώς ο δανειστής περί της αληθείας αν και είχε σχετική υποχρέωση, και εφόσον δεν θα επιχειρούσε την δικαιοπραξία εφόσον ανακάλυπτε την αφερεγγυότητα του πρωτοφειλέτη, η δικαιοπραξία είναι ακυρώσιμη. Η πλάνη αφορά μεν τα παραγωγικά αίτια της βουλήσεως αλλά αποτελεί τόσο ουσιώδης που ο ΑΚ έχει δεχτεί την επίδρασή της στην εγκυρότητα της δικαιοπραξίας. Πράγματι δεν στέκει στη βάσανο της λογικής ένα συγγενικό ή φιλικό πρόσωπο να εγγυάται υπέρ ενός πρωτοφειλέτη ο οποίος είναι εν γνώσει του δανειστή αφερέγγυος και δεν πρόκειται ποτέ να εξοφλήσει την οφειλή. Δεν έχει κανένα όφελος ο εγγυητής σε αυτήν την περίπτωση και καμία πρόθεση να απολέσει ο ίδιος στην πραγματικότητα την προσωπική του περιουσία η οποία είναι βέβαιο ότι θα υποστεί ισόποση της εγγύησης μείωση. Σε αυτές τις περιπτώσεις μπορούμε να δεχθούμε ότι πρόκειται για ακυρώσιμη εγγύηση με συνέπεια να μπορεί να ζητηθεί από το δικαστήριο η ακύρωσή της.

Επίσης, χαρακτηριστική είναι και η περίπτωση που πραγ-

ματεύεται η υπ' αριθμ. 1096/2006 του Άρειου Πάγου, όπου ο εγγυητής θεωρούσε ότι δεσμεύει (θέτει υπέγγυο) μόνο ένα συγκεκριμένο ακίνητό του στο οποίο θα εγγραφόταν προσημείωση υποθήκης και όχι όλη την προσωπική του περιουσία. Αν και ο εγγυητής ευθύνεται με όλη την προσωπική του περιουσία, στην συγκεκριμένη περίπτωση το δικαστήριο έκρινε ότι συνέτρεξε ουσιώδης πλάνη καθώς ο εγγυητής υπέγραψε ένα έγγραφο νομίζοντας ότι έχει ορισμένο περιεχόμενο, ενώ στην πραγματικότητα είχε διαφορετικό, και δέχτηκε τον περιορισμό της ευθύνης μόνο στο συγκεκριμένο ακίνητο το οποίο και είχε προσημειωθεί (βλ. και υπ' αριθμ. 104/2012 του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Κορίνθου). Κρίσιμη προϋπόθεση για την κατάφαση της ουσιώδους πλάνης, είναι να αναφέρεται αυτή σε σημείο τόσο σπουδαίου για όλη την σύμβαση, ώστε αν ο εγγυητής γνώριζε την αληθινή κατάσταση των πραγμάτων ουδέποτε να υπέγραφε την σύμβαση εγγυήσεως. Με άλλα λόγια, στην συγκεκριμένη περίπτωση να μην ήθελε ποτέ να θέσει σε κίνδυνο (να θέσει υπέγγυα) όλη την προσωπική του περιουσία ο υπογράψας την σύμβαση εγγύησης, αλλά μόνο το συγκεκριμένο περιουσιακό στοιχείο.

ε) Ένσταση ακυρότητας της σύμβασης λόγω απάτης

Γίνεται δεκτό ότι αν η αφερεγγυότητα του πρωτοφειλέτη ήταν εξαρχής δεδομένη και τούτο απεκρύβη δολίως από τον δανειστή και τον πρωτοφειλέτη στον εγγυητή, συντρέχει λόγος ακύρωσης της σύμβασης εγγύησης λόγω απάτης (Βλ. ΑΠ 238/1977, ΝοΒ 25/1183). Μάλιστα τούτο ισχύει ακόμα και εάν μόνο ο πρωτοφειλέτης εξαπάτησε τον εγγυητή σε υπαίτια άγνοια του δανειστή (ΑΚ 147 εδ. Β). ή αν ο οφειλέτης και ο δανειστής αποσιώπησαν σημαντικά γεγονότα ή παρέστησαν αυτά ατελώς αν και είχαν υποχρέωση πλήρους ενημέρωσης (Βλ. ΑΠ 373/2008, ΕλλΔνη 2009/448· ΑΠ 898/2000, ΕλλΔνη 41/1586). Εξάλλου η φερεγγυότητα του πρωτοφειλέτη κατά τον χρόνο καταρτίσεως της συμβάσεως της εγγύησης αποτελεί το κύριο κριτήριο τόσο για τη σύναψη της συμβάσεως της εγγύησεως όσο και για την κύρια πιστωτική σύμβαση. Πάνω στο γεγονός αυτό στηρίζονται οι συμβαλλόμενοι για τη σύναψη της συμβάσεως της εγγύησεως και πάνω σ' αυτό οικοδομείται ολόκληρη η ρύθμιση της εγγύησεως στον ΑΚ. Πάνω στο γεγονός αυτό στηρίζεται και το πιστωτικό ίδρυμα για να εγκρίνει την παροχή πίστωσης καθότι το τελευταίο δεν δικαιούται να χορηγήσει πίστωση σε αφερέγγυο πρόσωπο (βλ. σχετικούς κανόνες τραπεζικής εποπτείας). Ο δανειστής υποχρεούται να απαντά αληθώς στις ερω-

τήσεις του εγγυητή και να μην υποβαθμίζει ή μειώνει εν γνώσει του τον κίνδυνο που αναλαμβάνει ο εγγυητής, παρουσιάζοντας την ανάληψη της εγγύησης ως "απλό τυπικό στοιχείο".

στ) Ακυρότητα της σύμβασης εγγύησης λόγω έλλειψης υπογραφής του εγγυητή

Αν και σπάνιο να έχει συμβεί, δεν είναι τελείως απίθανο ώστε να μην αναφερθεί. Ο λόγος αυτός συντρέχει όταν η υπογραφή στη σύμβαση εγγύησης δεν έχει τεθεί από τον φερόμενο οφειλέτη-εγγυητή αλλά από τρίτο πρόσωπο, ή όταν δεν έχει υπάρχει καθόλου υπογραφή, και άρα ο φερόμενος εγγυητής μπορεί να προβάλλει το λόγο αυτό και να απαλλαχθεί από τις υποχρεώσεις του. Εφόσον ο εγγυητής δεν υπέγραψε δεν μπορεί να φέρει και την σχετική υποχρέωση, καθόσον μάλιστα η σύμβαση εγγύησης είναι από τον νόμο τυπική δικαιοπραξία, δηλ. είναι απαραίτητη η θέση της ιδιόχειρης υπογραφής του εγγυητή πάνω στο έγγραφο για να είναι έγκυρη η σύμβαση (ΑΚ 849).

ζ) Ένσταση που πηγάζουν από την κύρια πιστωτική σύμβαση

Θα πρέπει να επισημανθεί ότι εκτός από τις παραπάνω αντιρρήσεις τις οποίες μπορεί να προβάλλει ο εγγυητής, εφόσον συντρέχουν τα ανάλογα πραγματικά περιστατικά, αυτός έχει τη δυνατότητα να προσβάλλει και το υπαρκτό της ίδιας της οφειλής, ανεξαρτήτως του αν ασχοληθεί με αυτό ο πρωτοφειλέτης ή όχι (ο οποίος π.χ. λόγω έλλειψης προσωπικής περιουσίας μπορεί να μην ενδιαφέρεται καθόλου για την τύχη της υπόθεσης), βάσει λ.χ. καταχρηστικών και άκυρων όρων της ίδιας της σύμβασης, όπως έχουμε γράψει σε παλαιότερες αναρτήσεις. Τούτο, διότι βασική αρχή της σύμβασης εγγύησης, είναι η αρχή του παρεπομένου αυτής, σύμφωνα με την οποία ο εγγυητής ευθύνεται μόνο όσο ευθύνεται και ο πρωτοφειλέτης, ή με άλλα λόγια, ο εγγυητής υποχρεούται σε πληρωμή μόνο στην έκταση που υποχρεούται και ο πρωτοφειλέτης.

upd: Είναι λογικό ο εγγυητής να είναι σε θέση να προβάλλει και όσες ενστάσεις έχει ο πρωτοφειλέτης κατά του πιστωτικού ιδρύματος. Αυτές αφορούν συνήθως σε παράνομο τοκισμό, τοκισμό βάσει καταχρηστικών όρων κτλ.. Προβάλλοντας αυτές τις ενστάσεις ο εγγυητής είναι σε θέση όχι μόνο να μειώσει την απαίτηση, αλλά κάποιες φορές, ανάλογα και με τους όρους των συγκεκριμένων πιστωτικών συμβάσεων και τα χρήματα που ήδη έχει

καταβάλει ο πρωτοφειλέτης, να απαλλαγεί πλήρως από κάθε υποχρέωση.

η) Απόσβεση εγγυητικής ευθύνης λόγω ανανέωσης πιστωτικής σύμβασης μέσω «πρόσθετων πράξεων»

Για το ζήτημα αυτό έχει γραφτεί ήδη σχετικό σημείωμα. Χαρακτηριστική είναι και η υπ' αριθμ. 1008/2016 απόφαση του Εφετείου Αθηνών. Αρκεί μια αναφορά στον επίλογο του συγκεκριμένου σημειώματος: «Εγγυητές, τρίτοι που έχουν παράσχει προσημείωση υποδήκης στο πλαίσιο σύμβασης πίστωσης και πρωτοφειλέτες πρέπει να είναι ιδιαιτέρως προσεκτικοί όταν το πιστωτικό ίδρυμα κινείται εναντίον τους με διαταγή πληρωμής, ιδίως στις περιπτώσεις που έχουν λάβει χώρα στο μεταξύ πρόσθετες πράξεις τροποποίησης της αρχικής τους σύμβασης. Διότι νεότερες τροποποιητικές συμβάσεις οι οποίες δεν είναι απλά συμπληρωματικές - αυξητικές του ορίου της πίστωσης αλλά αποτελούν και τροποποιήσεις και άλλων όρων της αρχικής σύμβασης είναι δυνατόν να άγουν σε απαλλαγή τους από την ευθύνη (αναφορικά με την εγγύηση ή την προσημείωση) ή να δύνανται να στηρίξουν ελαττώματα της εκδοθείσας διαταγής πληρωμής. Τούτο μάλιστα συνάδει και με την κοινή λογική και αίσθηση δικαίου: όταν ο εγγυητής έχει παράσχει την εγγύησή του για μία συγκεκριμένη σύμβαση με συγκεκριμένους όρους και συγκεκριμένο τρόπο και χρόνο εξόφλησης, είναι μη αποδεκτό από την έννομη τάξη να θεωρείται, χωρίς την έγγραφη συμφωνία του, ότι συνεχίζει να ευθύνεται και με βάσει νέες συμβάσεις αντικατάστασης ή ουσιώδους τροποποίησης του αλληλόχρεου λογαριασμού που το πιστωτικό ίδρυμα έχει «θαφτίσει» πρόσθετες πράξεις.».

θ) Μεταγενέστερη έκλειψη του δικαιοπρακτικού θεμελίου της σύμβασης εγγύησης

Ένα ιδιαίτερο ζήτημα που εντοπίζουμε σπάνια στην νομολογία μας, είναι αυτό της μεταγενέστερης έκλειψης του δικαιοπρακτικού θεμελίου. Όταν κάποιος συμβάλλεται με το πιστωτικό ίδρυμα ως εγγυητής, έχει κάποιο συγκεκριμένο λόγο γι' αυτό: μπορεί π.χ. να εγγυάται υπέρ της συζύγου του, ή υπέρ της εταιρείας της οποίας είναι μέτοχος ή μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου ή ακόμα και υπέρ της επιχείρησης που είναι εργαζόμενος κοκ. **Το ερώτημα είναι απλό: μπορεί να απαλλαγεί από την εγγύηση αν έπαυσε να κατέχει την συγκεκριμένη θέση εξ αφορμή της οποίας εγγυήθηκε; Δηλ. αν αποχώρησε π.χ. από την εταιρεία, ή πώλησε τις μετοχές του**

ή λύθηκε ο γάμος του με την/τον σύζυγό του. Η απάντηση που μπορεί να δοθεί στο πλαίσιο ενός σύντομου σημειώματος είναι ότι είναι δυνατή η απαλλαγή του εφόσον αποδείξει ότι το πιστωτικό ίδρυμα γνώριζε ότι ο λόγος παροχής της εγγύησης ήταν η αυτή η ιδιαιτερη σχέση του εγγυητή με τον πρωτοφειλέτη και ότι ο εγγυητής συμβλήθηκε υπό την προϋπόθεση ότι θα συνεχίσει να είναι ενεργής αυτή η σχέση. Όπως έχει παρατηρηθεί και στην βιβλιογραφία (Μάρκου, Ελληνη 1989/954) "Περιστατικά, τα οποία συμβάλλουν στο σχηματισμό της δικαιοπρακτικής βουλήσεως των συμβαλλομένων και πάνω στα οποία τα μέρη κυρίως στήριξαν τη βούλησή τους για τη σύναψη της συμβάσεως. Τα περιστατικά αυτά πρέπει να είναι κοινά για αμφοτέρους του συμβαλλόμενους και χωρίς αμφιβολία όταν είχαν συμπεριληφθεί στη σύμβαση εγγύησεως αν τα μέρη μπορούσαν αν αμφιβάλλουν για τη διάρκεια ή την επέλευσή τους. Τέτοια περιστατικά μπορούν ιδίως να είναι όσα είναι ικανά να δημιουργήσουν σχέση ιδιαιτερης εμπιστοσύνης μεταξύ εγγυητή και πρωτοφειλέτη, στη διατήρηση της οποίας βάσιμα υπολογίζει ο εγγυητής, όπως η εταιρική (ή μετοχική) σχέση του εγγυητή προς την εταιρεία υπέρ της οποίας παρέχεται η εγγύηση ή η μεταξύ εγγυητή και πρωτοφειλέτη υφιστάμενη εργασιακή σχέση". Σχετικές αποφάσεις είναι οι υπ' αριθμ. 132/2008 και 7095/2009 του Πρωτοδικείου Αθηνών. Αμφότερες κάνουν δεκτούς ισχυρισμούς περί απαλλαγής λόγω αποχώρησης του εγγυητή από την εταιρεία πρωτοφειλέτιδα («...πιθανολογείται η ευδοκίμηση και του λόγου της ανακοπής (2ου) που αναφέρεται στην απόσβεση της οφειλής της αιτούσας λόγω εκλείψεως του δικαιοπρακτικου θεμελίου της συμβάσεως εγγύησεως σε συνδυασμό με το όρθρο 281 ΑΚ, αφού πιθανολογήθηκε ότι όταν η αιτούσα εγγυήθηκε υπέρ της πιστούχου εταιρίας, ήταν εταίρος αυτής, μετά δε την κατά το έτος 2005 αποχώρηση της από την εταιρία και την μετατροπή της τελευταίας σε μονοπρόσωπη ΕΠΕ, γεγονός που έγινε αμέσως γνωστό στην καθή, εξέλιπε το δικαιοπρακτικό θεμέλιο της συμβάσεως εγγύησεως, συνεκτιμώμενου του γεγονότος ότι έκτοτε η αιτούσα δεν έκανε χρήση της πιστώσεως, πάρα μόνο ο μοναδικός εταίρος της πιστούχου, το δε κλείσιμο του λογαριασμού έγινε πολύ αργότερα δηλαδή το Μάρτιο του έτους 2007, η δε δανείστρια τράπεζα είχε δια του αρμοδίου υπαλλήλου της διαβεβαίωσει προφορικώς την αιτούσα ότι δεν θα κινηθεί εναντίον της, θεωρώντας την απεμπλακείσα από τις υποχρεώσεις της εγγυήσεως...».

ΤΟ "COLPO GROSSO" ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ

Γιώργος Ψαράκης
ΜΔΕ, LL.M., PgCert

Αναδημοσίευση από Ναυτεμπορική

Περίληψη: Ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις σήμερα είναι η διόγκωση του χρέους τους προς τα πιστωτικά ιδρύματα. Μεγάλο μέρος αυτού του προβλήματος πηγάζει από την αύξηση ή διατήρηση αμετάβλητων των επιτοκίων χορήγησης των πιστωτικών ιδρυμάτων την δεκαετία 2009-2018. Στο παρόν άρθρο αναλύεται το πρόβλημα σε σχέση με την παράνομη και καταχρηστική πρακτική τραπεζών να μεταβάλλουν τα επιτόκια δανεισμού βάσει αόριστων και μη δυνάμενων να ελεγχθούν κριτηρίων.

Ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις σήμερα είναι η διόγκωση του χρέους τους προς τα πιστωτικά ιδρύματα. Μεγάλο μέρος αυτού του προβλήματος πηγάζει από την αύξηση ή διατήρηση αμετάβλητων των επιτοκίων χορήγησης των πιστωτικών ιδρυμάτων την δεκαετία 2009-2018. Αν και τα βασικά επιτόκια αναφοράς (ΕΚΤ, EURIBOR) μειωνόντουσαν συνεχώς ήδη από τα τέλη του 2008, τα επιτόκια επιχειρηματικών χορηγήσεων των τραπεζών ακολουθούσαν σε άλλες περιπτώσεις σταθερή και σε άλλες ακόμα και αντίστροφη πορεία. Αυτό έχει φυσικά ως αποτέλεσμα σήμερα να ζητείται από τις επιχειρήσεις να ρυθμίσουν ποσά τα οποία είναι δυσανάλογα του πραγματικού κόστους δανεισμού τους και σε κάθε περίπτωση αντίθετα με το εποπτικό δίκαιο των τραπεζών και το δίκαιο προστασίας του καταναλωτή-δανειολήπτη. Ειδικότερα:

1. Σύμφωνα με σχετική απόφαση της Τράπεζας της Ελλάδος του 2004 (ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΘΕΜΑΤΩΝ 178/19-7-2004), όλα τα πιστωτικά ιδρύματα θα έπρεπε να εφαρμόζουν στα δάνεια κυμανόμενων επιτοκίων, συμπεριλαμβανομένων των επιχειρηματικών δανείων, δείκτες επιτοκιακού χαρακτήρα, ευρέως διαδεδομένους και σε συνάρτηση με τις χρηματοδοτικές ανάγκες των τραπεζών, με παράδειγμα τα παρεμβατικά επιτόκια της ΕΚΤ, Euribor, απόδοση ομολόγων, βραχυπρόθεσμων τίτλων κοκ. Οι δείκτες αυτοί μπορούσαν να τεθούν ως επιτόκιο βάσης πάνω στο οποίο υπήρχε η δυνατότητα να συμφωνηθεί όποιο περιθώριο επιθυμούσαν τα συμβαλλόμενα μέρη. Επομένως αν ένα επιχειρηματικό δάνειο χορηγούνταν με κυμανόμενο επιτόκιο Euribor3m + 3% περιθώριο π.χ., ο δανειολήπτης ήταν σε θέση κάθε μέρα να ελέγχει και μόνος του το τρέχον επιτόκιο της σύμβασής του ανατρέχοντας απλώς σε μια οικονομική εφημερίδα για να μάθει το Euribor3m και προσθέτοντας κατόπιν το περιθώριο του 3%. Τα πιστωτικά ιδρύματα ωστόσο, κατά το συντριπτικά μεγαλύτερο μέρος τους, αγνόησαν την υποχρεωτική αυτή απόφαση της Τράπεζας της Ελλάδος και συνέχιζαν να εφαρμόζουν τα δικά τους επιτόκια ως επιτόκια βάσης του κυμανόμενου επιτοκίου. Άλλες τράπεζες το τιτλοφορούσαν "Βασικό Επιτοκό Χορηγήσεων", άλλες "Βασικό Επι-

τόκιο Χρηματοδοτήσεων" κοκ. Η λογική ήταν η εξής: κάθε τράπεζα διαμόρφωνε ανά τακτά χρονικά διαστήματα το δικό της επιτόκιο βάσης, κατά την δική της ανέλεγκτη κρίση, βάσει του οποίου μεταβαλλόταν το κυμανόμενο επιτόκιο όλων των επιχειρηματικών δανείων. Αυξάνοντας λ.χ. 0,5% το επιτόκιο βάσης η εκάστοτε τράπεζα μπορούσε να αυξήσει τα έσοδά της κατά εκατομμύρια ευρώ, λόγω της αυτόματης σύνδεσης του δικού της επιτοκίου βάσης με όλα τα χορηγηθέντα επιχειρηματικά δάνεια κυμανόμενου επιτοκίου.

2. Φυσικά, θα μπορούσε κάποιος να επιχειρηματολογήσει ότι σε μια ελεύθερη οικονομία, αφού τα μέρη συμφώνησαν στο συγκεκριμένο επιτόκιο, δεν μπορεί εκ των υστέρων ο δανειολήπτης να "πάρει πίσω την υπογραφή του". Το πρόβλημα, όμως, δεν έγκειται στην αρχική συμφωνία, που όντως δεν μπορεί να ελεγχθεί σε μια ελεύθερη οικονομία, όπου ο πιστολήπτης έχει την δυνατότητα να συγκρίνει και να επιλέξει την τράπεζα που του παρέχει το μικρότερο επιτόκιο δανεισμού. Το πρόβλημα γεννάται μετά την σύναψη της σύμβασης και καθ' όλη την διάρκεια λειτουργίας του δανείου. **Η τράπεζα ενώ έχει δεσμεύσει πλέον τον πιστολήπτη-πελάτη της, μπορεί μονομερώς να αυξάνει το επιτόκιο βάσης της και άρα το επιτόκιο όλων των δανείων με κυμανόμενο επιτόκιο που έχει χορηγήσει.**

3. Ένας άλλος αντίλογος θα ήταν ότι οι τράπεζες μεταβάλλαντο βασικά τους επιτόκια χορηγήσεων με βάση το κόστος του χρήματος και τις συνθήκες της αγοράς, όπως εξάλλου αυτό οριζόταν και στις δανειακές συμβάσεις (στις συμβάσεις αναφέρονταν και άλλοι παράγοντες όπως π.χ. η διακύμανση του πληθωρισμού, ο γενικός και ειδικός πιστωτικός κίνδυνος, οι συνθήκες ανταγωνισμού μεταξύ πιστωτικών ιδρυμάτων κοκ). Η κρίση και τα προβλήματα που αντιμετώπισε η Χώρα μας και το πιστωτικό μας σύστημα, εξύψωσαν το κόστος δανεισμού και άρα αυτό έπρεπε να μετακυλιστεί στους δανειολήπτες. Κανένας όμως παράγοντας από αυτούς που αναφέρονταν στις συμβάσεις δεν ήταν αριθμητικά μετρήσιμος ώστε να γνωρίζει ανά πάσα στιγμή ο δανειολήπτης το επιτόκιο της σύμβασής του. Υπάρχουν πιστωτικά ιδρύματα όπου η κατάχρηση των συμβατικών αυτών όρων είναι εξόφθαλ-

μη: παράλληλα με την ραγδαία πτώση των επιτοκίων της ΕΚΤ αυξάνανε τα δικά τους βασικά επιτόκια ή μειώνανε μεν τα βασικά επιτόκια αλλά σε αντιστάθμισμα αυξάνανε το περιθώριο (!). Για παράδειγμα, συγκεκριμένο πιστωτικό ίδρυμα σε τελικό επιτόκιο Euribor3m + 2% το 2010, λόγω μείωσης του επιτοκίου βάσης τα επόμενα χρόνια, αύξησε κατά 3% το περιθώριο με αποτέλεσμα το τελικό κυμαινόμενο επιτόκιο να παραμείνει στα ίδια σχεδόν επίπεδα.

4. Όσα αναφέρουμε εδώ είναι γνωστά στα πιστωτικά ιδρύματα και μάλιστα έχουν επιβληθεί κυρώσεις από την Τράπεζα της Ελλάδος οι οποίες και έχουν επικυρωθεί από το Συμβούλιο της Επικρατείας. **Ενδεικτικά αναφέρουμε την απόφαση 2857/2015 του Συμβουλίου της Επικρατείας που κρίθηκε η νομιμότητα σχετικού προστίμου για ρήτρα κυμαινόμενου επιτοκίου την οποία έκανε χρήση συστημικό πιστωτικό ίδρυμα στις συμβάσεις του και η οποία συνέδεε το επιτόκιο με το κόστος του χρήματος, την διακύμανση του πληθωρισμού, τον γενικό και ειδικό πιστωτικό κίνδυνο κοκ.** Κρίθηκε λοιπόν η σχετική ρήτρα ως παράνομη λόγω της πρόβλεψης στη δανειακή σύμβαση αόριστων και γενικόλογων κριτηρίων ως παραγόντων που επηρεάζουν τη μεταβολή του επιτοκίου και που ο μέσος συναλλασσόμενος δεν μπορεί να αντιληφθεί και να υπολογίσει.

5. Εξάλλου, στο παράνομο της πρακτικής αυτής καταλήγουμε λαμβάνοντας υπόψη και το δίκαιο της προστασίας του καταναλωτή. Αφού ήδη από την Ολομέλεια του Αρείου Πάγου (απόφαση 13/2015) έχει κριθεί ότι και η επιχείρηση δανειολήπτης είναι καταναλωτής, μπορούμε ευχερώς να εφαρμόσουμε το δίκαιο αυτό και στις περιπτώσεις χορήγησης επιχειρηματικών δανείων. Η νομοθεσία λοιπόν, ελληνική και κοινοτική, απαγορεύει να χρησιμοποιούνται ρήτρες επιτοκίου που δεν είναι διαφανείς και που η διακύμανσή τους δεν μπορεί να ελεγχθεί ευχερώς από τον δανειολήπτη. **Και φυσικά βασικό επιτόκιο τράπεζας το οποίο μεταβάλλεται βάσει αόριστων κριτηρίων όπως "κόστος του χρήματος" ή "συνθήκες της αγοράς και του ανταγωνισμού"** δεν μπορεί να υποστηρίζει κανές ότι είναι ευχερώς ελέγχιμο από τον δανειολήπτη. Και για το θέμα αυτό, έχουμε δεκάδες αποφάσεις ελληνικών δικαστηρίων, όπως και συστάσεις του Συνηγόρου του Καταναλωτή, που κάνουν δεκτούς αυτούς τους ισχυρισμούς.

6. Το μεγάλο ερώτημα που έρχεται άμεσα στο μυαλό του αναγνώστη είναι το εξής: ας πούμε ότι δεχόμαστε το παράνομο της συγκεκριμένης συμφωνίας κυμαινόμενου επιτοκίου, ποιο είναι το αποτέλεσμα; Εδώ οι απόψεις διίστανται. Μία απόψη δέχεται ότι θα πρέπει το αρχικό συμφωνηθέν επιτόκιο να επαναϋπολογιστεί βάσει των

διακυμάνσεων του παρεμβατικού επιτοκίου της ΕΚΤ, το οποίο θεωρείται ως ένα αντικειμενικό επιτόκιο μέτρησης του κόστους δανεισμού για τα πιστωτικά ιδρύματα. Η άλλη απόψη θέλει τα δάνεια να μετατρέπονται σε άτοκα, και να υποχρεούται μάλιστα το πιστωτικό ίδρυμα να επιστρέψει τους τόκους που έχει στο μεταξύ εισπράξει. Μάλιστα το άτοκο ή όχι των δανείων αυτών αναμένουμε να κριθεί από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο στην υπόθεση C-125/18.

7. Πίσω από αυτή την τελευταία απόψη περί επιβολής στην τράπεζα της κύρωσης του άτοκου δανείου, κρύβεται ο εξής συλλογισμός: αν η μόνη κύρωση στα πιστωτικά ιδρύματα που παραβιάζουν το παραπάνω νομοθετικό πλαίσιο είναι η εφαρμογή των διακυμάνσεων του επιτοκίου της ΕΚΤ, που ούτως ή άλλως ήταν υποχρεωμένα εξ αρχής να εφαρμόσουν (κατά κύριο λόγο θα εφάρμοζαν δείκτες ΕΚΤ ή Euribor), ποιο πιστωτικό ίδρυμα, ως λογικά σκεπτόμενη χρηματοδοτική επιχείρηση, θα αποφάσιζε να μην παραβιάζει τον νόμο; Αφού ακόμα και στις περιπτώσεις που ο δανειολήπτης θα προσφύγει στην δικαιοσύνη (σπανίως), το αποτέλεσμα είναι να εφαρμοστεί ότι θα έπρεπε να είχε εφαρμοστεί από την αρχή (απόφαση Banco Español de Crédito, Δικαστήριο Ε.Ε.). **Ενδέχεται, δηλαδή, η αντιμετώπιση αυτή να παροτρύνει το πιστωτικό ίδρυμα «απλώς να δοκιμάσει την τύχη του περιλαμβάνοντας στην σύμβαση όσο το δυνατόν περισσότερες καταχρηστικές ρήτρες και ελπίζοντας ότι σημαντικό ποσοστό αυτών θα διαφύγει της προσοχής του εθνικού δικαστή»** (Προτάσεις Γενικού Εισαγγελέα Δικαστηρίου Ε.Ε. -Υπόθεση C618/10).

8. Τα ελληνικά δικαστήρια μέχρι στιγμής προβαίνουν στην πρώτη λύση και αναπροσαρμόζουν τα επιτόκια με βάση τις μεταβολές του παρεμβατικού επιτοκίου της ΕΚΤ, άρα προς τα κάτω (βλ. ενδεικτικά Εφετείο Αθηνών 5180/2014). Με τον υπολογισμό αυτό, όμως, και πάλι προκύπτει ένα μεγάλο όφελος για τον δανειολήπτη, αν λάβουμε υπόψη μας ότι αφενός η αναπροσαρμογή αυτή γίνεται σε βάθος περίπου 10ετίας, αφετέρου ότι τα επιχειρηματικά δάνεια αφορούν σε μεγάλα ποσά δανεισμού και άρα υψηλά ποσά τόκων. **Για παράδειγμα, σε ένα δάνειο με χρήση αλληλόχρεου λογαριασμού ύψους 500.000 ευρώ, το ποσό των τόκων για μια δεκαετία, χωρίς καταβολή κεφαλαίου, με ένα επιτόκιο αναφοράς το οποίο παρέμεινε αμετάβλητο μετά το 2009 στο 8%, ανέρχεται στις 400.000 Ευρώ.** Αν αναπροσαρμοσθεί, όμως, με βάση τις μεταβολές του επιτοκίου της ΕΚΤ, προκύπτει μια ωφέλεια τόκων ύψους περίπου 160.000 Ευρώ, ποσό που θα πρέπει να επιστραφεί από το πιστωτικό ίδρυμα στον δανειολήπτη.

ΑΝΑΓΩΓΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΕΓΓΥΗΤΗ ΠΟΥ ΕΞΟΦΛΗΣΕ ΤΗΝ ΟΦΕΙΛΗ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΦΕΙΛΕΤΗ

**Άντα Τσόγια
ΜΔΕ (mult.)**

Περίληψη: Συχνά στη συναλλακτική πρακτική, ο δανειστής προκειμένου να προβεί στην αιτούμενη χρηματοδότηση, απαιτεί όπως ένα τρίτο πρόσωπο χορηγήσει υπέρ αυτού σχετική εγγύηση, δηλαδή να αναλάβει έναντι του δανειστή την υποχρέωση να εκπληρώσει την παροχή του ίδιου (του πρωτοφειλέτη) στην περίπτωση που ο τελευταίος δεν το κάνει. λ.χ. προκειμένου η τράπεζα (δανειστής) να χορηγήσει δάνειο σε ένα πρόσωπο (δανειολήπτης - οφειλέτης), συνήθως, ζητά την παροχή εγγύησης υπέρ του δανειολήπτη από ένα τρίτο φερέγγυο πρόσωπο (εγγυητής), με σκοπό να εξασφαλίσει ότι ο δανειολήπτης θα αποπληρώσει το δάνειο που έλαβε. Ο εγγυητής, στην περίπτωση που κληθεί και πράγματι εκπληρώσει την υποχρέωση του πρωτοφειλέτη απέναντι στο δανειστή του, δικαιούται, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, να στραφεί αναγωγικά (αναγωγικό δικαίωμα), εναντίον του πρωτοφειλέτη και υποκαθίσταται εκ του νόμου στα δικαιώματα του δανειστή, στο μέτρο που ικανοποίησε τον τελευταίο (άρθ. 858 ΑΚ).

1. Εισαγωγικά:

Η εγγύηση αποτελεί τριπρόσωπη σχέση ανάμεσα στον δανειστή, τον πρωτοφειλέτη και τον εγγυητή. Αντικείμενο της εγγύησης είναι η υποχρέωση που αναλαμβάνει ο εγγυητής να εκπληρώσει μέσω της δικής του περιουσίας την παροχή του πρωτοφειλέτη προς το δανειστή, σε περίπτωση που ο τελευταίος την παραλείψει. Παρατηρούμε, λοιπόν, την ύπαρξη και λειτουργία τριών ξεχωριστών εννόμων σχέσεων μεταξύ των ανωτέρω προσώπων: α) τη σύμβαση μεταξύ δανειστή και πρωτοφειλέτη, β) τη σύμβαση εγγύησης, που συμφωνείται αποκλειστικά μεταξύ του εγγυητή και του δανειστή (δεν απαιτείται καν να γνωρίζει την ύπαρξη σύμβασης εγγύησης ο οφειλέτης) και γ) τη μεταξύ εγγυητή και πρωτοφειλέτη εσωτερική έννομη σχέση, η οποία λειτουργεί ανεξάρτητα τόσο από τη σύμβαση εγγύησης όσο και από τη συναφθείσα μεταξύ του εγγυητή και του δανειστή σύμβαση. Πολλές φορές, δεδομένης της αφερεγγυότητας του κυρίως υπόχρεου προσώπου (οφειλέτη) καλείται το τρίτο πρόσωπο της σχέσης, ο εγγυητής, να καταβάλει στο δανειστή μέρος ή και το σύνολο της οφειλής. **Ακολούθως**, αναφέρονται συνοπτικά αλλά με σαφήνεια οι προϋποθέσεις γέννησης και η, μέσω νομολογιακών παραδειγμάτων, λειτουργία του δικαιώματος του εγγυητή που πράγματι αποπλήρωσε την οφειλή να στραφεί κατά του οφειλέτη, προκειμένου να λάβει από τον τελευταίο όσα κατέβαλε.

2. Προϋποθέσεις υποκατάστασης του εγγυητή στα δικαιώματα του δανειστή:

α) Ο εγγυητής, προηγουμένως, να έχει ικανοποιήσει το δανειστή: Η ικανοποίηση πρέπει να είναι οριστική και πραγματική (δεν αρκεί απλή απαλλαγή του εγγυητή με άφεση χρέους), μπορεί να είναι μερική ή ολική, ενώ

μπορεί να πραγματοποιηθεί με καταβολή ή άλλο υποκατάστατο τρόπο (συμψηφισμό με ανταπαίτηση του εγγυητή, δημόσια κατάθεση στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων κ.λπ.), όπως, επίσης, και κατόπιν επίσπευσης αναγκαστικής εκτέλεσης από πλευράς του δανειστή (λ.χ. ο εγγυητής να καταβάλει εκουσίως ή κατόπιν κατάσχεσης/πλειστηριασμού περιουσιακών στοιχείων του από την τράπεζα - δανειστρια, το σύνολο ή μέρος των οφειλόμενων από το δανειολήπτη δόσεων στην τελευταία). Σημειώνεται ότι, σε περίπτωση μερικής ικανοποίησης, ο εγγυητής υποκαθίσταται στα δικαιώματα του δανειστή στο μέτρο και την έκταση που ικανοποίησε τον τελευταίο.

β) Ο εγγυητής να έχει αναγωγικό δικαίωμα κατά του πρωτοφειλέτη: Ο εγγυητής, αφού ικανοποιήσει, κατά τα ανωτέρω (βλ. παρ. 2 περ. α), το δανειστή, για να υπεισέλθει στη θέση του τελευταίου έναντι του πρωτοφειλέτη θα πρέπει να δικαιολογείται αυτό από την εσωτερική έννομη σχέση που τον συνδέει με τον πρωτοφειλέτη. Δηλαδή, το εάν ο εγγυητής θα έχει το δικαίωμα να στραφεί με τη σειρά του κατά του πρωτοφειλέτη και να αναζητήσει από τον τελευταίο όσα κατέβαλε στο δανειστή, εξαρτάται από την εσωτερική σχέση που κάθε φορά συνδέει τον πρωτοφειλέτη με τον εγγυητή, η φύση της οποίας κρίνεται κάθε φορά ανάλογα με τα υπάρχοντα πραγματικά περιστατικά. Μόνο όταν η μεταξύ των τελευταίων σχέση μπορεί να δικαιολογήσει την ικανοποίηση του δανειστή από τον εγγυητή θα υπάρχει αναγωγικό δικαίωμα του εγγυητή κατά του πρωτοφειλέτη (λ.χ. όταν ο εγγυητής ανέλαβε έναντι του οφειλέτη την εγγύηση στο πλαίσιο εντολής που ο τελευταίος του έδωσε, ή δυνάμει σύμβασης έργου μεταξύ τους). **Αντίθετα, ο εγγυητής δεν θα έχει αναγωγικό δικαίωμα και επομένως δεν θα δικαιούται να στραφεί κατά του πρω-**

τοφειλέτη, στις περιπτώσεις που η μεταξύ του εγγυητή και πρωτοφειλέτη έννομη σχέση είναι τέτοιας φύσης, που δεν μπορεί να δικαιολογήσει την ύπαρξή του (λ.χ. όταν ο εγγυητής ανέλαβε έναντι του οφειλέτη την εγγύηση χαριστικά, στο πλαίσιο δωρεάς). Την ύπαρξη του αναγωγικού δικαιώματος, κατά τα ανωτέρω, πρέπει να επικαλεστεί και να αποδείξει ο εγγυητής (ΑΠ 1614/19999, Ελληνη 2000, 382). Σε περίπτωση, δε, ο που πρωτοφειλέτης αμφισβητεί την ύπαρξη δικαιώματος αναγωγής, ο εγγυητής δικαιούται να ασκήσει αναγνωριστική αγωγή σε βάρος του πρωτοφειλέτη με αίτημα την αναγνώριση της συνδρομής δικαιώματος αναγωγής, εφόσον καταβάλει στον δανειστή (ΑΠ 1065/1990 ΕΕΝ 1991,424). Στην εν λόγω αγωγή θα/ πρέπει να εκτίθεται με σαφήνεια και πληρότητα το δικαίωμα αναγωγής του εγγυητή, άλλως θα πάσχει αοριστίας, η οποία δεν δύναται να θεραπευθεί με τις προτάσεις ή την παραπομπή σε έγγραφα (ΑΠ 784/75 ΑρχΝ 26.235)

3. Περιπτωσιολογία βασικότερων εσωτερικών σχέσεων, που δικαιολογούν ή δεν δικαιολογούν τη γέννηση αναγωγικού δικαιώματος του εγγυητή κατά του πρωτοφειλέτη.

A. Περιπτώσεις που δικαιολογείται η γέννηση αναγωγικού δικαιώματος:

i) Σύμβαση εντολής: Η σύμβαση εντολής (άρθ. 713 επ. ΑΚ) αποτελεί σύμβαση μεταξύ δύο προσώπων (εν προκειμένω πρωτοφειλέτη - εγγυητή), με προσωπικό και εμπιστευτικό χαρακτήρα, κατά την οποία ο εντολέας (πρωτοφειλέτης) αναθέτει στον εντολοδόχο (εγγυητή), χωρίς αμοιβή, τη διεξαγωγή μίας υπόθεσης. Η σύμβαση εντολής μπορεί να καταρτισθεί και άτυπα μεταξύ των μερών, ρητά ή και σιωπηρά, πάντοτε όμως θα πρέπει να προκύπτει με σαφήνεια. Από τη σύμβαση εντολής ουσιαστικά παρέχεται στον εντολοδόχο το δικαίωμα να ζητήσει από τον εντολέα την απόδοση των δαπανών στις οποίες υποβλήθηκε, κατά την κανονική εκτέλεση της εντολής (713 και 722 ΑΚ). **Κατωτέρω παρατίθενται παραδείγματα αποφάσεων της Νομολογίας, στα οποία αναγνωρίστηκε η ύπαρξη δικαιώματος αναγωγής του εγγυητή, στην περίπτωση που η εσωτερική σχέση πρωτοφειλέτη εγγυητή ήταν αυτή της εντολής:**

- **Μέλη Διοικητού Συμβουλίου (Δ.Σ.) Ανώνυμης Εταιρείας (Α.Ε.) συμβλήθηκαν ως εγγυητές σε σύμβαση τραπεζικού δανείου της Α.Ε., σε εκτέλεση σύμβασης εντολής της Α.Ε.. Λόγω μη τηρήσεως των όρων της σύμβασης**

η τράπεζα κατήγγειλε το δάνειο και εξέδωσε διαταγή πληρωμής την οποία κοινοποίησε σε πρωτοφειλέτιδα και εγγυητές, με την οποία οι καθ' ου επιτάσσονταν να καταβάλουν ποσό ύψους 90.899,57 ευρώ. Ένας εκ των εγγυητών, γνωρίζοντας ότι η περιουσιακή κατάσταση της εταιρείας δεν επαρκούσε πλέον για την αποτληματική της οφειλής, έχοντας ασκήσει μεν ανακοπή, φοβούμενος, όμως, για την επικείμενη κατάσχεση στη δική του ακίνητη περιουσία (καθώς η διαδικασία αναγκαστικής εκτέλεσης δεν είχε ανασταλεί κατά το τότε ίσχυον άρθ. 938 ΚΠολΔ) και προκειμένου να την αποτρέψει προέβη καταβολή του συνολικώς οφειλόμενου ποσού και έπειτα στράφηκε αναγωγικά κατά της εταιρείας και των συνεγγυητών. Το δικαστήριο έκανε δεκτή την αγωγή του (ΜΠρΛαμ 16/2021).

• Συνήθη δάνειο μεταξύ ιδιώτη (οφειλέτης) και τράπεζας (δανειστής), στο πλαίσιο του οποίου τρίτο πρόσωπο (εγγυητής) παρείχε εγγύηση δυνάμει σύμβασης εντολής μεταξύ οφειλέτη και εγγυητή. Ο οφειλέτης έπεισε τον εγγυητή να δώσει την εγγύηση παριστάνοντάς του ψευδώς ότι η προσωπική του περιουσία επαρκούσε για την κάλυψη του δανείου, ενώ στην πραγματικότητα δεν διέθετε κανένα περιουσιακό στοιχείο. Κατά συνέπεια προκειμένου ο εγγυητής να αποτρέψει την αναγκαστική εκτέλεση της περιουσίας του από την τράπεζα αναγκάστηκε να καταβάλει το ληξιπρόθεσμο και απαιτήτο ποσό του δανείου ύψους 18.529,98 ευρώ, ζημιούμενος ο ίδιος. Το πρωτοβάθμιο δικαστήριο δέχθηκε την αγωγή του εγγυητή διατάσσοντας την, δυνάμει της υποκατάστασης του εγγυητή στα δικαιώματα της τράπεζας, καταβολή του ως άνω ποσού στον εγγυητή - ενάγοντα (ΜονΠρωΤΠατρ 473/2015), το δε δευτεροβάθμιο δικαστήριο επικύρωσε την ως άνω κρίση (ΜονΕΦΠατρ 307/2020).

ii) Διοίκηση αλλοτρίων: Η διοίκηση αλλοτρίων (άρθ. 730-740 ΑΚ) αποτελεί μία πραγματική κατάσταση μεταξύ του διοικητή (εγγυητή) και του κυρίου της υπόθεσης (πρωτοφειλέτη), η οποία αναγνωρίζεται ως υφιστάμενη από το νόμο εκ μόνου του γεγονότος ότι ο διοικητής χειρίζεται και διοικεί ξένη υπόθεση, χωρίς να έχει δικαιώματα ή σχετική υποχρέωση. Εν προκειμένω, αν ο εγγυητής, ως διοικητής αλλοτρίων, αναλαμβάνει τον (χειρισμό) της ξένης υπόθεσης προς το συμφέρον και σύμφωνα με την πραγματική ή την εικαζόμενη θέληση κυρίου (πρωτοφειλέτη), έχει δικαιώματα να ζητήσει από αυτόν τις δαπάνες της διοίκησης και την ανόρθωση των ζημιών (άρθ. 713

επ., 730και 736 ΑΚ). Αν, όμως, δεν συντρέχουν οι εν λόγω προϋποθέσεις, ήτοι α) η διεξαγωγή υπόθεσης, β) η φύση της υπόθεσης ως «ξένης» και γ) να μην πρόκειται για σύμβαση εντολής, ο διοικητής θα δικαιούται να ζητήσει μόνο την απόδοση των δαπανών στις οποίες υπεβλήθη, κατά τις διατάξεις για τον αδικαιολόγητο πλουτισμό (άρθ. 737 ΑΚ, 904 επ. ΑΚ). Σημειώνεται ότι ο χαρακτήρας της υπόθεσης ως «ξένης» κρίνεται ανάλογα με τα εκάστοτε πραγματικά περιστατικά (**λ.χ. σε περιπτώσεις κεφαλαιουχικών εταιρειών κλειστούν τύπου (συχνά οικογενειακού χαρακτήρα)**, όπου οι μετοχές/μερίδια ανήκουν σε περιορισμένο αριθμό προσώπων, τα οποία συνήθως ασκούν και διοικητικά - διαχειριστικά καθήκοντα (ουσιαστικοί κύριοι) και εγγυώνται προσωπικά για τα χρέη του νομικού προσώπου, παρά το γεγονός ότι πρόκειται για αυτοτελή νομικά πρόσωπα, εντούτοις ενδέχεται η πράξη του εγγυητή - μετόχου - διαχειριστή να εγγυθεί υπέρ της εταιρείας να μην έχει το χαρακτήρα ξένης έναντι αυτού υπόθεσης, αλλά ίδιας). Ακολουθεί παράδειγμα από τη νομολογία, στο οποίο αναγνωρίστηκε η ύπαρξη δικαιώματος αναγωγής του εγγυητή, στην περίπτωση που η εσωτερική σχέση πρωτοφεύλέτη εγγυητή ήταν αυτή της θεμιτής διοίκησης αλλοτρίων:

- **A.E. λήψης και διαβίβασης χρηματιστηριακών εντολών συνήψε με έτερη A.E. σύμβαση συνεργασίας με την οποία ανέλαβε την υποχρέωση να διαβιβάζει προς την τελευταία, έναντι προμήθειας καταβαλλόμενης από την ως άνω χρηματιστηριακή εταιρεία, εντολές τρίτων για την αγορά και πώληση μετοχών μέσω του Χρηματιστηρίου Αξιών Αθηνών. Με ειδικό όρο της εν λόγω σύμβασης εγγυήθηκε ως αυτοφεύλετρια για τις οφειλές των τρίτων προς την εταιρεία από την εκτέλεση των σχετικών ως άνω εντολών, οι οποίες μέσω της πρώτης θα διαβιβάζονταν στην τελευταία. Επενδυτής, ο οποίος είχε καταρτίσει σύμβαση παροχής επενδυτικών υπηρεσιών με την πρώτη ως άνω A.E., την εξουσιοδότησε να διαβιβάζει τις εντολές του κατά τα ανωτέρω. Από μετοχές που η ως άνω εταιρεία είχε αγοράσει εν ονόματι και για λογαριασμό του επενδυτή ο τελευταίος όφειλε στην πρώτη A.E. ποσό ύψους 7.303.257 δραχμών, το οποίο λόγω της άρνησής του η χρηματιστηριακή εταιρεία υποχρεώθηκε να καταβάλει, ώστε να αποφύγει την άσκηση κατά αυτής αγωγής επί τη βάσει στης εγγύησης που είχε παράσχει. Η εγγύητρια αφού κατέβαλε την οφειλή στράφηκε αναγωγικά κατά του οφειλέτη. Το δικαστήριο αναγνώρισε ότι η εγγύητρια έχει δικαίωμα αναγωγής κατά του πρωτοφεύ-**

λέτη, λόγω υφιστάμενης μεταξύ τους έννομης σχέσης με τη μορφή της μη γνήσιας ή νόθου διοίκησης αλλοτρίων (διαχειρίστηκε εν γνώση της ξένη υπόθεση σαν δική της προς το συμφέρον της, για να λάβει προμήθεια από τη δανείστρια) (ΑΠ 668/2007).

Β. Περιπτώσεις που δεν δικαιολογείται η γέννηση αναγωγικού δικαιώματος:

i) Καταβολή από ελευθεριότητα - χαριστικώς (λ.χ. δωρεά): Όπως αναφέρθηκε και ανωτέρω, δεν υφίσταται δικαιώμα αναγωγής, εφόσον αυτό δεν μπορεί να δικαιολογηθεί από την εσωτερική σχέση (πρωτοφεύλέτη εγγυητή). Αυτό συμβαίνει, ιδίως, στην περίπτωση που η έννομη σχέση εγγυητή και πρωτοφεύλέτη είναι χαριστική, όπως λ.χ. όταν η αιτία της ανάληψης της εγγύησης ήταν η δωρεά του εγγυητή προς τον πρωτοφεύλέτη. Ακολούθως, παρατίθενται σχετικές δικαστικές αποφάσεις, οι οποίες καταλήγουν στην παραδοχή ότι δεν υφίσταται δικαιώμα αναγωγής του εγγυητή (και ως εκ τούτου υποκατάστασή του στα δικαιώματα του δανειστή), στην περίπτωση που η εσωτερική σχέση πρωτοφεύλέτη εγγυητή ήταν χαριστική:

- **Οικογενειακή Ο.Ε. που μετατράπηκε σε Α.Ε., η οποία διατήρησε τον οικογενειακό της χαρακτήρα. Οι αρχικοί εταίροι είχαν εγγυηθεί για την σύναψη δανειακών συμβάσεων της εταιρείας τους. Πούλησαν την ατομική τους περιουσία για να εξοφλήσουν, λόγω της δεινής οικονομικής κατάστασης της εταιρείας εκείνη την περίοδο. Πωλήθηκε ποσοστό του 51% των μετοχών που ανήκαν στον ένα εκ των εταίρων, αναφερομένων στη σύμβαση μεταβίβασης όλων των υποχρεώσεων της εταιρείας, όχι όμως των ανωτέρω καταβολών που έγιναν από τους εγγυητές. Ακολούθησε ο θάνατος της μίας εταίρου. Στην διαθήκη της δεν αναφερόταν καμία αξίωσή της από την άνω καταβολή που είχε πραγματοποιήσει. Η κληρονόμος της στράφηκε αναγωγικά κατά της πρωτοφεύλετριας. Κρίθηκε ότι οι οι ως άνω καταβολές των εγγυητών για την εξόφληση των χρεών της εταιρείας έγιναν από ελευθεριότητα.** Απορρίφθηκε η αγωγή κατά της Α.Ε. για απόδοση των καταβληθέντων, καθώς δεν θεωρήθηκε ότι συντρέχει περίπτωση σύμβαση εντολής, διοίκησης αλλοτρίων ή αδικαιολογήτου πλουτισμού. Ειδικότερα, η απόφαση καταλήγει αναφέροντας τα εξής: «Εκ των ανωτέρω, όμως, δεν αποδεικνύεται σύμβαση εντολής, ούτε διαχείριση ξένης υπόθεσης, αλλά αντιθέτους αυτόκλητες και εκ διαθέσεως ελευθεριότητας ενέργειες του [...] και της [...], εγκριθείσες εν συνεχείᾳ από την εναγομένη

εταιρία, οι οποίες έλαβαν χώρα λόγω της ταύτισης των περιουσιών των ανωτέρω με αυτήν της εναγομένης, που αποτελούσε οικογενειακή τους επιχείρηση, μέσω της οποίας εν τέλει βιοπορίζονταν και με την οποία είχαν πλήρη ταύτιση συμφερόντων. Η υπόθεση, δηλαδή, δεν εντάσσεται εν τέλει στην περιουσιακή και προσωπική σφαίρα άλλου προσώπου, ήτοι, της εναγομένης εταιρίας, ούτε και αφορούσε κατά κύριο λόγο στον κύκλο συμφερόντων αυτού του νομικού προσώπου, αλλά στον κύκλο των συμφερόντων του [...] και της [...], οι οποίοι, όπως προσθέτους απεδείχθη από τα επιμέρους προαναφερθέντα στοιχεία, δεν είχαν και συνείδηση ότι διοικούν ξένη υπόθεση. Η επίκληση αντιδέτως αναγωγικών αξιώσεων επί τη βάσει σύμβασης εντολής ή διοίκησης αλλοτρίων αποτελεί ex post εύρημα και δη μετά την απώλεια ελέγχου της εταιρίας από πλευράς του αρχικού βασικού μετόχου, η οποία και επέφερε έριδες μεταξύ των νέων συνεταίρων. Ελείψει δε δικαιώματος αναγωγής παρέλκει και η εξέταση του ζητήματος αν οι [...] και [...] είχαν παραιτηθεί σε κάθε περίπτωση αυτού του δικαιώματος, όπως ισχυρίζεται η εναγομένη. [...] η λόγω υποσχετικής σύμβασης δωρεάς ή εν γένει εξ ελευθεριότητας μονομερής χαριστική επίδοση με πρόθεση νομικής δέσμευσης αποτελούν νόμιμες αιτίες διατήρησης του πλουτισμού εδραζόμενες στο βούληση του δότη και επομένως η με ελεύθερη και νομικά ισχυρή βούληση παροχή εγγύησεως οδηγεί σε αυτοδέσμευση τους και οι ως άνω δε θα μπορούσαν ούτως ή άλλως να ζητούν την επιστροφή της αφέλειας, που προσπόρισαν, παραβλέποντας την προηγούμενη οικειοθελή τους πράξη, καθώς και την πίστη, που έδειξε σε αυτήν η πλουτήσασα εναγομένη εταιρία» (ΠΠριωανν 116/2010).

4. Αποτελέσματα - Συνέπειες της υποκατάστασης του εγγυητή στα δικαιώματα του δανειστή

Εφόσον συντρέχουν οι ως άνω προϋποθέσεις, τότε, ήδη, από τη χρονική στιγμή που ο εγγυητής ικανοποίησε τον δανειστή υποκαθίσταται εκ του νόμου στα δικαιώματα του τελευταίου (στην έκταση που τον ικανοποίησε) και δικαιούται να στραφεί κατά του πρωτοφειλέτη, προκειμένου να λάβει ό,τι κατέβαλε. Ειδικότερα, η αξίωση του δανειστή κατά του πρωτοφειλέτη για καταβολή της οφειλής του τελευταίου μεταβιβάζεται εκ του νόμου στον εγγυητή στην έκταση και στην κατάσταση που βρισκόταν κατά τη στιγμή της ικανοποίησης. **Επιπλέον, συμμεταβιβάζονται στον εγγυητή (άρθ. 458 ΑΚ)** όλα τα παρεπόμενα της απαίτησης δικαιώματα του δανειστή

προς εξασφάλιση της κύριας οφειλής (λ.χ. προσημείωση ή υποθήκη του δανειστή σε ακίνητο του πρωτοφειλέτη ή τρίτου προσώπου, άλλες εγγυήσεις κ.λπ.), καθώς επίσης και τυχόν προνόμια που έχει ο δανειστής σε διαδικασίες αναγκαστικής εκτέλεσης. Όσον αφορά άλλου είδους εξασφαλίσεις, που ο δανειστής έχει τυχόν λάβει προς εξασφάλιση της απαίτησής του κατά του πρωτοφειλέτη (λ.χ. παρακράτηση κυριότητας περιουσιακού στοιχείου του οφειλέτη ή τρίτου), παρότι δεν μεταβιβάζονται αυτοδικαίως εκ του νόμου στο εγγυητή, εντούτοις, ο δανειστής υποχρεούται να προβεί στις απαραίτητες για τη μεταβίβασή τους ενέργειες. **Τέλος, ο εγγυητής υποκαθίσταται στη θέση του δανειστή και στις περιπτώσεις που ο τελευταίος έχει προβεί σε δικαστικές ενέργειες σε βάρος του οφειλέτη.**

5. Αναγωγή εναντίων λοιπών συνεγγυητών

Στην περίπτωση που υπάρχουν περισσότεροι εγγυητές στο πλαίσιο της ίδιας οφειλής, εφόσον ένας εξ αυτών ικανοποίησε το δανειστή (καταβάλει το σύνολο ή μέρος της οφειλής στο δανειστή) και έχει δικαιώματα αναγωγής (βλ. ως άνω παρ. 2), δύναται να στραφεί κατά των λοιπών συνεγγυητών του στην έκταση και για το ποσό που έχει δικαιώματα αναγωγής κατ' αυτών (άρθ. 860 ΑΚ). Οι περισσότεροι εγγυητές (συνεγγυητές) ευθύνονται έναντι του δανειστή εις ολόκληρον, ακόμη κι αν δεν ανέλαβαν από κοινού την εγγύηση (άρθ. 854, 860 και 487 ΑΚ). Αν δεν προκύπτει κάτι διαφορετικό από την εσωτερική σχέση μεταξύ των συνεγγυητών, τότε όλοι ευθύνονται κατά ίσα μέρη (άρθ. 487 παρ. 1 ΑΚ). **Επομένως, η υποκατάσταση του συνεγγυητή που κατέβαλε στα δικαιώματα του δανειστή εναντίον των λοιπών συνεγγυητών θα περιοριστεί μόνο στο ποσό της κύριας οφειλής που απομένει μετά την αφαίρεση του μέρους της οφειλής που βαρύνει τον ίδιο σαν συνεγγυητή. Το υπόλοιπο, λοιπόν, επιμερίζεται σε ίσα μέρη στους λοιπούς συνεγγυητές (εφόσον δεν προκύπτει κάτι άλλο από την εσωτερική τους σχέση) και θα μπορεί ο συνεγγυητής που κατέβαλε να το απαιτήσει από τους λοιπούς συνεγγυητές (Βλ. ενδεικτικά ΠΠρΠειρ 1756/2017).**

6. Απώλεια του δικαιώματος αναγωγής του εγγυητή

Ο εγγυητής που, σύμφωνα με το σύνολο των ανωτέρω αναφερόμενων, έχει αποπληρώσει μέρος ή το σύνολο της οφειλής και έχει δικαιώματα αναγωγής κατά του πρωτοφειλέτη (ή των λοιπών συνεγγυητών), ενδέχεται να το

χάσει και να μη μπορεί να στραφεί αναγωγικά κατά των τελευταίων προσώπων διεκδικώντας όσα κατέβαλε. Αυτό θα συμβεί στην περίπτωση που, πριν καταβάλει μέρος ή το σύνολο της οφειλής στο δανειστή, παρέλειψε να προβάλλει βάσιμες ενστάσεις, που είχε ο πρωτοφειλέτης (άρθ. 853 ΑΚ), τις οποίες γνώριζε ή όφειλε να γνωρίζει (άρθ. 859 ΑΚ) και οι οποίες ήταν αποφασιστικές για την τύχη της κύριας οφειλής. Ο εγγυητής θα πρέπει λόγω αμέλειάς του να παρέλειψε να προβάλλει τις εν λόγω ενστάσεις, γεγονός που κρίνεται ανάλογα με τα εκάστοτε πραγματικά περιστατικά, ενώ σε αντίθετη περίπτωση δεν στερείται του δικαιώματος αναγωγής (λ.χ. σε περίπτωση που ο δανειστής στραφεί κατά του εγγυητή και απαιτήσει την καταβολή της οφειλής, ενδέχεται ο εγγυητής να πρέπει, ενεργώντας με επιμέλεια, να ενημερώσει τον πρωτοφειλέτη, έτσι ώστε να μπορέσει να λάβει και ο ίδιος σχετική ενημέρωση αναφορικά με τυχόν ενστάσεις του τελευταίου και να τις προβάλει εγκαίρως στο δανειστή). Σημειώνεται ότι ο πρωτοφειλέτης θα πρέπει να αποδείξει ότι συντρέχουν οι ως άνω προϋποθέσεις και ως εκ τούτου ο εγγυητής έχει απολέσει το αναγωγικό του δικαίωμα, ο δε εγγυητής μπορεί κατ' ένσταση να ισχυριστεί ότι δικαιολογημένα δεν γνώριζε την ύπαρξη των συγκεκριμένων ενστάσεων. Ακόμη, όμως, και στην περίπτω-

ση που ο εγγυητής στερηθεί το δικαίωμα αναγωγής του γιατί παρέλειψε αμελώς να προβάλει εγκαίρως τις ενστάσεις του πρωτοφειλέτη, ενδέχεται να έχει κατά του πρωτοφειλέτη (ή των συνεγγυητών) ή του δανειστή αξίωση από αδικαιολόγητο πλουτισμό (άρθ. 904 ΑΚ).

7. Αντί επιλόγου

Στην περίπτωση που ο εγγυητής, πράγματι καταβάλει στο δανειστή ένα μέρος ή το σύνολο της οφειλής του πρωτοφειλέτη και συντρέχει περίπτωση υποκατάστασης, σύμφωνα με τα ανωτέρω, ο πρώτος αποκτά (κατόπιν μεταβίβασης) απευθείας εκ του νόμου την αξίωση του δανειστή κατά του πρωτοφειλέτη (ή των συνεγγυητών) και συνεπώς δικαιούται να διεκδικήσει από τον τελευταίο και να λάβει ό,τι κατέβαλε. Παράλληλα, εξακολουθεί να υφίσταται η αξίωση του εγγυητή κατά του πρωτοφειλέτη από την εσωτερική σχέση που τους συνδέει κάθε φορά (λ.χ. εντολή) και αποτελεί το λόγο για τον οποίο ο εγγυητής εγγυήθηκε υπέρ του πρωτοφειλέτη απέναντι στο δανειστή. Οι δύο αξιώσεις συντρέχουν παράλληλα και εναπόκειται στη διακριτική ευχέρεια του εγγυητή βάσει ποιας εκ των δύο θα επιδιώξει την ικανοποίηση του δικαιώματός του (305 επ. ΑΚ), προκειμένου να επιτύχει την λήψη από τον πρωτοφειλέτη όσων ο ίδιος κατέβαλε στον δανειστή.

PSARAKIS || KEFALAS
COMMERCIAL LITIGATION

⑨ Λυκαβηττού 2, Κολωνάκι
106 71 Αθήνα
T (+30) 2103641214
M info@psarakislegal.com